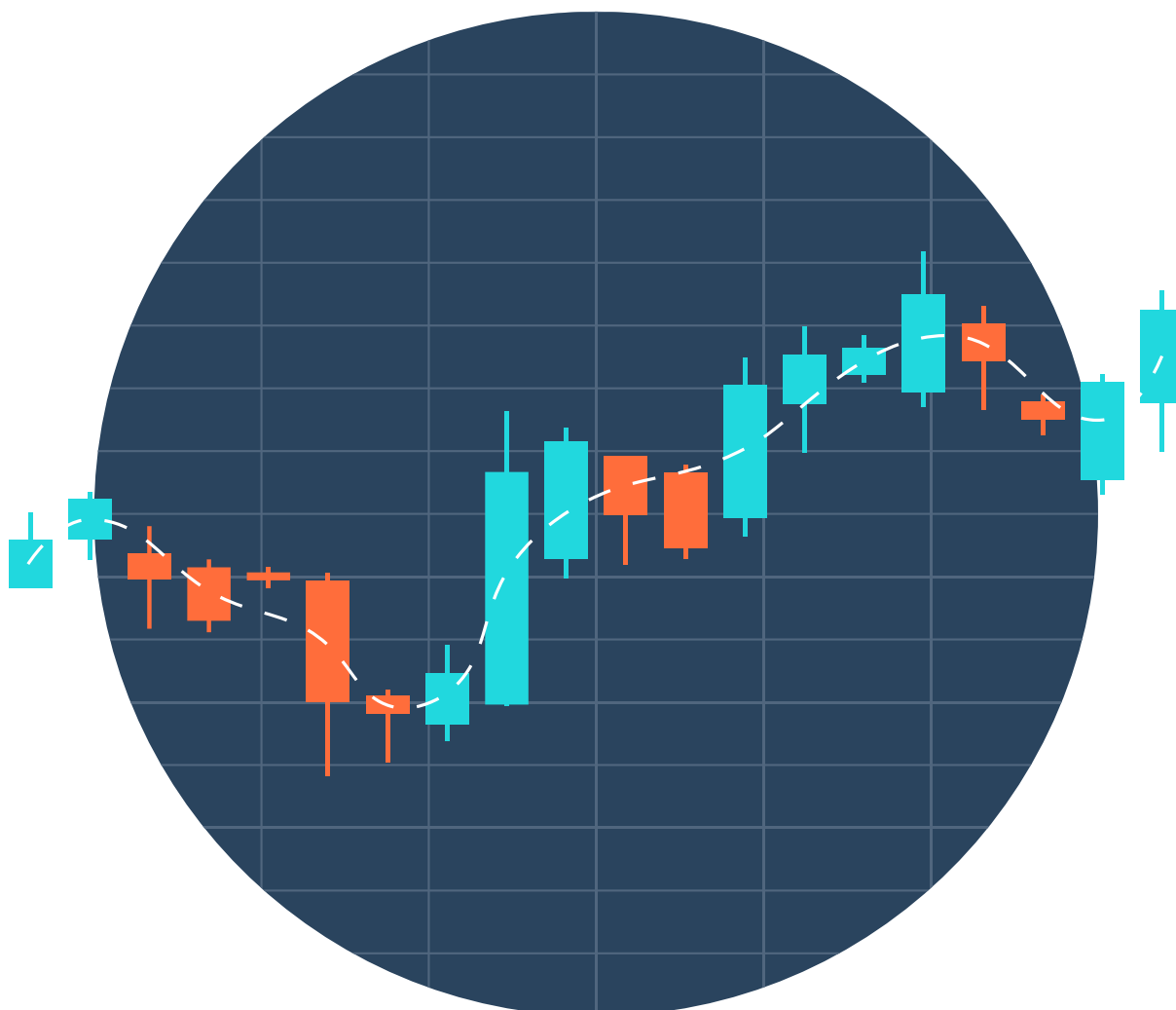

Onderzoek Rekenforfaits

Onderzoek naar het actualiseren van rekenforfaits voor de schenk- en erfbelasting, inkomstenbelasting, overdrachtsbelasting en omzetbelasting

19 november 2024

Onderzoek Rekenforfaits

Onderzoek naar het actualiseren van rekenforfaits voor de schenk- en erfbelasting, inkomstenbelasting, overdrachtsbelasting en omzetbelasting.

Inhoudsopgave

1. Introductie	13
1.1 Achtergrond	13
1.2 Aanpak van het onderzoek	14
1.3 Scope van het onderzoek	16
2. Doelstelling en uitgangspunten	18
2.1 Introductie	18
2.2 Toelichting parameters	18
2.2.1 Rekenrente	18
2.2.2 Levensverwachting	19
2.3 Uitgangspunten	19
2.4 Onderzochte opties en gemaakte keuzes	19
2.4.1 Rekenrente	19
2.4.2 Levensverwachting	20
2.4.3 Rendement vruchtgebruik	21
2.4.3.1 Zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid	21
2.4.3.2 Met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid	21
2.5 Conclusie	22
3. Schenk- en erfbelasting	24
3.1 Context	24
3.1.1 Waarderingsregels	24
3.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit	25
3.1.3 Wettelijke verdeling	25
3.1.4 Doorwerking naar andere bepalingen	25
3.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes	26
3.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits	26
3.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode	26
3.2.3 Toespitsing schenk- en erfbelasting	27
3.2.4 Voorbeeld nieuwe rekenmethode	27
3.3 Bevindingen	28
3.3.1 Inleiding	28
3.3.2 Algemene bevindingen	28
3.3.3 Specifieke bevindingen	29
3.4 Aandachtspunten en alternatieven	32
3.4.1 Inleiding	32
3.4.2 Afbakeningsproblemen	32
3.4.2.1 Aandachtspunt	32
3.4.2.2 Alternatief 1: onderscheid laten vervallen	32
3.4.2.3 Alternatief 2: defiscalisering	32
3.4.2.4 Afweging	33
3.4.3 Uitvoeringstechnische problemen en gedragseffecten	33
3.4.3.1 Aandachtspunt	33
3.4.3.2 Oplossingsrichting 1: frequentie actualiseren	34
3.4.3.3 Oplossingsrichting 2: overgangsrecht	34

3.4.3.4 Afweging	34
3.4.4 Publieke reactie	35
3.4.4.1 Aandachtspunt	35
3.4.4.2 Oplossingsrichting	35
3.5 Aanbeveling Deloitte	35
4. Inkomstenbelasting	38
4.1 Context	38
4.1.1 Waarderingsregels	38
4.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit	38
4.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes	39
4.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits	39
4.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode	39
4.2.3 Toespitsing inkomstenbelasting	39
4.3 Bevindingen	40
4.3.1 Inleiding	40
4.3.2 Algemene bevindingen	40
4.3.3 Specifieke bevindingen	40
4.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen	40
4.4.1 Inleiding	40
4.4.2 Periodieke uitkering in box 3	41
4.4.3 Invoering Wet werkelijk rendement box 3	41
4.5 Aanbeveling Deloitte	42
5. Overdrachtsbelasting	44
5.1 Context	44
5.1.1 Waarderingsregels	44
5.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit	45
5.1.3 Toespitsing overdrachtsbelasting	45
5.1.4 Maatschappelijke context	46
5.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes	46
5.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits	46
5.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode	46
5.2.3 Voorbeeld nieuwe rekenmethode	46
5.3 Bevindingen	47
5.3.1 Inleiding	47
5.3.2 Algemene bevindingen	47
5.3.3 Specifieke bevindingen	48
5.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen	48
5.4.1 Inleiding	48
5.4.2 Effect op de vastgoedmarkt	48
5.4.3 Erfpachtpercentages	49
5.4.4 Afweging	49
5.5 Aanbeveling Deloitte	49
6. Omzetbelasting	51
6.1 Context	51
6.1.1 Waarderingsregels	51
6.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit	51

6.1.3 Maatschappelijke context.....	52
6.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes	52
6.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits	52
6.2.2. Uitgangspunten nieuwe rekenmethode	52
6.2.3 Voorbeeld nieuwe rekenmethode	52
6.3 Bevindingen	52
6.3.1 Inleiding	52
6.3.2 Algemene bevindingen	53
6.3.3 Specifieke bevindingen	53
6.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen.....	53
6.4.1 Inleiding	53
6.4.2 Effect op de vastgoedmarkt.....	53
6.4.3 Erfpachtpercentages	53
6.4.4 Afweging	54
6.5 Aanbeveling Deloitte	54
7. Conclusies en aanbevelingen	56
Bijlage A – Leden Begeleidingscommissie	60
Bijlage B – Toelichting forfaitaire tabellen	62
Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven	64
Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven.....	65
Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven.....	65
Bijlage C - Forfaitaire tabellen	67
Bijlage D1 - Casuïstiek Schenk- en erfbelasting	74
Bijlage D2 - Casuïstiek Inkomstenbelasting	89
Bijlage D3 - Casuïstiek Overdrachtsbelasting	97
Bijlage D4 - Casuïstiek Omzetbelasting	105
Bijlage E - Budgettaire gevolgen	109

Lijst met figuren en tabellen

Figuur 1 Aanpak onderzoek	15
Figuur 2 Scope van het onderzoek.....	16
Figuur 3 Budgettaire gevolg erfbelasting forfait 1 voorkeursvariant	29
Figuur 4 Budgettaire gevolgen schuldigerkenning (resultaten gebaseerd op geaggregeerde data uit de aangiftes schenkbelasting, hoewel het budgettaire effect ziet op de te betalen erfbelasting)	31
Figuur 5 Budgettaire gevolg schenk- en erfbelasting voorkeursvariant	36
Figuur 6 Aantal erfpachttransacties voor woningen en niet-woningen; data verkregen van het Kadaster.....	46
 Tabel 1 Algemene conclusies en aanbevelingen	 11
Tabel 2 Leden Begeleidingscommissie	61
Tabel 3 Overzicht budgettaire gevolgen in miljoenen euro's per belastingmiddel en per forfait (negatieve resultaten in rood weergegeven; ramingen gebaseerd op geanonimiseerde en geaggregeerde aangiftegegevens)	110
Tabel 4 Berekeningen budgettaire gevolgen (deel 1/2)	111
Tabel 5 Berekeningen budgettaire gevolgen (deel 2/2)	112

Voorwoord

In opdracht van het Ministerie van Financiën heeft Deloitte onderzoek gedaan naar het actualiseren van rekenforfaits voor de schenk- en erfbelasting, de inkomstenbelasting, de overdrachtsbelasting en de omzetbelasting. Het belang van deze rekenforfaits kan niet snel worden onderschat. Ze spelen een belangrijke rol bij de heffing van overdrachtsbelasting ter zake van een recht van erfpacht. Het rekenforfait bepaalt daarbij langs forfaitaire weg de waarde van het recht. Daarnaast zijn de rekenforfaits bepalend voor de belastingheffing die plaatsvindt als een nalatenschap wordt afgewikkeld volgens de wettelijke verdeling dan wel volgens een testament dat het genot over (een deel van) de nalatenschap aan de langstlevende echtgenoot toekent.

Het onderzoek is uitgevoerd door deskundigen vanuit verschillende disciplines, zodat de fiscaal-juridische, actuariële en budgettaire aspecten van de onderzoeksvraag voldoende belicht konden worden. Het onderzoek is begeleid door een commissie, deels bestaande uit ambtenaren van het Ministerie van Financiën en deels bestaande uit door het Ministerie aangestelde externe deskundigen. Zij hebben op tal van onderdelen van het onderzoek intensief meegedacht en ons van hun waardevolle inbreng voorzien. Niettemin zijn de inhoud van het onderzoeksrapport en de daarin opgenomen aanbevelingen volledig voor de verantwoordelijkheid van Deloitte.

Forfaits zijn in het huidige fiscale debat een veelbesproken onderwerp. Dat geldt met name daar waar het gaat om regels die de hoogte van het inkomen proberen te benaderen. Dit onderzoek gaat over forfaiten die de waarde van vermogensrechten pogen vast te stellen. Ook daar is het een goed streven zo veel mogelijk aan te sluiten bij de waarde die in het economische verkeer aan dergelijke rechten toekomt. We hopen dat het rapport daaraan een bijdrage levert en de politieke gedachtevorming op dit gebied verder mag helpen.

Amsterdam, 19 november 2024

Reinier Kooiman (onderzoeksleider)

Het onderzoeksteam bestaat uit:

Iris van Eijk

Tosca Baauw

Jeroen Linders

Swen Spee

Meindert Ras

Nicole Laan

Saskia Bot

Frank Deurvorst

Reinier Kooiman

Samenvatting

Rekenforfaits worden gebruikt bij het bepalen van de heffingsgrondslag van verschillende belastingen. De rekenforfaits benaderen de waarde in het economische verkeer van een periodieke uitkering of een beperkt recht en kunnen deze waarde relatief snel en eenvoudig benaderen. Omdat het gaat om toekomstige uitkeringen, spelen ontwikkelingen van financiële en demografische aard een rol in het bepalen van de forfaits. De twee parameters die deze ontwikkelingen vatten zijn de rekenrente en de levensverwachting. De huidige rekenforfaits zijn verouderd, soms al decennia geleden voor het laatst aangepast. Daarom wordt in ons onderzoek een analyse gemaakt van de mogelijkheden voor het actualiseren van de rekenforfaits (in totaal tien forfaits) per belastingmiddel (schenk- en erfbelasting, de inkomstenbelasting, de omzetbelasting en de overdrachtsbelasting).

Doel en uitgangspunten van het onderzoek

Dit rapport heeft de volgende drie doelen:

1. Actualisatie. Het schetsen van de mogelijkheden voor het actualiseren van de forfaits.
2. Gevolgen. Inzicht bieden in de concrete gevolgen van een aanpassing van de forfaits.
3. Periodieke actualisatie. Het schetsen van de mogelijkheden om de forfaits periodiek te actualiseren.

Wij hebben zes verschillende varianten onderzocht om te gebruiken voor de mogelijke aanpassingen van de forfaits. Bij het beoordelen van de onderzochte opties voor de parameters hebben wij als uitgangspunten gekeken naar (i) de aansluiting bij de waarde in het economische verkeer, (ii) consistentie, (iii) flexibele toepassing en beschikbaarheid en (iv) eenvoud. Onze uiteindelijke voorkeur is ernaar uitgegaan om voor de aangepaste rekenforfaits aan te sluiten bij de Prognosetafel AG2022 gecombineerd met een 120-maandsmiddeling van de DNB UFR en aan te sluiten bij de rendementen van de Commissie Parameters voor het rendement op vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid.

Hieronder hebben we per belastingmiddel beknopt onze conclusies en aanbevelingen opgenomen. Alleen voor de erf- en schenkbelasting wordt een actualisering van de rekenrentes aanbevolen.

Erf- en schenkbelasting

Een actualisering van de rekenforfaits is essentieel om de heffing van de schenk- en erfbelasting beter te laten aansluiten bij de waarde in het economische verkeer van de verkrijging. Wij bevelen aan om de rekenforfaits in de SW 1956 iedere tien jaar te actualiseren en zo in lijn te houden met actuele economische en demografische ontwikkelingen. De aangepaste rekenforfaits moeten namelijk gebaseerd zijn op recente gegevens om zo de daadwerkelijke waarde van het vermogen te benaderen.

De aanpassing van de rekenforfaits in de sfeer van de schenk- en erfbelasting zorgt naar verwachting voor verdelingseffecten en gedragseffecten. Door een hogere waardering van vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid zal bij een wettelijke verdeling de waarde van de verkrijging voor de langstlevende echtgenoot toenemen, terwijl de waarde van de kinderen die erven afneemt. Omdat de verkrijging van de langstlevende echtgenoot bij kleine en middelgrote vermogens onder de grens van de partnervrijstelling zal blijven, leidt de verschuiving in omvang van de verkrijgingen in dergelijke gevallen tot een lagere belastingdruk. Deze uitkomst sluit ook beter aan bij de realiteit, omdat de langstlevende als gevolg van de wettelijke verdeling ook daadwerkelijk over het volledig nagelaten vermogen kan beschikken, terwijl de schulden aan de kinderen nog niet direct op de langstlevende drukken. Anderzijds leidt de aanpassing van de rekenforfaits voor de schenk- en erfbelasting tot een verhoging van de belastingdruk voor (zeer) grote vermogens die gebruikmaken van rentebijbeschrijving op schulden die krachtens erfrecht of schenking zijn ontstaan. Het hierboven genoemde voordeel speelt niet bij (zeer) grote vermogens, omdat de vrijstellingen al volledig worden benut.

De verwachting is dat aanpassing van de forfaits de volgende structurele budgettaire opbrengst zal genereren: tussen € 171M en € 211M¹ afhankelijk van de gekozen variant en de gekozen rekenrente voor vruchtgebruik met of zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Bij het bepalen van dit budgettair effect is geen rekening gehouden met eventuele gedragseffecten. Indien er overgangsrecht wordt ingevoerd, zal de budgettaire opbrengst in eerste instantie lager uitvallen, of zelfs tijdelijk negatief zijn

¹ De budgettaire effecten zijn gebaseerd op geaggregeerde gegevens uit de aangiften schenk- en erfbelasting en beschikbaar gesteld door het Ministerie van Financiën.

door de betere benutting van de partnervrijstelling bij kleine en middelgrote vermogens, en pas op termijn gerealiseerd worden. De budgettaire opbrengst wordt met name veroorzaakt doordat een verlaging van de rekenrente voor vruchtgebruik de mogelijkheid beperkt om op niet-opeisbare schulden een fiscaal aftrekbare rente te vergoeden.

Omdat de aanpassing van de rekenforfaits dus ook van belang is voor reguliere gevallen waarin de nalatenschap volgens de wettelijke verdeling wordt afgewikkeld, moet bij aanpassing bijzondere aandacht uitgaan naar de gevolgen voor de praktijk. Uit het onderzoek blijkt dat notarissen en andere stakeholders in de praktijk over het algemeen voldoende toegerust zijn om de aanpassing van de rekenforfaits te implementeren. Mogelijk zou zich alleen een probleem kunnen voordoen als in testamenten voor niet-opeisbare vorderingen een vaste rente is voorgeschreven die hoger is dan de nieuwe rekenrente voor vruchtgebruik. Voor dergelijke gevallen kan een overgangsregeling worden getroffen. Een overgangsregeling kan ook gewenst zijn om te regelen dat voor bestaande schuldverhoudingen de fiscaal maximaal toegestane rentebijbeschrijving wordt gebaseerd op de oude rekenrente.

Inkomstenbelasting

Een aanpassing van de rekenforfaits in de inkomstenbelasting leidt niet in alle gevallen direct tot een betere benadering van de waarde in het economische verkeer. Daarom is er niet direct noodzaak voor een aanpassing van de rekenforfaits. Onze aanbeveling is om eventuele aanpassingen achterwege te laten vanwege de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3. Bij invoering van die wet kan de reikwijdte van de rekenforfaits worden ingeperkt. Voor periodieke uitkeringen kan dan worden aangesloten bij het jaarlijks daadwerkelijk ontvangen bedrag. Voor in de familiesfeer ontstane genotsrechten kan de defiscaliseringsregeling worden gebruikt die nu al voor de meeste genotsrechten geldt. Voor de waardering van erfpachtcanon krijgt het rekenforfait vanzelf een beperktere rol door de aansluiting bij het werkelijke rendement, maar zien wij overigens ook geen reden voor actualisering omdat de nieuwe rekenforfaits in geval van een recht van erfpacht niet beter aansluiten bij de waarde in het economische verkeer.

Overdrachtsbelasting

De aangepaste rekenforfaits leiden tot een hogere overdrachtsbelasting bij overdracht van een recht van erfpacht of ander beperkt recht. Uit de interviews is gebleken dat stakeholders verwachten dat de hogere overdrachtsbelasting een negatief effect zal hebben op de vastgoedmarkt. Daarnaast blijkt uit de interviews dat de erfpachtpercentages sterk variëren per plaats en per type object, waardoor het doorvoeren van een uniforme aanpassing niet in elke situatie tot een betere benadering van de waarde in het economische verkeer leidt. In veel gevallen is het plafond van de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak zelfs benodigd om te voorkomen dat een erfpachtrecht veel hoger wordt gewaardeerd dan de volle eigendom. Uit het onderzoek is ook naar voren gekomen dat de huidige forfaiten op dit moment in de praktijk niet tot problemen of klachten leiden. Wel merken wij hierbij op dat dit mogelijk verklaard kan worden doordat de huidige forfaiten relatief voordelig uitwerken voor de belastingplichtige die een beperkt recht verkrijgt.

Alles welbeschouwd, lijkt het ons op dit moment niet opportuun om de rekenforfaits voor de overdrachtsbelasting aan te passen. De rekenforfaits in de overdrachtsbelasting ongewijzigd laten is de meest eenvoudige optie, biedt zekerheid en zal geen verstoring effect hebben op de vastgoedmarkt. Ten slotte lijkt het ons wel mogelijk om de waarde in het economische verkeer in de overdrachtsbelasting beter te benaderen. Dit vergt echter additioneel onderzoek naar een aanpak die specifiek op de overdrachtsbelasting is toegesneden. Er moet onderzoek gedaan worden naar welke types erfpachtcanon in de vastgoedmarkt voorkomen en de daarbij gehanteerde percentages. Aan de hand van die data kunnen rekenforfaits worden bepaald die door aan te sluiten bij de rentes in de vastgoedmarkt een betere schatting van de grondwaarde kunnen geven.

Omzetbelasting

Naar ons idee is het niet logisch de rekenforfaits in de omzetbelasting te wijzigen als de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting niet aangepast worden. De aanpassing van de rekenforfaits in de omzetbelasting zou dan namelijk een onwenselijk verschil veroorzaken tussen vastgoed dat belast is met btw en vastgoed dat belast is met overdrachtsbelasting. Verder blijkt uit ons onderzoek dat aanpassing van de forfaiten niet leidt tot een wijziging in de maatstaf van heffing bij beperkte rechten voor onbepaalde tijd. De maatstaf van heffing bij beperkte rechten voor bepaalde tijd valt wel hoger uit door aanpassing van de forfaiten, maar omdat de gekapitaliseerde waarde van de schuldplichtigheid normaliter nog steeds minder bedraagt dan de actuele kostprijs van de onroerende zaak, blijft sprake van een verhuurdienst. Deze verhuurdienst is in beginsel btw-vrijgesteld. Door deze vrijstelling leidt de hogere maatstaf van heffing niet tot een hogere belastingdruk. Wij bevelen daarom aan om ook de rekenforfaits in de omzetbelasting ongewijzigd te laten.

Algemene conclusies en aanbevelingen

Tabel 1 hieronder toont de aanbevelingen over het aanpassen en periodiek actualiseren van de forfaiten per belastingmiddel.

Belastingmiddel	Aanbeveling	
	Aanpassing forfait	Actualisatie
Erfbelasting	Ja	Eens in de tien jaar
Schenkbelasting	Ja	Eens in de tien jaar
Inkomstenbelasting	Nee, vanwege de geplande invoering van de Wet werkelijk rendement kunnen de (meeste) rekenforfaits vervallen	Niet van toepassing
Overdrachtsbelasting	Nee, aanpassing van de rekenforfaits leidt niet tot een betere aansluiting bij de waarde in het economische verkeer dan de huidige rekenforfaits	Vervolgonderzoek is mogelijk naar een op maat gesneden benadering, die recht doet aan de gehanteerde rentes in de vastgoedmarkt
Omzetbelasting	Nee, aanpassing van de rekenforfaits leidt niet tot een betere aansluiting bij de waarde in het economische verkeer dan de huidige rekenforfaits	Vervolgonderzoek is mogelijk naar een op maat gesneden benadering, die recht doet aan de gehanteerde rentes in de vastgoedmarkt

Tabel 1 Algemene conclusies en aanbevelingen

1. Introductie

1.1 Achtergrond

Bij het heffen van belasting wordt de verschuldigde belasting in beginsel bepaald door de heffingsgrondslag en het belastingtarief. Voor belastingen die aansluiten bij de waarde van het vermogen of de waarde van een bepaald vermogensbestanddeel, wordt bij het bepalen van de heffingsgrondslag in beginsel uitgegaan van de waarde in het economische verkeer. Dat is de waarde die op het moment van waardering door de meestbiedende gegadigde onder optimale marktomstandigheden voor het betreffende vermogensbestanddeel zou worden betaald. Bij bepaalde (genots)rechten is het bepalen van deze waarde complex en tijdsintensief. Daarom wordt binnen het belastingstelsel gebruikgemaakt van forfaits om deze waarde relatief snel en eenvoudig te benaderen. Dit onderzoek ziet op de rekenforfaits die gebruikt worden voor de waardebepaling van genotsrechten, andere beperkte rechten en periodieke uitkeringen:

- **Genotsrecht.** Een voorbeeld is het vruchtgebruik, waarbij gebruikgemaakt mag worden van de opbrengst van vermogen dat geen eigendom is. Een woning kan bijvoorbeeld op naam gezet worden van de kinderen, terwijl de ouders het recht bedingen in het huis te blijven wonen zonder daarvoor een vergoeding verschuldigd te zijn aan de kinderen. Bij het vestigen van het vruchtgebruik kan schenkbelasting zijn verschuldigd en bij het overlijden van de ouders moeten de kinderen over de waarde van de woning erfbelasting betalen.
- **Ander beperkt recht.** Naast vruchtgebruik bestaan andere rechten waarbij iemand anders dan de juridische eigenaar het recht heeft om een zaak te gebruiken en er over te beschikken. Een voorbeeld is het recht van opstal, waarbij iemand het recht heeft een gebouw te hebben op andermans grond. De verkrijging van een dergelijk recht is in principe belast met overdrachtsbelasting.
- **Periodieke uitkering.** Dit is een reeks regelmatige betalingen, uitgekeerd over een bepaalde periode. Een voorbeeld is een lijfrente. Dit is een financieel product waarbij een bedrag wordt gestort bij een verzekeraar of bank, die in ruil daarvoor gedurende een bepaalde periode regelmatige uitkeringen doet aan de begunstigde, vaak van zijn leven afhankelijk. Voor sommige lijfrentes geldt dat ze worden belast in box 3 van de inkomstenbelasting.

Bovenstaande voorbeelden worden allen gewaardeerd gebruik makend van rekenforfaits. De betreffende forfaits houden rekening met het rentepercentage en de levensverwachting om een redelijke schatting te maken van de waarde.

Forfaits worden gebruikt in het kader van verschillende belastingmiddelen. De rekenforfaits die in dit onderzoek aan de orde komen, hebben betrekking op de schenk- en erfbelasting, de inkomstenbelasting, de omzetbelasting en de overdrachtsbelasting. De hoogte van deze forfaits is al lange tijd niet aangepast. De forfaits zijn niet aangepast sinds 1980 voor de erf- en schenkbelasting, de overdrachtsbelasting en de omzetbelasting. Voor de inkomstenbelasting is het forfait aangepast per 2001. Ondertussen is de levensverwachting, die momenteel is gebaseerd op de cijfers van 1979 of 1990-1995, toegenomen en is de rente gedaald ten opzichte van 1980 en 2001.

In het licht van het bovenstaande heeft het Ministerie van Financiën als opdrachtgever een onderzoek uitgeschreven met als doel inzicht te verkrijgen in de mogelijkheden om de forfaits te herzien en in de toekomst actueel te houden; onderdeel van het onderzoek is ook het in kaart brengen van de mogelijke gevolgen mochten de forfaits aangepast worden. De mogelijke gevolgen kunnen leiden tot de conclusie om (een deel van) de forfaits niet of pas op een later moment te herzien.

Het belang van herziening wordt onderstreept door de Algemene Rekenkamer in haar rapport "Forfaits in het belastingstelsel" van juni 2019². Dit rapport geeft aan dat de huidige forfaits niet meer aansluiten bij de huidige economische realiteit. Daarnaast worden deze verouderde forfaits ook genoemd in de Prinsjesdagbrief van 21 september 2021³, onder de noemer 'Actualisatie forfaits op basis van rekenrente en levensverwachting'. De brief plaatst het bovengenoemde onderzoek in een bredere context waarin gekeken wordt naar het mogelijk actualiseren van in totaal 28 forfaits.

² Rekenkamer.nl

³ Open.overheid.nl

Dit rapport beschrijft het onafhankelijke onderzoek dat is uitgevoerd door Deloitte in opdracht van het Ministerie van Financiën. Het onderzoek heeft drie doelen:

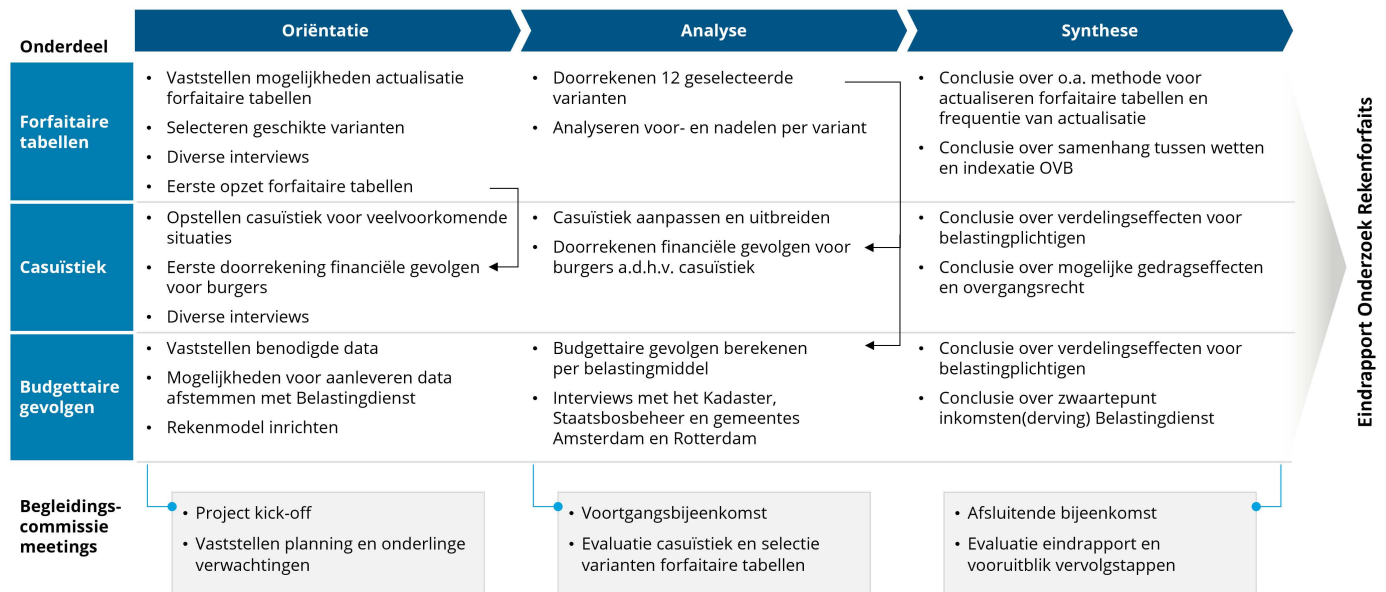
1. **Actualisatie.** Het schetsen van de mogelijkheden voor het actualiseren van de forfaits.
2. **Gevolgen.** Inzicht bieden in de concrete gevolgen van een aanpassing van de forfaits.
3. **Periodieke actualisatie.** Het schetsen van de mogelijkheden om de forfaits periodiek te actualiseren.

1.2 Aanpak van het onderzoek

Dit rapport geeft antwoord op de onderstaande onderzoeksvragen, geformuleerd door het Ministerie van Financiën en door ons als volgt samengevat:

1. **(Financiële) gevolgen.** Deze vraag bestaat uit twee subvragen:
 - a. Welke (financiële) gevolgen kunnen er voor burgers en/of bedrijven ontstaan bij een wijziging van de forfaits? Welke verdelingseffecten ontstaan er onder belastingplichtigen?
 - b. Wat zijn voor de overheid de te verwachten budgettaire gevolgen?
2. **Gedragseffecten.** Welke gedragseffecten zijn te verwachten, en wat is het handelingsperspectief van de betrokken groepen?
3. **Overgangsrecht.** In welke situaties en op welke wijze kan overgangsrecht worden ingezet om de (financiële) gevolgen voor burgers en bedrijven te beperken?
4. **Algemene gevolgen.** Welke gevolgen heeft het aanpassen van de forfaits in den brede? Moeten er bijvoorbeeld wetten worden aangepast?
5. **Samenhang tussen wetten.** Hoe moet bij het actualiseren naar de samenhang gekeken worden tussen de Successiewet 1956 (SW 1956) en de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) enerzijds, en de Wet op de omzetbelasting (Wet OB 1968) en de Wet op belastingen van rechtsverkeer (WBR) anderzijds?
6. **Forfaitaire waardebepaling.** De rekenforfaits zijn gebaseerd op de rente en de levensverwachting. Is het voor alle forfaits nog logisch om de waarde op deze manier vast te stellen?
7. **Varianten voor actualisatie.** Welke varianten zijn er voor het actualiseren van de forfaits, en wat zijn de belangrijkste voor- en nadelen? En wat zijn de voor- en nadelen van niet-actualiseren?
8. **Overige aandachtspunten.** Zijn er verdere aandachtspunten bij het actualiseren van de forfaits volgens de voorliggende methode?
9. **Indexatie.** Hoe moet bij de waardering in de overdrachtsbelasting worden omgegaan met een geïndexeerde canon?
10. **Periodieke actualisatie.** Wat zijn de mogelijkheden om de forfaits na actualisatie ook in de toekomst doorlopend actueel te houden? Wat is een geschikte frequentie? En wat zijn de voor- en nadelen per mogelijkheid?

Om de bovenstaande onderzoeksvragen methodisch te beantwoorden is de aanpak gehanteerd zoals versimpeld weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1 Aanpak onderzoek

Zoals weergegeven in Figuur 1 bestaat dit onderzoek uit grofweg drie onderdelen:

1. **Forfaitaire tabellen.** In dit onderdeel is gekeken naar de mogelijkheden voor het actualiseren van de forfaitaire tabellen. Dit is gedaan op basis van de ontwikkelingen met betrekking tot het rentepercentage en de levensverwachting. Uiteindelijk is gekozen voor 12 varianten, toegepast op 5 type forfaits. Meer hierover in Hoofdstuk 2.
2. **Casuïstiek.** In dit onderdeel zijn casus opgesteld om voor veelvoorkomende en representatieve situaties aan te geven wat de (financiële) gevolgen zijn voor belastingplichtigen. Uiteindelijk zijn er 21 casussen opgesteld, die elk zijn doorgerekend voor de verschillende forfaitaire tabellen. De volledige casuïstiek is te vinden in Bijlages B1-B4. De resultaten en inzichten vanuit de casuïstiek zijn verwerkt in Hoofdstuk 3-6.
3. **Budgettaire gevolgen.** In dit onderdeel is gekeken wat de gevolgen zijn van het aanpassen van de forfaits op de belastinginkomsten. Een volledig overzicht van de budgettaire gevolgen is te vinden in Bijlage C. De resultaten en inzichten vanuit de budgettaire gevolgen zijn waar mogelijk en relevant verwerkt in Hoofdstuk 3-6.

De bevindingen vanuit de drie onderdelen zoals hierboven omschreven, zijn gebaseerd op gesprekken met experts, rekenmodellen, data-analyse en literatuuronderzoek. In totaal zijn er 14 interviews georganiseerd met 32 experts. De volgende experts en organisaties waren betrokken bij de interviews:

- Verschillende afdelingen van het Ministerie van Financiën (o.a. Rowin van Loon)
- Diverse onderdelen van de Belastingdienst (o.a. Jeroen Fijen en Paolo Seijsener)
- Tilburg University
- Koninklijk Actuariel Genootschap
- Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (Jacco Sjerps)
- Verbond van Verzekeraars (Ralph Wissink en Hans Rietveld)
- Staatsbosbeheer
- Gemeente Amsterdam
- Gemeente Rotterdam (Ruud Rijkers)
- Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (Gerben Gramser en Marieke Görtemöller)
- Rijksuniversiteit Groningen (Wouter Burgerhart)

Het onderzoek is begeleid door een Begeleidingscommissie van 14 personen, voornamelijk vanuit het Ministerie van Financiën (zie Bijlage A, Tabel 2). Er zijn drie bijeenkomsten georganiseerd met de Begeleidingscommissie (zie Figuur 1).

1.3 Scope van het onderzoek

De scope van het onderzoek omvat tien forfaits, verdeeld over de schenk-, erf-, inkomsten-, overdrachts- en omzetbelasting (zie Figuur 2).

Onderliggende wet	Belastingmiddel	#	Forfait
Successiewet 1956	Schenk.	1	Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)
		2	Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens
		3	Waardering periodieke uitkering voor een bepaalde periode, eventueel levensafhankelijk
		4	Waardering erfpachtcanon
	Erfb.	1	(Identiek aan forfait 1-4; zie hierboven)
		2	
		3	
		4	
Wet inkomstenbelasting 2001	Inkomstenb.	5	Waardering woning bij erfpacht
		6	Waardering genotsrechten
		7	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, niet van het leven afhankelijk
		8	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, van het leven afhankelijk
Wet op de belastingen van rechtsverkeer	Overdrachtsb.	9	Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken
Wet op de omzetbelasting 1968	Omzetb.	10	Vergoeding rechten op onroerende zaken

Figuur 2 Scope van het onderzoek

2. Doelstelling en uitgangspunten

2.1 Introductie

Rekenforfaits worden gebruikt bij het bepalen van de heffingsgrondslag van verschillende belastingen, met name als het gaat om de waardering van een recht op een periodieke uitkering of een beperkt recht. De bepaalde (periodieke) uitkering of jaarlijkse opbrengst wordt vermenigvuldigd met de rekenforfaits. Het doel van de rekenforfaits is om op een relatief eenvoudige wijze de waarde in het economische verkeer van het betreffende recht te kunnen benaderen.

Ter volledigheid merken wij op dat rekenforfaits slechts een benadering van de werkelijkheid zijn en van de werkelijkheid kunnen afwijken doordat de statische levensverwachting en marktrente, waarop de rekenforfaits gebaseerd zijn, niet altijd representatief zijn. Zo kan iemands levensverwachting door ernstige ziekte veel korter zijn dan statistisch en kan het rendement op een vermogensbestanddeel hoger liggen dan de marktrente. Dat zou mogelijk ook juridische discussie kunnen opleveren over de geldigheid van de forfait. Zo blijkt uit jurisprudentie van de Hoge Raad dat de leegwaardratio, een forfait dat is opgenomen in lagere regelgeving, opzij kan worden gezet als de waardering op basis van dit forfait te veel afwijkt van de werkelijkheid.⁴ Daarnaast is er in de literatuur discussie ontstaan over de richtlijnconformiteit van de rekenforfaits met betrekking tot de omzetbelasting.⁵ In dit rapport worden dergelijke aspecten verder buiten beschouwing gelaten.

We onderscheiden de volgende type rekenforfaits:

- Periodieke uitkering, levenslang, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering, voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering, voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven
- Eeuwigdurende uitkering (perpetuïteit)
- Genotsrechten/vruchtgebruik

De huidige rekenforfaits zijn verouderd, soms al decennia geleden voor het laatst aangepast. Daarom wordt in ons onderzoek een analyse gemaakt van de mogelijkheden voor het actualiseren van de rekenforfaits. In dit hoofdstuk behandelen we de technische kant van de rekenforfaits: de uitgangspunten van onze analyse, een toelichting bij de belangrijkste parameters, de onderzochte opties en onze conclusies.

2.2 Toelichting parameters

De waarde in het economische verkeer wordt benaderd door per type uitkering een factor te bepalen, de rekenforfaits. Omdat het gaat om toekomstige uitkeringen, spelen ontwikkelingen van financiële en demografische aard een rol in het bepalen van de forfait. De twee parameters die deze ontwikkelingen vatten zijn de rekenrente en de levensverwachting. De levensverwachting, in combinatie met een rentepercentage is verdisconteerd in de vermenigvuldigingsfactoren. We geven hieronder een toelichting op beide parameters.

2.2.1 Rekenrente

De rekenrente is van belang om de contante waarde van de uitkeringen te kunnen bepalen: een uitkering tien jaar in de toekomst is op dit moment minder waard dan eenzelfde uitkering die direct wordt ontvangen. De rekenrente bepaalt hoe groot de tijdswaarde van geld is om te komen tot de waarde op dit moment. Deze parameter speelt een rol bij alle forfaiten die zien op toekomstige uitkeringen.

⁴ Arrest van de Hoge Raad van 3 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:812, nr. 13/04247, *BNB* 2015/174.

⁵ Zie o.a. B.G. van Zadelhoff, 'Beperkte rechten voor onbepaalde tijd en BTW', *WFR* 2015/212.

Bij de rekenrente kan gebruik worden gemaakt van een vaste rente of een rentecurve. Bij een vaste rente wordt verondersteld dat de rente gelijk blijft, ongeacht hoe ver in de toekomst de tijdswaarde van geld wordt bekeken. Bijvoorbeeld: bij een vaste rente van 4% wordt verondersteld dat geld jaarlijks met 4% in waarde toeneemt. De vaste rekenrente houdt geen rekening met het financieel-economisch fenomeen dat voor langere looptijden (uitkeringen tot ver in de toekomst) andere rentes gelden dan voor kortere looptijden (uitkeringen tot minder ver in de toekomst). De rentecurve houdt hier wel rekening mee en geeft voor iedere looptijd (vaak in jaren) een rentepercentage.

2.2.2 Levensverwachting

De levensverwachting van een individu is van belang als de uitkering (of het genotsrecht) afhankelijk is van het in leven zijn van een persoon. De waarde in het economische verkeer zal rekening moeten houden met de kans dat iedere verwachte uitkering daadwerkelijk wordt genoten door het individu. Uitkeringen bij leven voor een 25-jarige persoon zullen met relatief hogere kans realiteit worden dan uitkeringen bij leven voor een 80-jarige persoon. De levensverwachting speelt een rol in de kansen dat een uitkering wel of niet tot uiting komt. Deze parameter speelt alleen een rol bij de forfaits waarbij de uitkering (mede) afhankelijk is van het in leven zijn van een persoon en bij de vruchtgebruikwaardering.

De levensverwachting is dus afhankelijk van de leeftijd van een persoon en wordt afgeleid van de sterftekansen die voor iedere leeftijd gelden. Deze sterftekansen worden in tabellen (of tafels) gecommuniceerd: per leeftijd (in hele jaren) wordt een sterftekans gegeven, de kans dat een persoon van die leeftijd komt te overlijden in de komende 12 maanden. Deze sterftekansen kunnen worden bepaald door te kijken naar de sterfgevallen in, bijvoorbeeld, de afgelopen vijf jaar en deze sterftekansen voor de toekomst constant te veronderstellen. Sterftetafels of overlevingstafels gebaseerd op dergelijke constante sterftekansen zijn de zogenoemde periodetafels. Deze tafels houden geen rekening met een verwachte ontwikkeling van de sterftekansen: mensen zijn immers steeds langer gaan leven en verwacht wordt dat die ontwikkeling naar de toekomst toe doorzet. Wanneer wel rekening wordt gehouden met de sterfteontwikkeling, wordt gesproken over prognosetafels. Dit zijn tabellen waar de sterftekans niet alleen per leeftijd is gegeven, maar waarin ook de ontwikkeling van de sterftekans voor die leeftijd is opgenomen. Bijvoorbeeld: in een prognosetafel is de sterftekans voor een 65-jarige voor komend jaar hoger dan de sterftekans over 20 jaar van iemand die op dat moment 65 jaar is. Dit resulteert veelal in een hogere levensverwachting dan wanneer de sterfteontwikkeling niet wordt meegenomen.

2.3 Uitgangspunten

In ons onderzoek hanteren we een aantal uitgangspunten bij het beoordelen van de onderzochte opties voor de parameters. Deze uitgangspunten zijn:

- **Aansluiting bij de waarde in het economische verkeer.** De gebruikte parameters moeten zo worden gekozen, dat de forfaits de waarde in het economische verkeer van de uitkering of het vruchtgebruik kunnen benaderen.
- **Consistentie.** De verschillende rekenforfaits moeten zoveel mogelijk op een consistente wijze zijn bepaald, bijvoorbeeld op basis van dezelfde of vergelijkbare onderliggende parameters. Wanneer er voldoende reden is af te wijken, lichten we dat toe.
- **Flexibele toepassing en beschikbaarheid.** De rekenforfaits moeten duurzaam kunnen worden bijgewerkt en daartoe is vrije beschikbaarheid van de onderliggende parameters essentieel. Dit verhoogt ook de transparantie van de rekenforfaits.
- **Eenvoud.** Voor het voldoen aan de wens om de parameters en forfaits periodiek te kunnen actualiseren is eenvoud in de methodiek van parameters wenselijk. Des te eenvoudiger de methodiek en parameters, des te makkelijker is de reproductie en actualisatie van de rekenforfaits en de communicatie over die forfaits.

2.4 Onderzochte opties en gemaakte keuzes

2.4.1 Rekenrente

De huidige rekenforfaits zijn gebaseerd op een vaste rente (4% of 6%). Wij opteren in onze analyse niet voor een vaste rente, maar kiezen voor het gebruik van een rentecurve (of rentetermijnstructuur, ook wel RTS genoemd). Het gebruik van een rentetermijnstructuur sluit beter aan bij de looptijd van de uitkering en is op die manier flexibeler en een betere benadering van de waarde in het economische verkeer.

Omwille van beschikbaarheid en eenvoud, is gekozen om aan te sluiten bij de rentecurve die maandelijks door DNB wordt gepubliceerd. Deze rentecurve moet door pensioenfondsen worden gebruikt om pensioenvoorzieningen te waarderen. De DNB-UFR curve ('Ultimate Forward Rate') wordt periodiek tegen het licht gehouden door de Commissie Parameters en, waar nodig, aangepast door DNB. De Commissie Parameters kan door de regering worden ingeschakeld voor advies over de grenswaarden

voor bepaalde parameters, waarbij het een belangrijke rol speelt in nieuwe wetgeving. Bij de bespreking van de methodiek, minstens iedere vijf jaar, worden relevante wetenschappelijke inzichten en nieuwe wettelijke toepassingen meegenomen. De Commissie heeft meerdere criteria opgesteld waaraan de rentecurve moet voldoen, zoals het aan moeten sluiten bij financiële markten en wetenschappelijke literatuur. De criteria die worden gehanteerd zijn in lijn met de hiervoor geformuleerde uitgangspunten voor de vaststelling van de forfaits. Om die redenen vinden wij de keuze voor de DNB UFR curve passend.

Het voorkomen van al te veel fluctuaties in de rekenforfaits wordt gerealiseerd door maar eens in de zoveel tijd te actualiseren. Om die reden, hebben we drie varianten in onze analyse meegenomen: een 12-maands, 60-maands en 120-maands gemiddelde van de curve (peildatum 31 december 2023). Wij zouden willen voorstellen bij de keuze voor één van de varianten te kijken naar de beoogde termijn van actualiseren. Dat wil zeggen, om de hoeveel jaar er moet worden geactualiseerd. Bijvoorbeeld, bij een actualisatietermijn van 10 jaar, zou kunnen worden aangesloten bij het 120-maands gemiddelde. Voordeel is dat deze waarde niet zomaar door marktschokken zal wijzigen, maar nadeel is dat de waarde rekening houdt met een lange historie aan rentes en daarmee minder dicht aansluit bij de actuele waarde in economische verkeer op een dagelijkse basis. Een actualisatietermijn van 5 jaar zou dichter aansluiten bij de actuele waarde in economische verkeer, maar sneller wijzigen door marktschokken dan bij een actualisatietermijn van 10 jaar.

Alternatieven voor deze rentecurve, zoals het u-rendement of het toch hanteren van een vaste rente, hebben wij niet meegenomen in de analyse omdat deze, onzes inziens, niet voldoende de waarde in het economische verkeer dekken en onvoldoende flexibiliteit geven bij het toepassen op de verschillende uitkeringen. Het u-rendement is namelijk enkel gebaseerd op basis van de effectieve rendementen van alle doorlopend genoteerde staatsobligaties met een resterende looptijd tussen de 2 en 10 jaar, en een vaste rente maakt geen onderscheid tussen verschillende looptijden.

Enkele keuzes die we hebben gemaakt zijn technische keuzes met zeer beperkte impact op de onderliggende forfaits, maar noemen we volledigheidshalve hieronder:

- Voor het toepassen van de rekenrente maken wij gebruik van post-numerando contantmaking. Dat wil zeggen dat de aanname is dat de uitkering aan het einde van een periode (een jaar) plaatsvindt. Alternatieven zijn te werken met een gemiddelde of prenumerando, maar de impact daarvan is zeer beperkt.
- Voor toepassing bij de perpetuïteit (een eeuwigdurende uitkering), baseren wij ons op een gelijkwaardig equivalent van de rentecurve toegepast op een uitkering die 1000 jaar loopt. Met andere woorden, wat is de rekenrente voor een 1000-jarige uitkering indien de rentecurve van DNB wordt gehanteerd.

2.4.2 Levensverwachting

De rekenforfaits afhankelijk van één leven zijn op dit moment gebaseerd op sterk verouderde sterftekanssen (bijvoorbeeld uit 1980). De levensverwachting is, door sterfteontwikkeling (de ontwikkeling dat mensen sterven op een latere leeftijd), sterk toegenomen en daarmee zal ook de rol van de levensverwachting bij actualisatie een verhogend effect hebben op de forfaits, ongeacht welke keuze wordt gemaakt.

In ons onderzoek hebben we gekozen twee varianten mee te nemen: de Periodetafel 2016-2021 zoals gepubliceerd door het CBS en de Prognosetafel AG2022 zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap. Beide tafels zijn publiekelijk beschikbaar en worden regelmatig geactualiseerd, waardoor de sterftetabellen aansluiten bij de laatste inzichten en meest recente cijfers. Zoals eerder beschreven kijkt de periodetafel naar de historische, gerealiseerde sterfte over een periode en neemt de prognosetafel de ontwikkeling van de sterfte naar de toekomst toe mee. Daarbij zorgt een verwachte verbetering van de gezondheidszorg voor een daling van de sterftekanssen, maar kan een toename van welvaartsziekten tegelijkertijd zorgen voor een stijging van de sterftekanssen.

Beide tafels zien we als een reële optie bij de toepassing voor de rekenforfaits, met daarbij de volgende opmerkingen:

- Beide tafels laten het rekenforfait in onze optiek voldoende aansluiten bij de waarde in het economische verkeer. De prognosetafel neemt daarbij ook toekomstige ontwikkelingen mee, waarmee die aansluiting (naar verwachting) beter is voor met name de langer lopende uitkeringen.
- Het Ministerie heeft aangegeven te willen werken met de sekseneutrale levensverwachting, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. De periodetafel van CBS wordt gepubliceerd in een sekseneutrale variant, terwijl de prognosetafel enkel sterftekanssen voor man en vrouw beschikbaar heeft. Bij gebruik van de prognosetafel zal eerst een sekseneutrale variant moeten worden berekend. Voor dit onderzoek hebben we daarbij gekozen voor een vereenvoudigde

omzetting, waarbij een gemiddelde op alle sterftekansen wordt toegepast. Een complexere en completere methode kan bij een keuze voor de ub worden uitgewerkt. Dit leidt naar verwachting echter tot beperkte verschillen ten opzichte van de in deze analyse gehanteerde methodiek, zeker voor het doel van dit onderzoek.

- Het verschil tussen periodetafel of prognosetafel is fors. Ter vergelijking: bij de periodetafel is de geschatte levensverwachting bij geboorte 81,7 jaar, bij de prognosetafel 91,5 jaar. Overigens uit dit verschil zich beperkt in de budgettaire gevolgen bij aanpassing van de rekenforfaits, mede omdat op latere leeftijd dit verschil kleiner is. Bij een persoon van 40 jaar is het verschil tussen de periodetafel en de prognosetafel bijvoorbeeld ongeveer 4 jaar. Zoals blijkt uit Bijlage E zijn er slechts kleine verschillen in geschat budgettair effect tussen tabellen gebaseerd op een periodetafel of een prognosetafel (maximaal ~14%).

Op basis van de uitgangspunten kennen beide opties, prognosetafel en periodetafel, voor- en nadelen. De prognosetafel sluit, door het meenemen van de sterfteontwikkeling, beter aan bij de waarde in het economische verkeer en is publiek inzichtelijk. De prognosetafel zelf is echter alleen beschikbaar in een mannen- en vrouwenvariant en dient bewerkt te worden om tot een levensverwachting te komen die sekseneutraal is. De periodetafel sluit door het terugkijkende karakter minder aan bij de waarde in het economische verkeer op de langere termijn, maar heeft als voordeel dat door de beschikbaarheid van sekseneutrale sterftekansen en levensverwachting het relatief eenvoudig en transparant is.

In onze ogen is in het kader van dit onderzoek de waarde in het economische verkeer het belangrijkste uitgangspunt, wat leidt tot een lichte voorkeur voor de prognosetafel. Wij gaan daarom in het vervolg van dit rapport als voorkeursvariant uit van de prognosetafel. Vanuit eenvoud en reproduceerbaarheid zien wij echter in de periodetafel een goed alternatief.

De huidige forfaittabellen maken gebruik van leeftijdscohorten voor het bepalen van de levensverwachting. Wij hebben in ons onderzoek ervoor gekozen om per leeftijdscohort te rekenen met de gemiddelde levensverwachting voor een cohort. Daarnaast is de huidige indeling van leeftijdscohorten niet consistent tussen forfaits. We hebben daarom gekozen voor aansluiting bij de leeftijdscohorten zoals gehanteerd in de huidige IB-tabellen.⁶ De huidige IB-tabellen werken consistent met leeftijdscohorten van 5 jaar, waardoor dezelfde leeftijdscohorten worden gebruikt over de verschillende forfaittabellen.

2.4.3 Rendement vruchtgebruik

Naast de actualisatie van de rekenforfaits, die als doel hebben de heffingsgrondslag te bepalen bij een (periodieke) uitkering, is in ons onderzoek gekeken naar het rendement op vruchtgebruik. Dat rendement is bedoeld om de waarde van de jaarlijkse vruchten (het jaarlijkse genot) te bepalen, voordat dit vermenigvuldigd wordt met een forfait. Ook het rendement op vruchtgebruik wordt forfaitair bepaald, op dit moment volgens dezelfde rekenrente als wordt gebruikt voor de andere rekenforfaits (4% of 6%).

De actualisatie van het rendement van vruchtgebruik hebben wij in twee stappen onderzocht. Ten eerste stellen we een alternatieve opzet voor, waarbij rendement op vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid wordt onderscheiden van rendement op vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. De reden voor dit onderscheid is dat beide typen vruchtgebruik economisch niet vergelijkbaar zijn. De vruchtgebruiker die het recht heeft om het vruchtgebruikvermogen te verkopen en op te maken, heeft immers een positie die economisch vergelijkbaar is met een eigenaar. Het zou daarom niet in lijn zijn met de waarde in het economische verkeer om voor beide typen hetzelfde vruchtgebruikpercentage te hanteren.

Ten tweede hebben we aan de hand van dit onderscheid de bepaling van het vruchtgebruikpercentage opnieuw bekeken. Per type vruchtgebruik is hieronder uitgewerkt welke grondslag hiervoor naar ons idee gebruikt moet worden.

2.4.3.1 Zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid

Voor het rendement van vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid stellen we voor aan te sluiten bij de rente die wordt gehanteerd voor de perpetuïteit. Vanuit consistentie met de forfaits en omdat de looptijd van het vruchtgebruik onbekend is, vinden we dit een passende oplossing.

2.4.3.2 Met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid

Omdat de variant met volledige vervreemdings- en verteringsbevoegdheid economisch sterk overeenkomt met een eigendomsrecht (zij het tijdelijk), wordt voor de jaarlijkse opbrengst aangesloten bij het rendement op volle eigendom. Daarbij hebben we twee alternatieven onderzocht:

⁶ Zie artikel 19 Uitvoeringsbesluit inkomstenbelasting 2001.

1. Het rendement gebaseerd op het advies van de Commissie Parameters.⁷
2. Het rendement gebaseerd op de huidige rendementspercentages in box 3 voor de categorie ‘overige bezittingen’ en voor de categorie ‘banktegoeden’.

De vermogensmix is in beide varianten gelijk, te weten een fictieve mix gebaseerd op de door CBS gepubliceerde cijfers over het totaal nagelaten vermogen in 2021, verdeeld over de categorieën: bank- en spaartegoeden (30%), effecten (15%) en onroerende zaken (55%). De vermogensmix is gebaseerd op de door CBS gepubliceerde cijfers over het totaal nagelaten vermogen, aangezien deze beter aansluit bij de schenk- en erfbelasting dan de box-3-cijfers die uitgaan van een mix op basis van het vermogen dat in box 3 wordt aangegeven. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de samenstelling van de effectenportefeuilles in nalatenschappen en dus hebben we de categorie effecten niet verder uitgesplitst, maar de aanname gedaan dat deze volledig uit aandelen bestaat.

Voordelen van het gebruik van de Commissie Parameters is dat deze gegevens wetenschappelijk onderbouwd zijn en door experts zijn vastgesteld. Daarnaast worden ze goed gedocumenteerd en periodiek vernieuwd. Verder is de Commissie Parameters ook sturend in de methodiek van de DNB UFR rentecurve, waardoor een consistente bron wordt gehanteerd. Voordelen van het gebruik van de box-3-rendementspercentages is dat er consistentie binnen de fiscale wetgeving ontstaat en dat de bronnen van de gebruikte gegevens goed zijn terug te herleiden. Voor het vaststellen van de rendementspercentages voor een langere periode sluit de Commissie Parameters beter aan, omdat de box-3-rendementspercentages vooral gebaseerd zijn op de actuele standen en het idee is dat in box 3 de toekomst juist wordt afgestapt van de forfaitaire percentages.

Nadeel van beide methodes is dat, hoewel de achterliggende gegevens en bronnen duidelijk zijn, er ook subjectiviteit en/of recursiviteit⁸ in de rendementspercentages zit die voor het reproduceren een mogelijk obstakel kunnen vormen. Verder is het doel van de box-3-rendementen beperkt tot het vaststellen van de heffingsgrondslag voor box 3, terwijl het voor de schenk- en erfbelasting gaat om het totaal nagelaten vermogen. Derhalve vinden wij dat de Commissie Parameters logischer aansluit op de totale vermogensmix die als basis dient voor het rendement op vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid.

2.5 Conclusie

Concluderend komen wij tot de volgende zes varianten die in ons onderzoek zijn meegenomen voor de forfaits voor periodieke uitkeringen al dan niet afhankelijk van een leven, aangevuld met twee varianten voor de berekening van het rendement op vruchtgebruik.

1. Prognosetafel AG2022 en 12-maandsmiddeling op de DNB UFR
2. Prognosetafel AG2022 en 60-maandsmiddeling op de DNB UFR
3. Prognosetafel AG2022 en 120-maandsmiddeling op de DNB UFR
4. CBS Periodetafel 2016-2021 en 12-maandsmiddeling op de DNB UFR
5. CBS Periodetafel 2016-2021 en 60-maandsmiddeling op de DNB UFR
6. CBS Periodetafel 2016-2021 en 120-maandsmiddeling op de DNB UFR

Rendement vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid:

7. Op basis van de rendementen van de Commissie Parameters
8. Op basis van de rendementen van box 3

Op basis van de hiervoor genoemde argumenten hebben de varianten 3 en 7 de voorkeur: gebruik van de Prognosetafel AG2022 gecombineerd met een 120-maandsmiddeling op de DNB UFR en het aansluiten bij de rendementen van de Commissie Parameters voor het rendement op vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid.

⁷ Zie Rijksoverheid, 2022, Advies Commissie Parameters: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/29/bijlage-rapport-advies-commissie-parameters-2022>.

⁸ Zo wordt voor de box-3-rendementspercentages ieder jaar voortgebouwd op de percentages van de jaren daarvoor, waardoor recursiviteit ontstaat.

3. Schenk- en erfbelasting

3.1 Context

3.1.1 Waarderingsregels

Op basis van de huidige Successiewet 1956 (SW 1956) worden schenk- en erfbelasting geheven. De erfbelasting stamt uit 1591 (destijds als ‘collaterale successie’ geheven in de verschillende gewesten van de Republiek), de schenkbelasting uit 1917.⁹ Schenkbelasting wordt geheven over de waarde van alles wat door schenking wordt verkregen van iemand die ten tijde van die schenking in Nederland woonde. Erfbelasting is verschuldigd wanneer een erfenis wordt verkregen door het overlijden van iemand die ten tijde van dat overlijden in Nederland woonde.

Het belangrijkste motief voor het heffen van deze belastingen is het draagkrachtbeginsel. De verkrijger wordt belast voor de draagkrachtvermeerdering die zich voordoet als gevolg van de erfenis of de schenking.¹⁰ Daarnaast speelt het zogenoemde buitenkansbeginsel een rol. De vermogenstoename door een erfenis of schenking is in meer of mindere mate als een buitenkans aan te merken, afhankelijk van het verwachtingspatroon van de verkrijger.¹¹ Het buitenkansbeginsel rechtvaardigt ook de progressieve tariefstructuur van de schenk- en erfbelasting.¹² Een verkrijging wordt belast tegen een hoger tarief naarmate de omvang toeneemt, en de tarieven zijn lager als de verwantschap tussen de erflater/schenker en de verkrijger nauwer is. Ook zijn er hogere vrijstellingen bij een nauwere verwantschap.

De schenk- en erfbelasting zijn tijdstipbelastingen. De erfbelasting sluit aan bij het tijdstip van overlijden en de schenkbelasting bij het tijdstip van de schenking. Vanwege deze eenmalige heffing op een bepaald tijdstip is het zaak de waarde van de verkrijging op dat moment zo nauwkeurig mogelijk vast te stellen. Om de belastingheffing eerlijk te laten plaatsvinden is het van belang dat de werkelijke waarde van een verkrijging belast wordt bij de daadwerkelijke verkrijger.¹³ Of de verkrijging direct genot oplevert, is niet relevant. Sinds 1869 wordt ook de bloot eigenaar direct belast, ook al kan hij nog niet de vruchten van zijn eigendom genieten.¹⁴ Wel wordt met het gebrek aan genot rekening gehouden bij de vaststelling van de waarde.

De waarde van een verkregen vermogensbestanddeel wordt bepaald aan de hand van de waarde in het economische verkeer (artikel 21 lid 1 SW 1956). Daarnaast gelden verschillende waarderingsregels waarbij gebruik wordt gemaakt van forfaits. Dit onderzoek gaat over de rekenforfaits die betrekking hebben op de waardering van vruchtgebruik en periodieke uitkeringen en die zijn opgenomen in een uitvoeringsbesluit. De reden voor de wetgever om deze forfaits niet in de wet op te nemen was dat het opnemen van bindende tabellen in de wet zelf tot een te stroeve wetstoepassing zou leiden. Wanneer economische factoren zoals rentevoeten en verzekeringspremies veranderen, kunnen de oorspronkelijk vastgestelde forfaits een onjuist beeld van de werkelijke waarde van de periodieke uitkeringen geven waardoor de wetgeving verouderd is en frequente wetswijzigingen noodzakelijk zijn om de tabellen bij te werken. Door de regeling buiten de wet te houden en op te nemen in het uitvoeringsbesluit, kan de regelgeving gemakkelijker aan het verloop van de conjunctuur worden aangepast.¹⁵

De forfaits zijn voor het laatst geactualiseerd in 1979. De belangrijkste reden om deze rekenforfaits te herzien is gelegen in het feit dat sindsdien de rente is gedaald en de gemiddelde levensverwachting is gestegen. Door die ontwikkelingen zijn de rekenforfaits minder goed in staat de werkelijke waarde te benaderen.

⁹ De eerste invoering betreft de collaterale successie van het gewest Utrecht: Placaat van 14 mei 1591, *Groot Placaatboek Utrecht (tweede deel)*, Utrecht 1729, p. 599-601. De schenkbelasting is ingevoerd bij de Wet van 20 januari 1917, *Stb.* 1917, 189.

¹⁰ Deze rechtsgrond is sinds het begin van de twintigste eeuw leidend in de wetsgeschiedenis. Zo wordt het draagkrachtbeginsel naar voren gebracht bij de invoering van de schenkbelasting in 1917: *Kamerstukken II* 1915/16, 210, nr. 7, p. 71, en *Handelingen II* 1915/16, 90, p. 2384. Ook bij latere wetswijzigingen komt zij geregeld ter sprake, zie: *Kamerstukken I* 1926/27, 31, p. 35; *Handelingen I* 1926/27, 8, p. 93-94; *Kamerstukken II* 1949/50, 915, nr. 4, p. 33; *Kamerstukken II* 1979/80, 16 016, nr. 3, p. 17; *Kamerstukken II* 1979/80, 15 905, nr. 3, p. 37, en *Kamerstukken II* 2008/09, 31930, nr. 3, p. 2.

¹¹ *Kamerstukken II* 2000/01, 27 789, nr. 1, p. 4. Deze gedachte komt al eerder in de wetsgeschiedenis naar voren, maar was niet als rechtsgrond naar voren gebracht, zie *Kamerstukken II* 1816/17, XVI, nr. 3, p. 248; *Kamerstukken II* 1831/32, IV L, nr. 4, p. 301, en *Kamerstukken II* 1858/59, XV, nr. 26, p. 838-839.

¹² *Kamerstukken II* 1979/80, 16 016, nr. 3, p. 10.

¹³ Zie expliciet: *Kamerstukken II* 1868/69, 59, nr. 3, p. 186.

¹⁴ *Kamerstukken II* 1868/69, 59, nr. 6, p. 763, en *Kamerstukken II* 1868/69, 59, nr. 7, p. 845.

¹⁵ Vgl. *Kamerstukken II* 1948, 915, nr. 3, p. 22.

3.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit

De onderzochte rekenforfaits betreffen de waarderingsregels voor de waardering van een periodieke uitkering, vruchtgebruik en andere beperkte rechten (en spiegelbeeldig van dat wat onder de last daarvan wordt verkregen), opgenomen in de artikelen 5 tot en met 10 van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 (UB SW 1956). De waarde van de periodieke uitkeringen en genotsrechten wordt bepaald door de jaarlijkse opbrengst te vermenigvuldigen met een (leeftijdsafhankelijke) factor. Voor vruchtgebruik is de jaarlijkse opbrengst sinds 1980 forfaitair bepaald op 6% van het vermogen waarop het vruchtgebruik rust.¹⁶

In artikel 18 SW 1956 is omschreven wanneer er sprake is van een vruchtgebruik of periodieke uitkering waarop de rekenforfaits van toepassing zijn. Vruchtgebruik houdt in dat de vruchtgebruiker gebruik mag maken van (de opbrengst van) vermogen dat niet eigendom van de vruchtgebruiker is. Een persoon heeft bijvoorbeeld zijn woning geschonken aan zijn kinderen, maar blijft zelf nog in de woning wonen zonder dat de kinderen daar een vergoeding voor krijgen. Vruchtgebruik is niet beperkt tot een vruchtgebruik in civielrechtelijke zin, maar omvat bijvoorbeeld ook vruchtgenot, een recht van gebruik en bewoning en andere rechten op de jaarlijkse opbrengst uit goederen. Typisch voor vruchtgebruik is dat het van het leven van de vruchtgebruiker(s) afhankelijk is.

De blote eigendom heeft iemand als diegene eigenaar is van het vermogen, maar er geen gebruik van mag maken, ook niet van de opbrengsten ervan. De kinderen zijn in het voorbeeld door een schenking eigenaar geworden van een woning, maar mogen er zelf (nog) niet in wonen en ontvangen geen vergoeding. De blote eigendom wordt gewaardeerd door de waarde van de onbezwaarde eigendom van het vermogen te verminderen met de waarde van het vruchtgebruik. Ook daarvoor zijn de rekenforfaits dus van belang.

Blijkens de jurisprudentie valt ook een zogenoemd fictief vruchtgebruik onder de reikwijdte van artikel 18 SW 1956.¹⁷ Een fictief vruchtgebruik doet zich voor bij een schuld die een lagere rente draagt dan 6% (de rekenrente uit het UB SW 1956) en niet binnen een jaar opeisbaar is. Het fictief vruchtgebruik beoogt op forfaitaire wijze te bepalen wat het verschil is tussen de nominale en de contante waarde van deze schuld. Het fictief vruchtgebruik wordt berekend door 6% te verminderen met de overeengekomen rente (zo nodig omgerekend naar een samengestelde rente). Het verschil tussen beide is de jaarlijkse opbrengst, waarop vervolgens de vermenigvuldigingsfactor wordt toegepast. Het fictief vruchtgebruik wordt toegevoegd aan de verkrijging van de schuldenaar en komt bij de schuldeiser op zijn verkrijging in mindering. Zie voor een voorbeeld van deze systematiek '3.2.4 Voorbeeld nieuwe rekenmethode'.

3.1.3 Wettelijke verdeling

De waardering van fictief vruchtgebruik speelt een belangrijke rol als een nalatenschap wordt afgewikkeld volgens de wettelijke verdeling. Als iemand overlijdt met achterlating van een echtgenoot en een of meer kinderen, is de wettelijke verdeling van toepassing, tenzij de erflater daarvan in een testament is afgeweken (artikel 4:13 Burgerlijk Wetboek). Bij een wettelijke verdeling gaan alle bezittingen en schulden van de nalatenschap over op de langstlevende echtgenoot. De kinderen erven een vordering op de langstlevende, die in beginsel pas bij overlijden van de langstlevende opeisbaar is. In beginsel wordt op de vordering van de kinderen een enkelvoudig rente bijgeschreven voor zover de wettelijke rente hoger is dan 6%. De erflater kan in zijn testament echter een rentebepaling hebben opgenomen. Ook kunnen de nabestaanden een renteovereenkomst sluiten. Die afwijkende rente wordt voor de erfbelasting onder voorwaarden gevolgd (artikel 1 lid 3 SW 1956).

Voor de erfbelasting worden de kinderen belast voor de waarde van hun onderbedelingsvordering op de langstlevende echtgenoot, terwijl bij de langstlevende de waarde van de daarmee corresponderende overbedelingsschuld in mindering komt op de verkrijging. De waarde wordt bepaald door op de nominale waarde van de vordering de waarde van het fictief vruchtgebruik in mindering te brengen. De waarde van het fictief vruchtgebruik hangt af van de rente op de vordering en de leeftijd van de langstlevende. Hoe jonger de langstlevende, des te lager is de waarde van de vordering van het kind. Dit is logisch aangezien het kind dan statistisch gezien langer moet wachten op zijn geld, waardoor de waarde van de vordering daalt. Daarnaast is de vordering van een kind meer waard als een rente wordt bijgeschreven. Als de bijgeschreven rente ten minste 6% samengesteld bedraagt, wordt de vordering van een kind gewaardeerd op het nominale bedrag.

3.1.4 Doorwerking naar andere bepalingen

In de SW 1956 is een aantal bepalingen opgenomen dat aansluit bij het rentepercentage van 6% uit het UB SW 1956.

¹⁶ Besluit van 28 december 1979 tot wijziging van de Uitvoeringsbesluiten Successiewet 1956, vermogensbelasting 1964, omzetbelasting 1968 en belastingen van rechtsverkeer, *Stb.* 1979, 758.

¹⁷ Arrest van de Hoge Raad van 11 juli 1989, ECLI:NL:HR:1989:ZC4084, nr. 25 735, *BNB* 1989/260.

Voor de schenkbelasting wordt dit rentepercentage gebruikt om te bepalen wat de omvang is van de schenking bij het verstrekken van een direct opeisbare geldlening. Voor zover de rente op een dergelijke lening lager is dan 6% wordt een fictieve schenking in aanmerking genomen (artikel 15 SW 1956).

Voor de erfbelasting is het rentepercentage van 6% van belang voor de vraag in hoeverre rentebijbeschrijving is toegestaan op papieren schulden. Als tijdens leven een nog niet opeisbare geldvordering wordt gecreëerd door middel van een schuldigerkenning, moet jaarlijks ten minste een vergoeding van 6% worden betaald. Als een lagere vergoeding in rekening wordt gebracht of de rente wordt niet daadwerkelijk betaald, komt de schuld niet in mindering op de nalatenschap van de schuldenaar (artikel 10 lid 3 SW 1956).

Als bij overlijden een nog niet opeisbare geldvordering ontstaat, zijn de regels van artikel 9 SW 1956 van toepassing. Voor zover een hogere rente dan 6% samengestelde interest wordt vergoed op een geldvordering die is ontstaan krachtens erfrecht, wordt het surplus belast als verkrijging krachtens erfrecht of schenking. Hierdoor wordt niet zonder meer aangesloten bij de rente die is verschuldigd op basis van een testament of een rentevaststelling na overlijden. Een enkelvoudige rente die omgerekend naar een samengestelde rente hoger is dan 6% samengesteld, wordt voor zover deze uitkomt boven de 6% samengesteld eveneens belast als een fictieve verkrijging. De heffing over de bovenmatige rente vindt plaats op het moment waarop de vordering opeisbaar wordt door het overlijden van de schuldenaar of op het moment waarop de vordering tijdens het leven van de schuldenaar opeisbaar wordt of wordt afgelost. Het bovenmatige deel van de rente wordt bij overlijden van de schuldenaar in de heffing van erfbelasting betrokken en bij betaling tijdens leven in de heffing van schenkbelasting.

Een enkelvoudige rente van 6% wordt gehanteerd om voor de toepassing van een aantal fictiebepalingen vast te stellen welk bedrag in mindering komt op de fictieve verkrijging (artikel 7 lid 3 SW 1956). Ook voor dit rentepercentage wordt verwezen naar het UB SW 1956.

Tot slot zijn de rekenforfaits uit het UB SW 1956 relevant voor de regeling van pensioenimputatie (artikel 32 lid 2 SW 1956). Op basis van die regeling komt een deel van de waarde van het nabestaandenpensioen in mindering op de partnervrijstelling. De waardering van het nabestaandenpensioen is afhankelijk van de rekenforfaits die gelden voor een periodieke uitkering afhankelijk van het leven. Door pensioenimputatie kan de partnervrijstelling niet lager worden dan € 205.420 (cijfers 2024).

3.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes

3.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits

De uitgangspunten waarop de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd, zijn niet exact te achterhalen. Voor de hand ligt dat de huidige wijze van waardering van vruchtgebruik en andere forfait is gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%. Vermoedelijk is dit rentepercentage gekozen om aan te sluiten bij de toenmalige wettelijke rente. Wegens de veroudering van deze uitgangspunten sluit de waardering in sommige gevallen niet goed aan bij de waarde in het economische verkeer.

3.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode

In paragraaf 3.1.1 is uitgelegd wat de uitgangspunten zijn van de nieuwe rekenmethode. Het voornaamste punt is dat de huidige levensverwachting is veranderd ten opzichte van de levensverwachting in 1979 en dat de huidige rekenrente lager is. In het onderzoek zijn zes varianten (twee verschillende tabellen sterftekans en drie variaties op de rentetermijnstructuur) uitgewerkt:¹⁸

- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS

¹⁸ Zie Bijlage C voor de uitgewerkte forfaitaire tabellen voor alle 6 varianten.

3.2.3 Toespitsing schenk- en erfbelasting

Voor de heffing van schenk- en erfbelasting wordt ook een rekenforfait gebruikt voor het schatten van de jaarlijkse opbrengst uit een recht van vruchtgebruik. Bij de nieuwe rekenmethode is van belang dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid van een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Bij een vruchtgebruik met volledige vervreemdings- en verteringsbevoegdheid is de vruchtgebruiker niet alleen gerechtigd tot de jaarlijkse opbrengst uit het vruchtgebruikvermogen, maar mag hij dat vermogen ook verkopen en tijdens leven opmaken. De hoofdgerechtigde kan bij het einde van het vruchtgebruik afgifte vorderen van de in vruchtgebruik gegeven goederen of hetgeen daarvoor in de plaats getreden is, voor zover de vruchtgebruiker of zijn rechtverkrijgenden niet bewijzen dat die goederen verteerd of door toeval tenietgegaan zijn.¹⁹

Bij een vruchtgebruik met volledige vervreemdings- en verteringsbevoegdheid is gerekend met twee varianten:

1. Aansluiting bij de rendementen op vermogen die zijn vastgesteld door de Commissie Parameters. In deze variant wordt de jaarlijkse opbrengst van het vruchtgebruik gesteld op 3.83% van de waarde van het vruchtgebruikvermogen.
2. Aansluiting bij de rendementen op vermogen die worden gehanteerd in het kader van de vaststelling van de rendementspercentages in box 3 voor de categorie 'overige bezittingen' en 'banktegoeden'. In deze variant wordt de jaarlijkse opbrengst van het vruchtgebruik gesteld op 4.68% van de waarde van het vruchtgebruikvermogen.

Voor een nadere toelichting op de totstandkoming van deze percentages verwijzen wij naar Hoofdstuk 2.

De rekenrente voor een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid geldt ook voor het fictief vruchtgebruik op een schuld die in beginsel pas bij overlijden opeisbaar is. Ook in dat geval heeft de schuldenaar het volledige genot van het verkregen vermogen. De schuld die daartegenover staat, bestaat alleen 'op papier'. Met een papieren schuld bedoelen we een schuld die niet wordt gevoeld, omdat de schuld pas bij het overlijden van de langstlevende (de schuldenaar) opeisbaar wordt.

De rekenrente voor een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid wordt gelijkgesteld aan de rente voor een perpetuïteit. Dit is in overeenstemming met de bestaande systematiek van de waarderingstabellen. Daarnaast wordt hiermee het probleem ondervangen dat de jaarlijkse opbrengst bij een recht van vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid afhankelijk is van de aard van het verkregen vermogen en van de vruchten die op dat vermogen worden ontvangen. Dit verschilt van geval tot geval. Bovendien zijn er onvoldoende cijfers beschikbaar die het rendement op een bepaald type vermogen uitsplitsen tussen de vruchten en de waardestijgingen. Daarom heeft het de voorkeur aan te sluiten bij een risicovrije langjarige marktrente, zoals die ook voor eeuwigdurende rechten wordt gebruikt. Dit percentage werkt ook door naar andere bepalingen in de wet die aansluiten bij het rekenforfait voor vruchtgebruik, zoals die zijn opgesomd in paragraaf 3.1.4.

3.2.4 Voorbeeld nieuwe rekenmethode

De effecten van de aanpassing van de rekenmethode op de waardering zijn in de bijlage uiteengezet voor acht casus. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van deze casuïstiek komen in het volgende onderdeel aan bod. Ter illustratie van de nieuwe rekenmethode geven we hierna een voorbeeld van hoe de nieuwe rekenmethode uitwerkt in geval van een wettelijke verdeling. Daarnaast hebben we gerekend met onze voorkeursvariant (120-maandsmiddeling DNB UFR curve, Prognosetafel AG2022 en aansluiting bij rendementen op vermogen zoals vastgesteld door de Commissie Parameters).

Voorbeeld. Vader en moeder zijn gehuwd in algehele gemeenschap van goederen. Vader overlijdt in 2024. Op de overlijdensdatum bedraagt de netto omvang van de huwelijksgemeenschap € 1.500.000. De nalatenschap bedraagt de helft daarvan. Er is één kind. De nalatenschap van vader bedraagt dus € 750.000: € 375.000 voor moeder en € 375.000 voor het kind. De nalatenschap wordt afgewikkeld volgens de wettelijke verdeling. Het kind krijgt zijn erfdeel in de vorm van een vordering op moeder, die in beginsel pas opeisbaar is bij haar overlijden. Moeder is 80 jaar, de vordering is (voor de erfbelasting) renteloos. (zie Bijlage D1, Waardering vruchtgebruik, Scenario 1).

Omdat moeder tijdens haar leven de schuld aan het kind niet hoeft af te lossen en evenmin rente is verschuldigd, heeft zij het fictief vruchtgebruik van deze schuld. Bij zo'n fictief vruchtgebruik wordt net als bij een vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid de jaarlijkse opbrengst gesteld op 3.83% van de waarde van het vermogen waarop het vruchtgebruik ziet. De waarde van het fictief vruchtgebruik wordt bij de verkrijging van moeder opgeteld. Bij het kind komt dit bedrag op zijn verkrijging in mindering. Dat resulteert in de volgende berekening:

¹⁹ Artikel 3:215 lid 1 Burgerlijk Wetboek

- Waarde fictief vruchtgebruik: $3.83\% \times 7 \times € 375.000 = € 100.538$.
- Fiscale verkrijging moeder: $€ 375.000 + € 100.538 = € 475.538$.
- Belaste verkrijging moeder: nihil, want de verkrijging is lager dan de vrijstelling van € 795.156.²⁰
- Te betalen erfbelasting moeder bedraagt € 0.
- Fiscale verkrijging kind: $€ 375.000 - € 100.538 = € 274.462$.
- Belaste verkrijging kind: $€ 274.462 - € 25.187 = € 249.276$.
- Te betalen erfbelasting kind: $€ 152.368 \times 10\% + (€ 249.276 - € 152.368) \times 20\% = € 34.618$.

Onder de huidige rekenforfaits wordt de jaarlijkse opbrengst van het vruchtgebruik gesteld op 6% en wordt bij een leeftijd van de langstlevende van 80 gerekend met een factor van 4 (onder de nieuwe rekenmethode 7). De waarde van het fictief vruchtgebruik is daardoor lager. Dit resulteert in een lagere verkrijging voor moeder en een hogere verkrijging voor kind. De erfbelasting voor het kind bedraagt onder de huidige rekenforfaits daarom € 36.726.

Stel dat moeder vijf jaar later overlijdt. De schuld aan het kind komt in mindering op haar nalatenschap. Die schuld bedraagt € 375.000.

3.3 Bevindingen

3.3.1 Inleiding

Onze bevindingen zijn gebaseerd op de uitwerking van de casuïstiek, de interviews met de stakeholders (zie Bijlage D1 Schenk- en erfbelasting), en de berekening van de geschatte budgettaire gevolgen van de nieuwe rekenmethodes (zie Bijlage E). De budgettaire gevolgen zijn geraamd op basis van geaggregeerde cijfers uit de aangiften schenk- en erfbelasting.²¹ In deze paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Deze onderscheiden wij in algemene bevindingen met betrekking tot de invoering van nieuwe rekenforfaits en bevindingen die specifiek zien op een bepaalde casus of een bepaald rekenforfait.

3.3.2 Algemene bevindingen

- Uit de interviews met verschillende stakeholders volgt dat er een breed draagvlak is voor het actualiseren van de rekenforfaits. De noodzaak voor een aanpassing vloeit voort uit het feit dat de achterliggende parameters van de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd op achterhaalde statistieken en cijfers, waardoor de waardering van verkrijgingen niet meer overeenkomt met de waarde in het economische verkeer.
- Vanuit de notariële praktijk wordt aangegeven dat aanpassing van de rekenforfaits tot weinig uitvoeringsbezwaren hoeft te leiden. De aanpassing vraagt wel aandacht en voorbereiding in de communicatie, omdat het een grote omslag is. Indien periodieke actualisaties geïntroduceerd gaan worden, zullen ook systemen en softwarepakketten aangepast moeten worden. De verwachting is dat de praktijk zich snel genoeg zal aanpassen aan het (eventueel periodiek) actualiseren van het forfait. Verder blijkt uit de interviews dat het voor de uitvoerbaarheid wenselijk is om voor reeds opgevallen nalatenschappen het oude systeem te laten gelden en nieuwe rentes alleen te laten gelden voor nieuw opgevallen nalatenschappen (zie hierna paragraaf 3.4.3.3). Voorlichting vanuit het notariaat richting de klanten is belangrijk indien testamenten waarin is uitgegaan van de huidige systematiek aangepast dienen te worden. Mogelijk zijn vanuit het perspectief van de besluitgever of de Belastingdienst wel uitvoeringsmoeilijkheden verbonden aan de aanpassing van de rekenforfaits. Dergelijke aspecten vallen buiten het bereik van het onderzoek en zijn daarom niet verder onderzocht.
- Uit de casuïstiek blijkt dat aanpassing van de rekenforfaits over het algemeen zal leiden tot een verlaging van de erfbelastingdruk voor kleine en middelgrote vermogens (zie bijvoorbeeld scenario 5 in Bijlage D1 – Casuïstiek Schenk- en erfbelasting, waarin de nalatenschap een omvang heeft van € 1.000.000) en een verhoging van de erfbelastingdruk voor (zeer) grote vermogens (zie bijvoorbeeld scenario 2 variant C en D van Bijlage D1 - Casuïstiek Schenk- en erfbelasting, waarin de nalatenschap een omvang heeft van € 3.750.000). Bij een wettelijke verdeling zal de verkrijging van de langstlevende partner stijgen en de verkrijging van de kinderen dalen, met uitzondering van situaties waarbij op de vordering van de kinderen een (hoge) rente wordt bijgeschreven. De te betalen belasting voor kleine en middelgrote vermogens zal afnemen omdat de partner een hogere vrijstelling heeft dan de kinderen. Bij (zeer) grote vermogens speelt dat voordeel niet, omdat de vrijstellingen reeds volledig worden benut. De oorzaak van de stijging van de belastingdruk is in dat geval het fiscaal minder gunstig behandelen van rentebijbeschrijving op (papieren) schulden.

²⁰ Onder voorbehoud dat een eventuele pensioenimputatie buiten beschouwing wordt gelaten.

²¹ De geaggregeerde aangiftegegevens zijn verstrekt door het Ministerie van Financiën. Door het aggregeren zijn de gegevens niet herleidbaar naar individuele belastingplichtigen.

3.3.3 Specifieke bevindingen

- Indien de wettelijke verdeling van toepassing is, zal ten tijde van het eerste overlijden van een ouder bij aanpassing van de rekenforfaits de verkrijging van de langstlevende partner stijgen en de verkrijging van de kinderen dalen. Dit effect wordt veroorzaakt door een hogere waardering van het fictief vruchtgebruik als gevolg van een hogere vermenigvuldigingsfactor. Er is geen budgettair effect bij het eerste overlijden wanneer op de vordering van de kinderen op de langstlevende een rente van 6% of hoger wordt bijgeschreven. In dat geval blijft onder zowel de oude als de nieuwe rekenmethode de waarde van het fictief vruchtgebruik nihil. Bij een rente tussen de 0% en 6% kan zich ook het omgekeerde effect voordoen dat de verkrijging van de langstlevende juist lager wordt en de verkrijging van de kinderen hoger ten opzichte van de huidige rekenforfaits. Dit is een gevolg van het feit dat de nieuwe rekenrente 3.83% (dan wel 4.68%) in plaats van 6% bedraagt. Wanneer bijvoorbeeld een rente van 3.5% wordt bijgeschreven op de vordering van de kinderen op de langstlevende, daalt de waarde van de verkrijging van de langstlevende en neemt de verkrijging van de kinderen in waarde toe.
- Figuur 3 hieronder toont de budgettaire gevolgen binnen de erfbelasting voor forfait 1 'Waardering van vruchtgebruik'. De berekening is opgesplitst in renteloze vorderingen en rentedragende vorderingen. Beide zijn vervolgens weer opgesplitst in de te betalen belasting voor het kind en voor de langstlevende partner. Een negatief budgettair gevolg betekent dat de belastingplichtige minder belasting is verschuldigd ten opzichte van de huidige situatie waarin het forfait niet is aangepast (vruchtgebruikpercentage is 6%). De resultaten zijn weergegeven voor zowel een aangepast vruchtgebruikpercentage van 4.68% als ook voor 3.83% (voorkeursvariant).

Budgettaire gevolg erfbelasting forfait 1 (€M)

Prognosetafel AG; looptijd DNB-curve 10 jaar

Figuur 3 Budgettaire gevolg erfbelasting forfait 1 voorkeursvariant

- Voor kleine en middelgrote vermogens zal de te betalen belasting bij het eerste overlijden door de aanpassing van de vruchtgebruikwaardering afnemen. Dit effect ontstaat doordat de partner een hogere vrijstelling heeft dan de kinderen, zoals hiervoor beschreven onder de algemene bevindingen. Dit effect is waarneembaar bij de 'Renteloze vordering' in Figuur 3 (Prognosetafel AG; looptijd DNB-rentecurve 10 jaar). Het negatieve budgettaire effect bij het kind, opgeteld bij het positieve budgettaire effect van de partner toont een verschil van € -41M voor een vruchtgebruikpercentage van 4.68%, en € -21M voor een percentage van 3.83% (voorkeursvariant).²²
- Voor zeer grote vermogens, waarbij de verkrijgingen van de langstlevende partner en de kinderen sowieso al belast worden tegen het hoogste tarief van de erfbelasting, heeft de aanpassing van de rekenforfaits geen directe gevolgen voor de te betalen belasting. Bij een lage of renteloze vordering voor de kinderen zal de omvang van de verkrijging van de langstlevende toenemen en van de kinderen afnemen, maar omdat hun marginale druk gelijk is, zal de totaal verschuldigde erfbelasting niet wijzigen. Echter, in dit geval kan door de verlaging van het rentepercentage van 6% (naar 1.99%, 1.40% of 1.86% afhankelijk van de geselecteerde looptijd op de DNB-rentecurve) dat geldt voor de maximaal bij te schrijven rente (artikel 9 SW 1956) bij

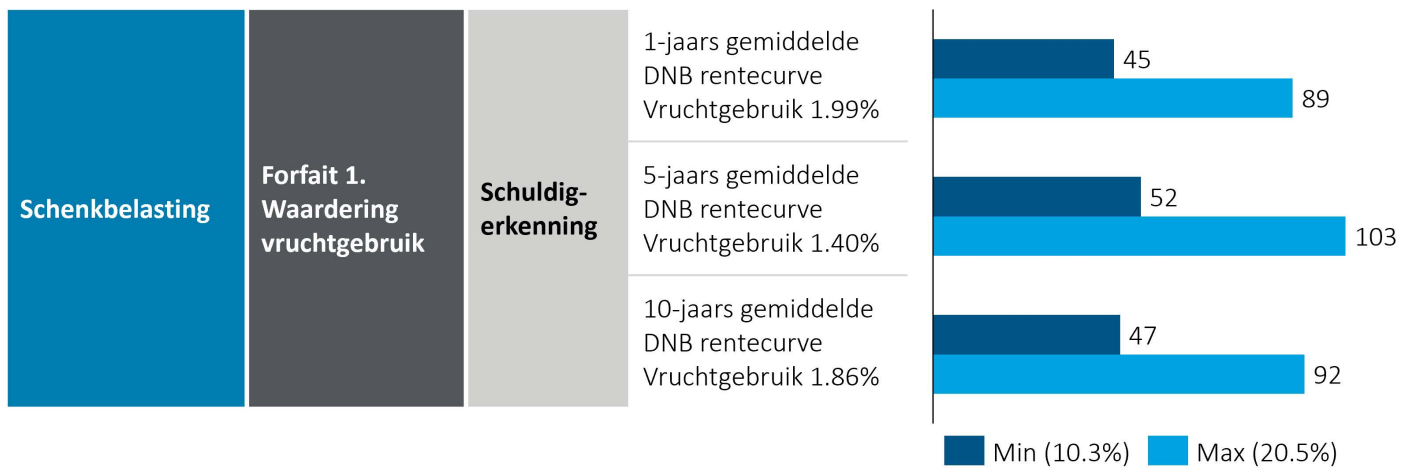
²² De reden dat het budgettaire effect ongeveer 2 keer zo groot is terwijl de percentages geen factor 2 verschillen, is dat vergeleken wordt met het huidige percentage van 6% en in de nieuwe berekening behalve dit percentage ook de vermenigvuldigingsfactoren wijzigen.

het overlijden van de langstlevende partner minder fiscaal aftrekbare rente worden bijgeschreven op de vordering van de kinderen. Dit resulteert in een budgettair effect van € 142M (zie Figuur 3, 'Rentedragende vordering; Kind, 2^e overlijden').²³ Deze opbrengst zal pas later in de tijd optreden als er voor reeds opge gevallen nalatenschappen nog met de huidige rente gerekend mag worden. Of het wenselijk is voor die gevallen eerbiedigende werking te treffen, wordt besproken in paragraaf 3.4.3.3.

- Hetzelfde effect als bij de wettelijke verdeling doet zich voor bij waardering van een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Door de hogere vermenigvuldigingsfactor in de nieuwe rekenmethode stijgt de waarde van de verkrijging van de vruchtgebruiker en daalt de waarde van de verkrijging van de bloot eigenaar. Bij een vruchtgebruik zonder verteringsbevoegdheid (een klassiek vruchtgebruik) vindt een tegenovergesteld effect plaats. De huidige rekenmethode gaat weliswaar uit van een hogere vermenigvuldigingsfactor, maar ook van een veel lagere rente, waardoor in veel gevallen de waarde van het vruchtgebruik juist daalt en de waarde van de blote eigendom stijgt.
- Als gevolg van de aanpassing van de rekenforfaits stijgt de waarde van het vruchtgebruik voor de langstlevende voor de erfbelasting. Dat kan er in combinatie met de pensioenimputatieregeling toe leiden dat het belastbaar bedrag voor de langstlevende uitkomt boven de partnervrijstelling. Dit effect wordt enigszins verzacht doordat de partnervrijstelling niet lager kan zijn dan € 205.420.
- Het verdelingseffect dat (zeer) grote vermogens meer erfbelasting zijn verschuldigd, blijkt ook uit Figuur 4. De figuur toont de budgettaire gevolgen voor de schenking onder schuldigerkenning (schenkingen op papier), voor verschillende DNB-rentecurves, en voor twee verschillende gewogen gemiddelde tariefschijven (er is rekening gehouden met drie tariefgroepen, hoewel 97% van de gevallen in de eerste tariefgroep vallen). Voor de berekening zijn de percentages voor vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid gebruikt van 1.99%, 1.40% en 1.86% voor respectievelijk de 1, 5 en 10-jaars gemiddelde DNB-rentecurves. Bij een aanpassing van het forfait zouden de budgettaire opbrengsten toenemen met € 45M tot € 103M afhankelijk van voor welke variant gekozen wordt. De oorzaak dat de budgettaire opbrengsten toenemen is dat de fiscaal toegestane rentebetaling op (papieren) schulden afneemt, omdat die gerelateerd is aan de rekenrente voor vruchtgebruik (1.40%, 1.86% of 1.99% ten opzichte van 6%). Doordat de jaarlijks toegestane rentebetaling lager is, wordt de nalatenschap van de schenker groter. Dit betekent dat er meer erfbelasting betaald wordt (voor een beschrijving van de berekening zie Tabel 4 in Bijlage E). Kanttekening bij deze budgettaire raming is dat het wettelijk niet verboden is om meer rente op een schuldig erkend bedrag te betalen dan het percentage dat vermeld is in artikel 10 lid 3 SW 1956. De verwachting is echter dat verlaging van dit percentage tot gevolg zal hebben dat geen hogere rente wordt betaald, omdat dat tot aanvullende heffing van schenkbelasting kan leiden over de looptijd van de schuldigerkenning.
- De budgettaire gevolgen zijn berekend op basis van geaggregeerde aangiftegegevens uit 2021. In dat jaar bedroeg het totale bedrag aan schuldigerkenningen € 808M, verdeeld over 8.938 schenkingen. Dit resulteert in een gemiddelde schuldigerkenning van € 90.421 per schenking. Het is van belang op te merken dat de weergegeven budgettaire opbrengst niet direct wordt gerealiseerd, maar pas op termijn optreedt naarmate nieuwe schenkingen onder schuldigerkenning van de lagere rekenrente uitgaan dan wel van een dergelijke schenking wordt afgezien vanwege het kleinere fiscale voordeel. Er is dus sprake van een ingroeieffect waarbij het fiscale voordeel dat belastingplichtigen kunnen behalen met de rentebetaling op een schuldig erkend bedrag in de loop van de tijd afneemt.

²³ Dit lijkt in de meeste gevallen realistisch, omdat vermogens in waarde toenemen naarmate de tijd vordert.

Budgettaire gevolg erfbelasting schuldigerkenning (€M)

Figuur 4 Budgettaire gevolgen schuldigerkenning (resultaten gebaseerd op geaggregeerde data uit de aangiftes schenkbelasting, hoewel het budgettaire effect ziet op de te betalen erfbelasting)

3.4 Aandachtspunten en alternatieven

3.4.1 Inleiding

Uit het onderzoek zijn verschillende aandachtspunten naar voren gekomen. In deze paragraaf worden deze aandachtspunten besproken en wordt ingegaan op mogelijke alternatieven/oplossingsrichtingen.

3.4.2 Afbakeningsproblemen

3.4.2.1 Aandachtspunt

Een juridisch aandachtspunt is dat in de nieuwe rekenmethode een onderscheid wordt gemaakt tussen een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid en een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Het afbakenen van verschillende varianten van vruchtgebruik zou tot problemen kunnen leiden. Er zijn namelijk ook tussenvarianten denkbaar waarin de vruchtgebruiker slechts gedeeltelijke vervreemdings- of verteringsbevoegdheid heeft, bijvoorbeeld de situatie dat vertering van het vermogen pas mag plaatsvinden als de vruchten uit het vermogen eerst zijn opgemaakt. Dergelijke tussenvarianten zijn lastig in te delen in één van beide categorieën.

Een tweede aandachtspunt betreft de rentebijschrijving op papieren schulden. Om de mate van complexiteit te beperken hebben we gekozen om voor alle soorten vruchtgebruik één rentepercentage te hanteren voor de rente die fiscaal maximaal mag worden bijgeschreven. Agevraagd kan worden waarom hierbij niet ook het onderscheid wordt gevolgd dat bij de waardering van vruchtgebruik wordt gehanteerd.

3.4.2.2 Alternatief 1: onderscheid laten vervallen

Een alternatief is om – conform de huidige systematiek – geen onderscheid te maken tussen een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid en een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid.

Het voordeel hiervan is eenvoud, juridische afbakeningsproblemen worden zodoende opgelost. Dit kan op twee manieren, ofwel door elk vruchtgebruik te waarderen als een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid, ofwel door elk vruchtgebruik te waarderen als een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Elk vruchtgebruik aanmerken als een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid is onwenselijk, omdat de klassieke vruchtgebruiken op deze manier te hoog gewaardeerd worden. De vruchtgebruiker zou in zo'n geval belast worden voor het volledige rendement op het vermogen, terwijl alleen recht bestaat op de jaarlijkse inkomsten (de vruchten) en niet op de waardeinstijgingen. Als elk vruchtgebruik worden gewaardeerd als een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid, is het gevolg dat – door de lagere rente – het vruchtgebruik lager wordt gewaardeerd en daardoor de blote eigendom hoger dan onder de huidige rekenforfaits. Dat leidt tot een hogere verkrijging voor de kinderen die een onderbedelingsvordering hebben, terwijl die vordering in het economische verkeer niet of nauwelijks waarde heeft.

Door geen onderscheid te maken tussen de verschillende typen vruchtgebruik wordt het doel van het onderzoek om beter aan te sluiten bij de waarde in het economische verkeer dus niet behaald, maar komt de forfaitaire waardering van de onderbedelingsvordering juist verder af te staan van de werkelijke waarde. Ook maatschappelijk is het lastig uit te leggen dat de belastingdruk op een onderbedelingsvordering juist wordt verhoogd, terwijl voor het kind nog geen zekerheid bestaat dat het daadwerkelijk iets verkrijgt.

3.4.2.3 Alternatief 2: defiscalisering

Een tweede denkrichting is het volledig defiscaliseren van de wettelijke verdeling en testamentvormen waarin de langstlevende feitelijk als eigenaar over het vererfde vermogen kan beschikken. Het vermogen wordt dan volledig belast bij de langstlevende echtgenoot en bij de kinderen wordt fiscaal nog geen verkrijging in aanmerking genomen. Defiscalisering is al vergaand doorgevoerd in de sfeer van box 3 van de inkomstenbelasting (artikel 5.4 Wet IB 2001) en werd door een aantal geïnterviewde stakeholders naar voren gebracht als alternatief.

Het voordeel van defiscalisering is dat het aansluit bij de economische realiteit dat in veel gevallen de langstlevende de vermogenspositie van de erflater voortzet en de kinderen slechts op papier een erfenis verkrijgen. Het nadeel van defiscalisering is dat de SW 1956 sterk op het civiele recht is geënt en dat die koppeling door defiscalisering wordt losgelaten. Waar de kinderen in het erfrecht als erfgenaam worden aangemerkt (ze verkrijgen daadwerkelijk iets, al is het een nog niet-opeisbare geldvordering), worden ze dat ingeval van defiscalisering fiscaal niet. Dat zal bovendien niet altijd in overeenstemming zijn met de economische realiteit. Zo is in de interviews met stakeholders erop gewezen dat het in de praktijk voorkomt dat kinderen proberen beslag te

leggen wanneer het vermogen van de langstlevende zodanig daalt dat de uitbetaling van hun onderbedelingsvordering in gevaar komt.

Mede vanwege dergelijke complicaties is in het verleden weliswaar onderzoek gedaan naar defiscalisering, maar is door de staatssecretaris niet voor deze optie gekozen.²⁴ Hoe dan ook zal defiscalisering diepgaand ingrijpen in de wettelijke regeling en is daarom geen geschikt alternatief gelet op het bereik van dit onderzoek, dat slechts ziet op de aanpassing van de rekenforfaits in het uitvoeringsbesluit. Bovendien kan het doel om beter aan te sluiten bij de economische realiteit ook reeds behaald worden door de voorgestelde wijziging van de rekenforfaits.

3.4.2.4 Afweging

Gelet op het voorgaande lijken de alternatieven meer nadelen dan voordelen te hebben. Daarom lijkt ons de differentiatie naar gelang het type vruchtgebruik het meest wenselijk. Wel is het van belang om bij de wijziging van het uitvoeringsbesluit in de toelichting het gemaakte onderscheid nader toe te lichten. De hogere rekenrente geldt voor fictief vruchtgebruik op schulden die pas bij overlijden opeisbaar zijn en daarnaast alleen voor een civielrechtelijk recht van vruchtgebruik waarbij het vruchtgebruikvermogen door de vruchtgebruiker zowel vervreemd als verteerd mag worden. De volgorde in vertering van het vermogen (eerst de vruchten, dan het stamvermogen) doet aan die kwalificatie niet af. Dit is anders als vertering van het vermogen alleen mag plaatsvinden als aan andere voorwaarden is voldaan, bijvoorbeeld alleen als de vruchtgebruiker geen ander inkomen heeft.

Tijdens de interviews met de stakeholders is de suggestie gedaan om het hogere rentepercentage alleen voor fictief vruchtgebruik te laten gelden, zodat in elk geval bij een wettelijke verdeling de heffing meer in overeenstemming is met de economische realiteit en als gevolg daarvan de belastingdruk voor kleinere en middelgrote vermogens afneemt. Hoewel er geen principiële redenen zijn om een civielrechtelijk vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid anders te behandelen dan een fictief vruchtgebruik – economisch zijn ze vergelijkbaar – zou een dergelijke benadering wel een oplossing bieden voor eventuele afbakeningsproblemen, omdat beide typen vruchtgebruik relatief eenvoudig zijn te scheiden. Als het uitvoeringstechnisch als bewerkelijk wordt gezien de vervreemdings- en verteringsbevoegdheid te toetsen, zou deze oplossingsrichting als alternatief kunnen dienen.

Ten slotte zien we wel reden om voor de maximale rentebijbeschrijving op onderbedelingsvorderingen en andere papieren vorderingen een uniform rentepercentage te hanteren. Omdat dergelijke vorderingen tijdens leven in de regel niet worden afgelost, dient het bijbeschrijven of betalen van rente hoofdzakelijk een fiscaal doel. Uit de aangiftegegevens blijkt dat met name bij grotere vermogens, in afwijking van de wettelijke hoofdregel, rente wordt bijgeschreven op de onderbedelingsvordering. Dat de kinderen worden vergoed voor het waardeverlies op de vordering dat zich door tijdsverloop voordoet, is begrijpelijk, maar er is geen reden daarvoor een andere rente te hanteren dan in het kader van de nieuw voorgestelde tabellen wordt gebruikt om een periodieke uitkering contant te maken.

3.4.3 Uitvoeringstechnische problemen en gedragseffecten

3.4.3.1 Aandachtspunt

De nieuwe regels kunnen burgers raken die niet vaak hun testament herzien en/of voor hun estate planning zijn uitgegaan van de oude regels. De vraag rijst in hoeverre rekening gehouden dient te worden met bestaande verwachtingen. Het bieden van zekerheid aan de belastingplichtigen speelt een grote rol bij de vorming en de uitvoering van nieuwe wetgeving.

Zodra de forfaiten zijn geactualiseerd, zijn met name gedragseffecten te verwachten in gevallen waarin in het kader van estate planning rekening is gehouden met de huidige rekenforfaits. Hierbij kan worden gedacht aan het aanpassen van de rente die op basis van het testament moet worden bijgeschreven op niet-opeisbare vorderingen. Daarnaast worden schenkingen onder schuldigerkenningen mogelijk achterwege gelaten of gedaan met inachtneming van de lagere rekenrente. Door het afnemen van de mogelijkheden voor besparing van erfbelasting door rentevergoeding aan de volgende generatie, is ook denkbaar dat particulieren met (zeer) grote vermogen zoeken naar andere mogelijkheden voor estate planning om de erfbelastingdruk te reduceren.

Veelal is het mogelijk om testamenten aan te passen om zo rekening te houden met de nieuwe rekenforfaits. Dat is anders als een nalatenschap reeds is opge gevallen of een transactie is verricht. Voor deze gevallen lijkt overgangsrecht nodig. Wellicht dat na

²⁴ Kamerstukken II 2008/09, 27 789, nr. 17, p. 8-9.

aanpassing van de forfaits ook schenkingstrajecten binnen familieverband anders worden vormgegeven of worden versneld. Dit heeft ermee te maken dat door een verlaging van de rekenrente er bij een tweede overlijden mogelijk meer belastingheffing betaald zal moeten worden.

Zowel bij de gedragseffecten als bij de invulling van overgangsrecht speelt de doorwerking van de rekenrente in de maximaal te vergoeden rente op niet-opeisbare vorderingen een belangrijke rol. Daardoor zullen bestaande mogelijkheden voor estate planning, door oprenting van schulden die krachtens schenking of erfrecht zijn ontstaan, minder fiscaal voordeel opleveren. Zo werd in 2021 in totaal voor € 808M aan schenkingen onder schuldigerkenning gedaan; het ging hier om 8.938 gevallen met een gemiddelde schenking van € 90k per schenking. Daarnaast ontstaan er jaarlijks gemiddeld voor minimaal € 629M²⁵ onderbedelingsvorderingen waarop een rente wordt bijgeschreven die door de aanpassing van het rekenforfait wordt geraakt. Overigens zijn er niet direct andere manieren denkbaar waarmee eenzelfde fiscaal voordeel kan worden behaald als met de oprenting van dit soort papieren schulden. Om die reden is bij de schatting van de budgettaire effecten geen rekening gehouden met eventuele gedragseffecten.

3.4.3.2 Oplossingsrichting 1: frequentie actualiseren

Uit de interviews met stakeholders kwam naar voren dat het wenselijk is om de rekenforfaits niet vaker te actualiseren dan eens in de tien jaar. De tabellen vaker aanpassen leidt tot betere overeenstemming met de werkelijkheid, maar is bewerkelijk en wordt daarom niet als wenselijk gezien. Bovendien wordt daarmee voorkomen dat een aanpassing tot grote schokeffecten in de waardering leidt, omdat de rente over een periode van tien jaar over het algemeen gelijkmatiger is dan over een kortere periode. Minder vaak dan eens in de tien jaar aanpassen, is evenmin wenselijk gelet op de wens om de tabellen vaker te actualiseren dan de afgelopen decennia is gebeurd.

3.4.3.3 Oplossingsrichting 2: overgangsrecht

In het kader van het overgangsrecht moet onderscheid worden gemaakt tussen twee situaties:

1. De directe heffing ter zake van schenkingen en erfenissen die zijn verkregen vóór invoering van de nieuwe rekenforfaits.
2. De heffing die plaatsvindt na invoering van de nieuwe rekenforfaits, maar ziet op schenkingen of erfenissen die vóór invoering zijn gedaan.

Voor de eerste situatie is geen overgangsrecht nodig, omdat de nieuwe rekenforfaits sowieso niet van toepassing zijn. Voor de tweede situatie zouden de nieuwe rekenforfaits zonder nadere regeling van toepassing zijn. Hierbij gaat het met name om de rentebijbeschrijving op schuldverhoudingen die zijn ontstaan door een schenking onder schuldigerkenning of het openvallen van een nalatenschap. Recht kan worden gedaan aan bestaande verwachtingen door voor die situaties rekening te blijven houden met de oude rekenrente van 6%. Anderzijds kan dat ook uitvoeringstechnische problemen geven, omdat dan voor een zeer lange periode nog met zowel de oude als de nieuw rekenrente moet worden gerekend. Principieel is er ook geen bezwaar tegen onmiddellijke werking, want het gaat om de aftrek van schulden in een nog open te vallen nalatenschap. Wel is het raadzaam om in dat geval te regelen dat ook voor lopende schenkingen onder schuldigerkenning de fiscaal aftrekbare rentebetaling gelimiteerd is tot de nieuwe rekenrente. Anders ontstaat een moeilijk te verdedigen onderscheid tussen niet-opeisbare schulden die bij overlijden zijn ontstaan en niet-opeisbare schulden die tijdens leven zijn ontstaan door middel van een schenking.

De wijziging van de rekenrente voor vruchtgebruik kan ook reden geven voor een flankerende maatregel voor bestaande testamenten. Hoewel in de meeste gevallen testamenten voorzien in een flexibele renteclausule, waardoor de rente op niet-opeisbare vorderingen kan worden aangepast aan de nieuwe rekenrente, valt niet uit te sluiten dat er testamenten zijn die alleen een vaste rente voorschrijven. Om te voorkomen dat in dergelijke gevallen wijziging van de rekenrente aanleiding geeft voor aanpassing van het testament, lijkt het ons raadzaam te regelen dat afwijking van een dergelijke vaste rente onder de reikwijdte van artikel 1 lid 3 SW 1956 valt, zodat de renteaanpassing niet door de heffing van schenkbelasting kan worden getroffen. Op die manier hoeft geen aanpassing van het testament plaats te vinden vanwege veroudering van de daarin opgenomen renteclausule.

3.4.3.4 Afweging

Vanuit uitvoeringstechnisch oogpunt van de praktijk lijkt het ons geschikt en realistisch om de tabellen eens in de tien jaar te actualiseren. Het niet direct toepassen van de nieuwe rekenforfaits op rentevergoedingen op reeds geschonken of vererfde niet-opeisbare vorderingen lijkt de minst conflicterende aanpak, die ook in de interviews met verschillende stakeholders op het meeste draagvlak kan rekenen. Dat pleit ervoor overgangsrecht in te voeren voor de omschreven situaties. Het alternatief van

²⁵ Data uit 2021, aangeleverd door het Ministerie van Financiën.

onmiddellijke werking is ook goed te verdedigen. De wenselijkheid daarvan hangt samen met de vraag in hoeverre politiek de wens bestaat om belastingbesparing voor grote vermogens tegen te gaan. Door het treffen van overgangsrecht zal de budgettaire opbrengst als gevolg van het beperken van voor de erfbelasting aftrekbare rentebetalingen zich pas op termijn voordoen.

3.4.4 Publieke reactie

3.4.4.1 Aandachtspunt

Bij de heffing van erfbelasting spelen emoties bij de belastingbetaler een belangrijke rol. Daarom liggen wijzigingen gevoelig, zeker als die leiden tot een verhoging van de belastingdruk. Uit het onderzoek blijkt dat aanpassing van de rekenmethode zal kunnen leiden tot een verlaging van de belastingdruk voor kleine en middelgrote vermogens die via een wettelijke verdeling vererven, maar tot een verhoging van de belastingdruk voor zeer grote vermogens die gebruikmaken van rentebijbeschrijving op schulden die krachtens erfrecht of schenking zijn ontstaan (zoals blijkt uit paragraaf 3.3.2). Hoewel verreweg de meeste huishoudens niet door deze verhoogde belastingdruk getroffen zullen worden, werd in de interviews met de stakeholders erop gewezen dat wel breder het idee kan ontstaan dat de erfbelasting verhoogd wordt, zeker gelet op de geschatte budgettaire opbrengst.

3.4.4.2 Oplossingsrichting

Vanwege deze maatschappelijke gevoeligheid is het essentieel dat de aanpassing van de rekenforfaits gepaard gaat met heldere communicatie over welke verdelingseffecten de wijziging van de rekenforfaits heeft. Dat kan het beste door voor de verschillende groepen huishoudens de heffingsgevolgen in kaart te brengen. Hierbij is met name van belang te benadrukken wat de gevolgen zijn voor een huishouden met een gemiddeld vermogen, waarbij de wettelijke verdeling of de quasi-wettelijke verdeling van toepassing is. Zoals blijkt uit het voorbeeld dat is opgenomen in paragraaf 3.2.4 zal in zo'n geval de belastingdruk doorgaans afnemen als gevolg van de wijziging van de rekenforfaits. Ook kan concreet worden gemaakt welke mogelijkheden van estate planning door de aanpassing van de rekenforfaits minder lucratief zullen zijn.

Enkele voorbeelden van communicatiestrategieën zijn:

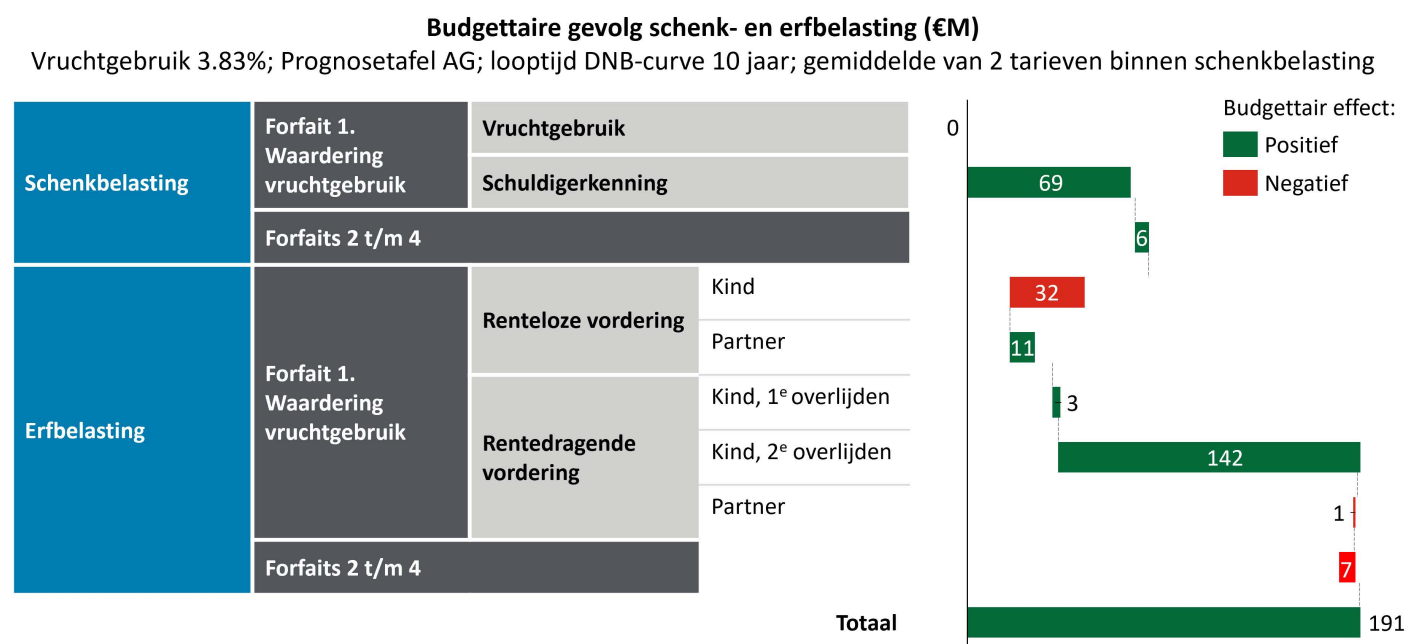
- **Informatie via belastingadviseurs en notarissen**
Zorg dat belastingadviseurs en notarissen goed geïnformeerd zijn over de wijzigingen, zodat zij hun cliënten correct en duidelijk kunnen adviseren over de impact van de nieuwe regels.
- **Webinars en informatiesessies**
Organiseer webinars en informatiesessies waarin experts de wijzigingen uitleggen en vragen van het publiek beantwoorden. Deze sessies kunnen zowel online als op locatie worden gegeven om een breder publiek te bereiken.
- **Website van de Belastingdienst**
Publiceer een uitgebreide FAQ-sectie (veelgestelde vragen) op de website van de Belastingdienst waarin alle mogelijke vragen over de wijzigingen worden behandeld. Zorg dat deze sectie makkelijk vindbaar is en regelmatig wordt bijgewerkt met nieuwe vragen en antwoorden.
- **Overige mediaplatformen**
Werk samen met de media om persberichten en artikelen te verspreiden die de wijzigingen in de schenk- en erfbelasting uitleggen. Focus hierbij op de positieve effecten, zoals de verlaging van de belastingdruk voor kleine en middelgrote vermogens.

3.5 Aanbeveling Deloitte

Onze aanbeveling is om de rekenforfaits in de SW 1956 te actualiseren. Een actualisering van de rekenforfaits is essentieel om de heffing van de schenk- en erfbelasting beter te laten aansluiten bij de waarde in het economische verkeer van de verkrijging. De aangepaste rekenforfaits moeten gebaseerd zijn op recente gegevens. Tegelijkertijd blijkt aanpassing van de rekenforfaits te leiden tot verdelingseffecten en zijn gedragseffecten te verwachten. Daarom raden wij aan om de rekenforfaits iedere tien jaar te actualiseren en deze zo in lijn te houden met actuele economische en demografische ontwikkelingen.

Het implementeren van deze nieuwe rekenforfaits zou weloverwogen moeten gebeuren. Hierbij dient onder andere gedacht te worden aan de doorwerking naar andere bepalingen. In de SW 1956 is een aantal bepalingen opgenomen waarin wordt aangesloten bij het rentepercentage van 6% uit het UB SW 1956. Doorwerking naar andere bepalingen speelt bij het verstrekken van een direct opeisbare geldlening, bij het bepalen van de toegestane rentebijbeschrijving op papieren schulden en bij de toepassing van een aantal fictiebepalingen om vast te stellen welk bedrag in mindering komt op de fictieve verkrijging. Juist vanwege de doorwerking in deze bepalingen zal een aanpassing van de rekenforfaits naar verwachting op termijn de volgende

structurele budgettaire opbrengst genereren: tussen € 171M en € 190M bij een vruchtgebruikpercentage van 4.68%, en tussen de € 191M en € 211M bij een vruchtgebruikpercentage van 3.83%. De bandbreedte in de budgettaire opbrengsten wordt veroorzaakt door de verschillende varianten als het gaat om het uitgangspunt voor de levensverwachting (Periodetafel CBS of Prognosetafel AG) en de looptijd op de DNB-rentecurve (1 jaar, 5 jaar, 10 jaar). De budgettaire opbrengst voor de voorkeursvariant bedraagt naar schatting € 191M; de verschillende onderdelen waaruit dit bedrag is opgebouwd, zijn in Figuur 5 weergegeven. Voor een verder uitsplitsing zie Bijlage E.

Figuur 5 Budgettaire gevolg schenk- en erfbelasting voorkeursvariant

Voor de heffing van schenk- en erfbelasting over opbrengsten uit een vruchtgebruik raden wij aan om bij de nieuwe rekenmethode een onderscheid te maken tussen een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid en een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Omdat een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid economisch sterk overeenkomt met een eigendomsrecht (zij het tijdelijk), wordt voor de jaarlijkse opbrengst aangesloten bij het rendement op volle eigendom. Dit geldt ook voor een fictief vruchtgebruik, omdat ook in dat geval de schuldenaar in de regel het volledige genot heeft van zijn vermogen. De schuld waarvan het genot is verkregen, bestaat alleen 'op papier'. Om afbakeningsproblemen te ondervangen kan overwogen worden om het hogere rentepercentage alleen voor fictief vruchtgebruik te laten gelden, zodat in elk geval bij een wettelijke verdeling de heffing meer in overeenstemming is met de economische realiteit en als gevolg daarvan de belastingdruk voor kleinere en middelgrote vermogens afneemt.

Uiteraard zijn de nieuwe rekenforfaits alleen van toepassing op verkrijgingen die plaatsvinden na de invoering. Om bestaande verwachtingen van belastingplichtigen niet te schaden, kan overgangsrecht geïntroduceerd worden voor gevallen waarbij een nalatenschap reeds is opgevallend of een transactie is verricht en er sprake is van een rentebijbeschrijving die hoger is dan het nieuwe maximum. Voor die gevallen blijft dan de huidige rekenrente van 6% de norm. Echter, het alternatief van onmiddellijke werking is ook goed te verdedigen en zou kunnen aansluiten bij de wens belastingbesparing voor grote vermogens tegen te gaan.

Communicatie speelt ook een sleutelrol in dit proces. Het is cruciaal dat er helder en transparant gecommuniceerd wordt naar zowel burgers als professionals over wat deze wijzigingen inhouden en welke gevolgen zij hebben. Dit zal niet alleen helpen bij het managen van verwachtingen maar ook eventuele verwarring bij vermogenden minimaliseren.

Tot slot zou een mechanisme voor regelmatige evaluatie van de effecten van de nieuwe rekenmethode moeten worden ingesteld. Dit zou ervoor zorgen dat de doelstellingen worden bereikt en biedt de mogelijkheid om bij te sturen waar nodig. Door het actualiseren van de rekenforfaits zal de waardering van verkrijgingen voor de schenk- en erfbelasting nauwkeuriger aansluiten bij de waarde in het economische verkeer. Dat zorgt niet alleen voor eerlijker belastingheffing, maar ook voor een verbetering in de begrijpelijkheid van deze belastingen voor burgers.

4. Inkomstenbelasting

4.1 Context

4.1.1 Waarderingsregels

De Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) regelt de belastingheffing over het inkomen van natuurlijke personen. De Wet IB 2001 maakte deel uit van de meeromvattende belastingherziening in 2001 die was gericht op het creëren van een robuust belastingstelsel voor de volgende eeuw met bredere grondslagen en lagere tarieven in de loon- en inkomstenbelasting. De heffing van inkomstenbelasting is gebaseerd op het draagkrachtbeginsel.²⁶

De Wet IB 2001 kent een gesloten systeem van drie inkomensboxen met elk een eigen tarief. Tussen de drie boxen kan geen verrekening van inkomen plaatsvinden. Negatieve inkomsten in een box kunnen uitsluitend met positieve inkomsten binnen diezelfde box worden gecompenseerd. Box 1 ziet met name op inkomen uit arbeid en heeft een progressief schijventarief. Box 2 ziet op inkomen uit aanmerkelijk belang en heeft twee tariefschijven. Inkomen uit vermogen dat niet in een eerdere box in aanmerking is genomen, wordt belast in box 3. Anders dan box 1 en box 2 wordt in box 3 het inkomen op forfaitaire wijze bepaald aan de hand van de vermogensmix van de belastingplichtige en de bijbehorende forfaitaire rendementen.

De inkomstenbelasting is een tijdvakbelasting, geheven over het kalenderjaar. Daardoor heeft de belasting direct invloed op het besteedbaar inkomen van personen. Omdat in box 3 niet het werkelijke inkomen uit overig vermogen wordt belast, maar het forfaitair bepaalde inkomen, ontmoet dit systeem kritiek sinds het werkelijke rendement in sommige gevallen lager uitvalt dan het forfaitaire rendement. Vanwege de spanning tussen de forfaitaire inkomensbepaling en het draagkrachtbeginsel en door arresten van de Hoge Raad waarin de heffing in strijd met het eigendomsrecht is geoordeeld, moet box 3 op termijn vervangen worden door een systeem van heffing naar werkelijk rendement.

De onderzochte rekenforfaits in het kader van de inkomstenbelasting hebben betrekking op de waardering in box 3. Het uitgangspunt in box 3 is dat de bezittingen en schulden in aanmerking worden genomen voor de waarde in het economische verkeer (artikel 5.19 lid 1 Wet IB 2001). Voor de waardering van periodieke rechten en verplichtingen alsmede voor de waardering van genotsrechten zijn rekenforfaits opgenomen in een uitvoeringsbesluit.²⁷ De reikwijdte van deze regels is beperkt, omdat veelvoorkomende situaties van vruchtgebruik en blote eigendom zijn gedefiscaliseerd (artikel 5.4 Wet IB 2001). Daarnaast geldt in een aantal gevallen een nihilwaardering (Artikel 5.19 lid 4 Wet IB 2001). De rekenforfaits zijn vastgesteld bij invoering van de wet in 2001.²⁸ De belangrijkste reden om onderzoek te doen naar het herzien van deze rekenforfaits is gelegen in het feit dat sindsdien de rente is gedaald en de gemiddelde levensverwachting is gestegen. Door die ontwikkelingen zijn de rekenforfaits minder goed in staat de werkelijke waarde te benaderen.

4.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit

De onderzochte rekenforfaits betreffen de waarderingsregels voor de waardering van een erfpachtcanon, genotsrecht of periodieke uitkering, opgenomen in de artikelen 17b tot en met 19 van het Uitvoeringsbesluit inkomstenbelasting 2001 (UB IB 2001).

De waarde van een erfpachtcanon wordt gesteld op de factor zoals weergegeven in artikel 17b UB IB 2001 vermenigvuldigd met de gemiddelde canon. Voor de wijze waarop de gemiddelde canon kan worden berekend, verwijzen we naar paragraaf 5.1.3.

De waarde van een periodieke uitkering in geld die in box 3 valt en die na een bepaalde tijd vervalt en niet van het leven afhankelijk is, wordt bepaald door de jaarlijkse opbrengst te vermenigvuldigen met de looptijd van de uitkering (in jaren) en een vermenigvuldigingsfactor waarmee de contante waarde van toekomstige uitkeringen wordt bepaald.

²⁶ *Kamerstukken II 1998/99, 96 727, nr. 3, p. 3-4.*

²⁷ Dit is gebaseerd op de delegatiebepalingen in artikel 5.20 lid 4, artikel 5.22 lid 1 en artikel 5.23 Wet IB 2001.

²⁸ Besluit van 20 december 2000, houdende vaststelling van het Uitvoeringsbesluit inkomstenbelasting 2001, *Stb.* 2000, 641.

De waarde van een periodieke uitkering die in box 3 valt en die wel afhankelijk is van het leven van degene die de uitkering ontvangt, wordt bepaald door de jaarlijkse opbrengst te vermenigvuldigen met een (leeftijdsafhankelijke) factor. De factor is afhankelijk van de leeftijd van degene die de uitkering ontvangt, afhankelijk van of de uitkering na een bepaalde tijd vervalt en – in het geval van een uitkering die na een bepaalde tijd vervalt – afhankelijk van het aantal jaren dat de uitkering loopt. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt naar geslacht.

Voor waardering van een genotsrecht, zoals vruchtgebruik, wordt aangesloten bij de waarderingsregels voor levensafhankelijke periodieke uitkeringen. De waarde van genotsrechten wordt bepaald door de jaarlijkse opbrengst te vermenigvuldigen met een (leeftijdsafhankelijke) factor. De factor is afhankelijk van de looptijd van het genotsrecht en van de leeftijd van de persoon van wiens leven het vruchtgebruik afhankelijk is. Voor genotsrechten is de jaarlijkse opbrengst forfaitair bepaald op 4% van de waarde van het vermogen waar het genotsrecht op ziet. Het vermogen waarop het genotsrecht is gevestigd (de blote eigendom), wordt gewaardeerd door de waarde in onbezwaarde staat te verminderen met de waarde van het genotsrecht (artikel 5.22 lid 2 Wet IB 2001). De volle-eigendomswaarde van het vermogen wordt op deze manier verdeeld over de (bloot) eigenaar en de genotsgerechtigde.

In artikel 5.22 lid 3 Wet IB 2001 is omschreven wanneer er sprake is van een genotsrecht waarop de rekenforfaits van toepassing zijn. Daaronder wordt begrepen elke gerechtigdheid tot voordelen uit goederen. Het meest voorkomende voorbeeld is vruchtgebruik, maar er kan ook gedacht worden aan een recht van gebruik en bewoning. Ondanks de andere formulering lijkt het begrip genotsrecht niet af te wijken van het begrip vruchtgebruik dat in het kader van de schenk- en erfbelasting wordt gebruikt.²⁹

4.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes

4.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits

De uitgangspunten waarop de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd, zijn niet exact te achterhalen en verschillen van de erf- en schenkbelasting. Vermoedelijk is de huidige wijze van waardering van vruchtgebruik en andere forfaitaire gebaseerd op de levensverwachting van mannen in de jaren 1990-1995 in combinatie met een rentepercentage van 4%. Dit rentepercentage is waarschijnlijk gekozen om aan te sluiten bij de toenmalige wettelijke rente. Wegens de veroudering van deze uitgangspunten sluit de waardering in sommige gevallen niet goed aan bij de waarde in het economische verkeer.

4.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode

In Hoofdstuk 2 is uitgelegd wat de uitgangspunten zijn van de nieuwe rekenmethode. Het voornaamste punt is dat de huidige levensverwachting is veranderd ten opzichte van de levensverwachting van mannen in de jaren 1990-1995 en dat de huidige rekenrente lager is. In het onderzoek zijn zes varianten (2 verschillende tabellen sterftekanalen en 3 variaties op de rentetermijnstructuur) uitgewerkt:

- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS

Uitgangspunt van het onderzoek is dat bij de levensverwachting geen onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. In de huidige rekenforfaits wordt een periodieke uitkering in geld afhankelijk van het leven van een vrouw, gelijkgesteld met een periodieke uitkering afhankelijk van het leven van een man die vijf jaar jonger is dan die vrouw. In de nieuwe rekenmethode zal deze leeftijdsterugstelling bij vrouwen niet meer nodig zijn wegens de sekseneutraal bepaalde overlevingskansen. Dit betekent dat het huidige artikel 19 lid 7 UB IB 2001 uit het uitvoeringsbesluit geschrapt kan worden.

4.2.3 Toespitsing inkomstenbelasting

Voor de heffing van inkomstenbelasting wordt ook een rekenforfait gebruikt voor het schatten van de jaarlijkse opbrengst uit een genotsrecht. Bij de nieuwe rekenmethode is van belang dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen een vruchtgebruik met

²⁹ Het vruchtgebruikbegrip voor de schenk- en erfbelasting is gedefinieerd in artikel 18 lid 1 SW 1956 en heeft een brede, economische betekenis. Blijkens de wetsgeschiedenis had het voor de heffing van het successierecht geen functie om onderscheid te maken naar gelang de precieze juridische vormgeving (zie *Kamerstukken II 1856/57, CXXIII, nr. 3, p. 1134*).

vervreemdings- en verteringsbevoegdheid van een vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. De jaarlijkse opbrengst uit een vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid bepalen we aan de hand van twee varianten, zoals voor de schenk- en erfbelasting omschreven in paragraaf 3.2.3. Ditzelfde onderscheid wordt gehanteerd voor de inkomstenbelasting, omdat het begrip genotsrecht inhoudelijk niet lijkt af te wijken van het voor de schenk- en erfbelasting gehanteerde begrip vruchtgebruik.

4.3 Bevindingen

4.3.1 Inleiding

Onze bevindingen zijn gebaseerd op de uitwerking van de casuïstiek en de interviews met de stakeholders (zie Bijlage D2 Inkomstenbelasting). In deze paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Deze onderscheiden wij in algemene bevindingen met betrekking tot de invoering van nieuwe rekenforfaits en bevindingen die specifiek zien op een bepaalde casus of een bepaald rekenforfait.

4.3.2 Algemene bevindingen

- Uit de interviews met verschillende stakeholders volgt dat er draagvlak is voor het actualiseren van de rekenforfaits, zij het dat het de stakeholders logisch lijkt een aanpassing samen te laten lopen met de invoering van de Wet werkelijk rendement (zie paragraaf 4.4.3).
- Vanuit de praktijk wordt aangegeven dat aanpassing van de rekenforfaits tot weinig uitvoeringsbezwaren hoeft te leiden. De praktijk zal zich snel genoeg aanpassen aan het (eventueel periodiek) actualiseren van het forfait. Mogelijk zijn vanuit het perspectief van de besluitgever of de Belastingdienst wel uitvoeringsmoeilijkheden verbonden aan de aanpassing van de rekenforfaits. Dergelijke aspecten vallen buiten het bereik van het onderzoek en zijn daarom niet verder onderzocht.
- Tijdens de interviews met de stakeholders kwam naar voren dat de rekenforfaits in box 3 van de inkomstenbelasting een zeer beperkte rol spelen. Dat kan verklaard worden doordat de meeste periodieke uitkeringen in box 1 worden belast en vruchtgebruik dat krachtens erfrecht is verkregen in de meeste gevallen is gedefiscaliseerd. Er zijn overigens geen geaggregeerde aangiftegegevens beschikbaar om dit beeld te bevestigen. Daardoor is het evenmin mogelijk om eventuele budgettaire gevolgen van een aanpassing te berekenen.

4.3.3 Specifieke bevindingen

- Door aanpassing van de rekenforfaits wordt de vermenigvuldigingsfactor bij een eeuwigdurend erfpachtrecht fors verhoogd. Dit heeft een groot waardedrukkend effect op de waardering van een erfpachtrecht ter zake van een woning (zie Bijlage D2, Waardering woning bij erfpacht, Scenario 1). Dat lijkt in veel gevallen geen recht te doen aan de waarde in het economische verkeer. De verklaring hiervoor is dat de DNB-rekencurve niet overeenkomt met de rentes die in de vastgoedmarkt worden gehanteerd voor een recht van erfpacht. In Hoofdstuk 5 inzake de overdrachtsbelasting wordt dit punt nader uitgewerkt.
- Door de hogere vermenigvuldigingsfactoren in de nieuwe rekenmethode stijgt de waarde van het recht op een periodieke uitkering en neemt de belastingdruk in de inkomstenbelasting toe (zie Bijlage D2, Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen). In combinatie met de forfaitaire inkomensbepaling in box 3 kan dit tot gevolg hebben dat het in aanmerking genomen jaarlijkse inkomen hoger is dan de feitelijk ontvangen jaarlijkse uitkering.
- Bij de waardering van een genotsrecht stijgt door de hogere vermenigvuldigingsfactoren in de meeste gevallen de waarde voor de vruchtgebruiker en daalt de waarde voor de bloot eigenaar (zie Bijlage D2, Waardering genotsrecht, Scenario 1). Dit speelt met name bij vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid. Gedacht kan worden aan de situatie dat een grootouder of ouder schulden heeft aan kleinkinderen of kinderen die zijn ontstaan als gevolg van een legaat of een schuldigerkenning tijdens leven. Dergelijke schuldverhoudingen vallen buiten de defiscaliseringsregeling. Voor 'klassiek vruchtgebruik', dus zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid, zal de waarde van het vruchtgebruik juist dalen als gevolg van het lagere percentage ter bepaling van de jaarlijkse opbrengst. In de interviews gaven de stakeholders aan dat zulke gevallen weinig voorkomen in de praktijk, buiten de gevallen die gedefiscaliseerd zijn en daardoor niet geraakt worden door de aanpassing van de forfaiten.

4.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen

4.4.1 Inleiding

Uit het onderzoek zijn verschillende aandachtspunten naar voren gekomen. In deze paragraaf worden deze aandachtspunten besproken en wordt ingegaan op mogelijke oplossingsrichtingen. Het aandachtspunt met betrekking tot de waardering van erfpachtcanon wordt besproken in paragraaf 5.4 inzake de overdrachtsbelasting.

4.4.2 Periodieke uitkering in box 3

Hiervoor is naar voren gekomen dat een effect van de nieuwe rekenforfaits is dat bij een periodieke uitkering de jaarlijks te belasten uitkering fors hoger is dan de daadwerkelijk ontvangen uitkering (zie Bijlage D2, Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, van het leven afhankelijk, Scenario 1). Dat kan met name vervelende effecten hebben voor mensen die voor hun inkomensvoorziening van een periodieke uitkering afhankelijk zijn en zich door aanpassing van de rekenforfaits van het ene op het andere jaar geconfronteerd zien met een forse afname van hun netto-inkomen.

Hoewel dit op zichzelf een logisch gevolg is van de combinatie van de rekenforfaits met de forfaitaire rendementsbepaling in box 3, is uit de interviews met de stakeholders gebleken dat een ander benadering denkbaar is. Voor dergelijke verzekeringsproducten kan de forfaitaire waardering vervangen voor een actuariële waardering, gebaseerd op renseignering van de reservewaarde door de verzekeraar. Door aansluiting te zoeken bij de reservewaarde die is afgegeven door de verzekeraar is het hanteren van een rekenforfait overbodig. Daarnaast blijkt uit de interviews met de stakeholders dat op die manier de reële waarde dichter wordt benaderd.

4.4.3 Invoering Wet werkelijk rendement box 3

De Wet werkelijk rendement box 3 bevat een nieuw stelsel waarin inkomstenbelasting wordt geheven op basis van het werkelijke rendement uit sparen en beleggen. Daarbij is de hoofdregel dat het werkelijke rendement wordt bepaald op basis van de vermogensaanwas. Hierbij worden de werkelijke inkomsten uit vermogen en de (positieve of negatieve) waardeontwikkeling belast en zijn kosten aftrekbaar. Voor onroerende zaken en aandelen in startende ondernemingen geldt als uitzondering op de hoofdregel een vermogenswinstbelasting. De waardeontwikkeling van deze vermogensbestanddelen wordt daardoor pas belast bij realisatie, bijvoorbeeld bij verkoop. Wordt een onroerende zaak voor meer dan 90% van het jaar verhuurd, dan gelden de werkelijke inkomsten. Er geldt een kostenaf trek voor onderhoudskosten en andere kosten. Voor de eerste woning in box 3 die het gehele jaar niet wordt verhuurd, gaat een vastgoedbijtelling gelden (een vast percentage van de WOZ-waarde). Hierbij is al rekening gehouden met de onderhoudskosten. Tot slot wordt bij gemengd gebruik gekeken naar zowel de hoogte van de huurinkomsten als naar de hoogte van de vastgoedbijtelling. Het hoogste van deze twee bedragen wordt belast.³⁰

De invoering van het nieuwe systeem levert in relatie tot de onderzochte rekenforfaits een tweetal complicaties op:

1. Het aanpassen van de rekenforfaits vóór invoering van de Wet werkelijk rendement box 3 kan – afhankelijk van de vormgeving van de nieuwe wet – effect hebben op de beginwaarde van de betrokken vermogensbestanddelen bij invoering van het nieuwe stelsel. Bij een hogere waardering zal in de toekomst een lagere vermogensaanwas of vermogenswinst belast kunnen worden. Bij een lagere waardering doet zich juist het tegengestelde effect voor.
2. Onder het nieuwe stelsel kan het periodiek actualiseren van de forfaiten leiden tot waardemutaties die direct belast dan wel aftrekbaar zijn, omdat de vermogensaanwas daardoor wordt gewijzigd. De vraag rijst of directe heffing als gevolg van het actualiseren van rekenforfaits wenselijk wordt geacht.

Vanwege het eerste punt stellen wij voor om het eventueel actualiseren van de rekenforfaits te laten samenvallen met de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3. Daarmee wordt ook aangesloten bij de wens van de stakeholders om niet voor slechts één of twee jaar wijzigingen in de bestaande waardering aan te brengen.

Met betrekking tot het tweede punt is het naar ons idee van belang de reikwijdte van de rekenforfaits zo veel mogelijk te beperken. Het idee van een forfait staat namelijk haaks op de gedachte achter de Wet werkelijk rendement box 3 om juist af te stappen van de forfaitaire inkomensbepaling en naar het werkelijke rendement te kijken. Hoewel de rekenforfaits ook onder het huidige systeem al op een beperkt aantal gevallen van toepassing zijn, zou dat als volgt verder beperkt kunnen worden:

- Voor onroerende zaken gaat een vermogenswinstbelasting gelden. Dit betekent voor erfpachtrechten op woningen dat in beginsel kan worden aangesloten bij de daadwerkelijk ontvangen huur en de daadwerkelijk gerealiseerde waardeinstijgingen. Alleen bij de vaststelling van de beginwaarde is het nodig het drukkende effect van de erfpachtverplichting te waarderen, waarvoor een forfait van belang kan blijven.
- Voor periodieke uitkeringen is het eenvoudiger om aan te sluiten bij de daadwerkelijk ontvangen jaarlijkse uitkering. Die sluit exact aan bij het werkelijke rendement. Dergelijke rechten kunnen daarom beter worden ondergebracht bij de vermogenswinstbelasting in plaats van een vermogensaanwasbelasting. Vanuit de interviews met de stakeholders bleek dat er

³⁰ Kamerstukken II 2023/24, 32 140, nr. 200.

draagvlak is voor deze optie, maar uiteindelijk is het uiteraard aan de politiek om te beslissen welke inkomensbestanddelen onder het nieuwe stelsel onder een vermogenswinstbelasting gaan vallen en welke onder een vermogensaanwasbelasting.

- Bij de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3 kan de defiscaliseringsregeling verder worden uitgebreid waardoor ook bij andere genotsrechten die krachtens schenking of erfrecht zijn ontstaan de heffing van inkomstenbelasting plaatsvindt bij de genotsgerechtigde. Omdat box 3 reeds voorziet in een defiscaliseringsregeling vergt dit – anders dan voor de schenk- en erfbelasting – geen aanpassing van de wettelijke systematiek. Dit zou voor schuldig gebleven schenkingen en legaten betekenen dat niet langer een schuld wordt opgenomen bij degene die tot uitbetaling verplicht is en dat bij de begiftigde of legataris pas heffing plaatsvindt als de schenking dan wel het legaat daadwerkelijk is uitbetaald.

4.5 Aanbeveling Deloitte

Gelet op het voorgaande is onze aanbeveling om de rekenforfaits in de Wet IB 2001 nog niet te actualiseren, maar eventuele aanpassingen samen te laten gaan met de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3. Gelet op het doel van die wet is het naar ons idee wenselijk om de reikwijdte van de rekenforfaits in te perken. Voor periodieke uitkeringen en voor in de familiesfeer ontstane genotsrechten is er geen reden om met een rekenforfait te werken. Voor de waardering van erfpachtcanon krijgt het rekenforfait vanzelf een beperktere rol door de aansluiting bij het werkelijke rendement. Voor zover de waardering van erfpachtcanon relevant blijft, bijvoorbeeld bij de beginwaardering van een erfpachtrecht, zien we geen reden om de huidige forfaiten aan te passen. Zoals in Hoofdstuk 5 is uitgewerkt, leidt een aanpassing namelijk niet tot een betere benadering van de waarde in het economische verkeer.

5. Overdrachtsbelasting

5.1 Context

5.1.1 Waarderingsregels

Op basis van de Wet op belastingen van rechtsverkeer 1970 (WBR) wordt overdrachtsbelasting geheven. Overdrachtsbelasting is verschuldigd bij de verkrijging van in Nederland gelegen onroerende zaken of beperkte rechten die gevestigd zijn op deze onroerende zaken, zoals erfpacht, opstal, beklemming en erfdiensbaarheden. De overdrachtsbelasting wordt geheven van de verkrijgende partij.³¹

In de parlementaire geschiedenis is het volgende opgenomen met betrekking tot de vestiging, de overdracht en het afstand doen van een zakelijk recht:³²

“Deze rechtsfeiten worden in het ontwerp aan de heffing van overdrachtsbelasting onderworpen in die zin, dat de gekapitaliseerde canon niet wordt afgetrokken. Het gaat ook in laatstbedoelde gevallen - dus bij overdrachten - immers om een aan het zakelijke recht verbonden verplichting. De verkrijger van die rechten neemt als ware op zich een tegenprestatie welke bestaat in het periodiek betalen van een geldsom. Bij overdracht bijv. van het erfpachtsrecht wordt van de verkrijger van dat recht dan ook overdrachtsbelasting geheven over de waarde welke gewoonlijk in het economische verkeer aan het genot van het onroerend goed wordt toegekend.”

Uit bovenstaande parlementaire geschiedenis blijkt dat de periodieke erfpachtcanon als het ware onderdeel uitmaakt van de tegenprestatie en daarmee de waarde van het beperkt recht verhoogt. Artikel 11 lid 1 WBR sluit hierbij aan. Uit die bepaling volgt dat bij de verkrijging van een beperkt recht, zoals bijvoorbeeld een erfpachtrecht of opstalrecht, de maatstaf van heffing wordt bepaald door de waarde van het recht te vermeerderen met de waarde van de gekapitaliseerde canon/retributie/huur (de schuldplichtigheid). De waarde van het recht zelf is op grond van artikel 9 lid 1 WBR tenminste gelijk aan de waarde van de tegenprestatie (de koopsom). Artikel 11 lid 1 WBR bepaalt dat de som van beide waarden niet hoger mag zijn dan de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak (indien het zou gaan om volle eigendom) op het moment van de verkrijging.

Bij de verkrijging van de blote eigendom van een onroerende zaak (het eigendom bezwaard met een beperkt recht zoals het recht van opstal), wordt ter bepaling van de maatstaf van heffing de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak verminderd met de waarde van de schuldplichtigheid (artikel 11 lid 2 WBR).

Zoals hierboven uiteengezet, bestaat de maatstaf van heffing uit de waarde van het periodieke canonbedrag en, eventueel, een vast bedrag dat toe te rekenen is aan het erfpachtrecht (ten minste de koopsom). De jaarlijkse canon hangt af van de grondwaarde, het gehanteerde canonpercentage en eventueel de jaarlijkse indexatie. Het vaste bedrag in de maatstaf van heffing hangt af van een eventueel opstal (bijvoorbeeld een eigen woning die op een perceel grond staat dat uitgegeven is in erfpacht) en de hoogte van de periodiek verschuldigde canon. Indien het periodieke canonbedrag laag is in verhouding tot het gebruiksrecht dat de verkrijger ontleent aan het erfpachtrecht, zal het erfpachtrecht meer waard zijn, wat resulteert in een hogere koopsom. Dat de betalingen van de canonbedragen in de toekomst liggen, maakt voor de wetgever niet uit. Voor de overdrachtsbelasting is het van belang dat op het moment van de verkrijging belasting geheven wordt over de economische waarde van het recht op de onroerende zaak. Naarmate een erfpachtrecht een langere looptijd heeft of zelfs eeuwigdurend is, zal de maatstaf van heffing voor de overdrachtsbelasting min of meer gelijk zijn aan de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak.

Voor de verkrijging van een beperkt recht dat gevestigd is op een woning waarin de verkrijger de woning anders dan tijdelijk als hoofdverblijf gaat gebruiken, geldt een overdrachtsbelastingtarief van 2% (tarief in 2024) of – onder voorwaarden – de zogenoemde startersvrijstelling. De verkrijging van een beperkt recht dat gevestigd is op alle overige onroerende zaken (niet-woningen of woningen waarbij niet voldaan wordt aan het hoofdverblijfcriterium), wordt belast tegen het

³¹ Artikel 16 WBR.

³² *Kamerstukken II 1969/70, 10 560, nr. 3, p. 18.*

overdrachtsbelastingtarief van 10,4% (tarief in 2024).³³ De waarde van de gekapitaliseerde canon/retributie/huur wordt bepaald aan de hand van verschillende waarderingsregels, waarbij gebruik wordt gemaakt van rekenforfaits. Deze rekenforfaits zijn opgenomen in het Uitvoeringsbesluit belastingen van rechtsverkeer 1971 (UB BRV). Sinds 1980 zijn de rekenforfaits niet meer geactualiseerd. De belangrijkste reden om deze rekenforfaits te herzien is gelegen in het feit dat sindsdien de rente is gedaald en de gemiddelde levensverwachting is gestegen. Die ontwikkelingen roepen de vraag op in hoeverre de huidige rekenforfaits nog in staat zijn de werkelijke waarde te benaderen.

5.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit

Bij de invoering van de WBR is besloten voor wat betreft de forfaiten aan te haken bij de rekenforfaits uit het Uitvoeringsbesluit omzetbelasting 1968, het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 en het Uitvoeringsbesluit vermogensbelasting.³⁴ Artikel 2 en de Bijlage van het UB BRV geven uitvoering aan de waarderingsregels voor de waardering van een canon, retributie of huur. De waarde van de schuldplichtigheid wordt vastgesteld aan de hand van vermenigvuldigingsfactoren, afhankelijk van de looptijd van de schuldplichtigheid (bepaalde of onbepaalde tijd) en/of afhankelijk van het leven van één persoon of meer personen. Deze vermenigvuldigingsfactoren zijn opgenomen in de Bijlage bij het UB BRV. De waarde van de canon/retributie/huur die na bepaalde tijd vervalt, wordt vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in onderdeel b van de Bijlage. De waarde van de canon/retributie/huur voor onbepaalde tijd die niet van het leven afhankelijk is, wordt gesteld op het zeventienvoud van het jaarlijkse bedrag (onderdeel c van de Bijlage bij het UB BRV).

5.1.3 Toespitsing overdrachtsbelasting

Voor de overdrachtsbelasting is in het bijzonder van belang hoe moet worden omgegaan met de indexatie van de erfpachtcanon. In de praktijk vindt namelijk meestal indexatie plaats van de jaarlijkse erfpachtcanon. Het UB BRV geeft daarover geen expliciete regels. Hierbij zijn twee varianten denkbaar.

In de eerste variant (variant A) wordt de waarde van de gemiddelde canon berekend door de som van alle verwachte canonwaarden te delen door de looptijd. Stel dat de aanvangscanon € 30.000 bedraagt, de jaarlijkse indexatie 2% is en de looptijd 30 jaar, dan wordt de gemiddelde canon als volgt berekend:

- Canon jaar 1: € 30.000
- Canon jaar 2: € 30.000 x 1,02 = € 30.600
- Canon jaar 3: € 30.600 x 1,02 = € 31.212
- Etc.
- (Canon jaar 1 + ... + Canon jaar 30) / 30 = € 40.568.

Vervolgens wordt de gemiddelde canon vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in de Bijlage bij het UB BRV.

In de tweede variant (variant B) wordt de gekapitaliseerde canon berekend door de factor zoals weergegeven in de Bijlage van het UB BRV te vermenigvuldigen met de geïndexeerde canonwaarden voor de specifieke jaren die bij die factor horen.

Variant A zal leiden tot een hogere en minder precieze maatstaf van heffing voor de overdrachtsbelasting. Er wordt namelijk geen rekening gehouden met de exponentiële toename van de canon als gevolg van de indexatie. Het voordeel is echter dat deze variant een eenvoudiger berekening heeft. Variant B doet meer recht aan het feit dat de canon die in latere jaren betaald moet worden een lagere contante waarde heeft, omdat in deze variant de factoren uit het UB BRV vermenigvuldigd worden met de canonwaarden die bij die specifieke jaren horen (zie voor een voorbeeld van het verschil van beide varianten Bijlage D3, Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken, Scenario 1).

Behalve indexatie kunnen er ook nog andere redenen zijn dat de jaarlijks verschuldigde canon niet elk jaar hetzelfde bedrag is. Gedacht kan worden aan de situatie dat (een al dan niet voortdurende) canon voor een bepaalde periode is afgekocht en daarna opnieuw zal worden vastgesteld. Ook kan het zijn dat de canon op enig moment wordt herzien. In het onderzoek is met dergelijke varianten geen rekening gehouden.

³³ Artikel 14 WBR.

³⁴ Vgl. *Kamerstukken II 1969/70*, 10 560, nr. 7, p. 10.

5.1.4 Maatschappelijke context

De waardering van de gekapitaliseerde erfpachtcanon is met name relevant bij de overdracht van rechten van erfpacht. Door aanpassing van de rekenforfaits zal de waarde van het erfpachtrecht wijzigen en daarmee ook de verschuldigde overdrachtsbelasting. Dit kan zowel bij de overdracht van woningen als bij de overdracht van niet-woningen spelen. Wel zal het effect groter zijn bij de overdracht van niet-woningen en bij woningen die niet voor zelfbewoning zijn bestemd, omdat in die gevallen het hogere tarief van 10,4% van toepassing is.

Om een idee te geven van het aantal transacties dat door een aanpassing geraakt kan worden, zijn onderstaand (zie Figuur 6) enkele cijfers weergegeven. Het betreft data verzameld door het Kadaster met betrekking tot nieuw gevestigde en overgedragen erfpachtrechten in de jaren 2020-2023.

Jaar	Type object Type contract Koopsom	Aantal erfpachtcontracten								Totaal
		Woningen				Niet-woningen				
		Nieuw	Overgedragen			Nieuw	Overgedragen			
		Onbekend	< €200k	€200k – 500k	> €500k	Onbekend	< €200k	€200k – €500k	> €500k	
2020		190	2.210	4.881	1.816	1.960	1.113	797	828	13.795
2021		31	1.293	3.448	1.775	1.177	1.595	1.602	1.351	12.272
2022		20	660	2.969	2.421	1.203	1.795	1.606	825	11.499
2023		7	376	2.570	1.968	1.109	1.196	1.296	558	9.080

Figuur 6 Aantal erfpachttransacties voor woningen en niet-woningen; data verkregen van het Kadaster

5.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes

5.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits

De uitgangspunten waarop de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd, zijn niet exact te achterhalen. Voor de hand ligt dat de huidige wijze van waardering van de forfait is gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%. Vermoedelijk is dit rentepercentage gekozen om aan te sluiten bij de toenmalige wettelijke rente. Wegens de veroudering van deze uitgangspunten rijst de vraag of de waardering nog goed aansluit bij de waarde in het economische verkeer.

5.2.2 Uitgangspunten nieuwe rekenmethode

In Hoofdstuk 2 is uitgelegd wat de uitgangspunten zijn van de nieuwe rekenforfaits. Het voornaamste punt is dat de huidige levensverwachting is veranderd ten opzichte van de levensverwachting in 1979 en dat de huidige rekenrente lager is. In het onderzoek zijn de volgende zes varianten (2 verschillende tabellen sterftেকansen en 3 variaties op de rentetermijnstructuur) uitgewerkt:

- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS

5.2.3 Voorbeeld nieuwe rekenmethode

De effecten van de aanpassing van de rekenmethode op de heffing van overdrachtsbelasting zijn in de Bijlage uiteengezet voor zes casussen. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van deze casuïstiek komen in het volgende onderdeel aan bod. Ter illustratie geven we hierna een voorbeeld van hoe de nieuwe rekenmethode uitwerkt in de situatie waarin een particulier het voortdurend recht van erfpacht koopt met betrekking tot een perceel grond met daarop een eigen woning (zie Bijlage D3, Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken, Scenario 5). Daarbij gaan we uit van onze voorkeursvariant (120-maandsmiddeling DNB UFR curve + Prognosetafel AG2022).

Voorbeeld. Het perceel grond heeft een grondwaarde van € 250.000. Voor de canon geldt een canonpercentage van 4% dat jaarlijks wordt geïndexeerd met 2%. De koopprijs bedraagt € 600.000. De gemiddelde canonwaarde kan als volgt worden berekend (conform variant A in paragraaf 5.1.3).

- De aanvangscanon in 2024 bedraagt € 10.000 (4% maal € 250.000).
- De vermenigvuldigingsfactor = 54.
- Het canonbedrag in 2078 bedraagt € 28.563.
- De gemiddelde canon bedraagt circa € 17.717 (alle geïndexeerde canonwaarden van jaar 1-jaar 54 gedeeld door 54).

Aan de hand van de gemiddelde canon kan de grondslag voor de overdrachtsbelasting als volgt worden berekend:

- De gekapitaliseerde waarde van de canon bedraagt $54 \times € 17.717 = € 956.731$.
- De maatstaf van heffing is daardoor in beginsel $€ 600.000 + € 956.731 = € 1.556.731$.
- Echter, deze waarde is gemaximeerd op de waarde van de onderliggende onroerende zaak en bedraagt daardoor maximaal € 600.000 (de waarde van de opstal) + € 250.000 (de waarde van de grond) = € 850.000.
- De te betalen overdrachtsbelasting bedraagt $€ 850.000 \times 2\% = € 17.000$.

Onder de huidige rekenforfaits wordt gerekend met een factor van 17. De gekapitaliseerde waarde van de canon bedraagt daardoor € 200.121 en de maatstaf van heffing € 800.121.

5.3 Bevindingen

5.3.1 Inleiding

Onze bevindingen zijn gebaseerd op de uitwerking van de casuïstiek, de interviews met de stakeholders (zie Bijlage D3 Overdrachtsbelasting) en de berekening van de geschatte budgettaire gevolgen van de nieuwe rekenmethodes (zie Bijlage E). In deze paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Deze onderscheiden wij in algemene bevindingen met betrekking tot de invoering van nieuwe rekenforfaits en bevindingen die specifiek zien op de casuïstiek.

5.3.2 Algemene bevindingen

- Uit de gesprekken met verschillende stakeholders blijkt dat er weinig draagvlak is voor het actualiseren van de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting. Ondanks het feit dat de achterliggende parameters van de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd op achterhaalde statistieken en cijfers, leiden de waarderingen van verkrijgingen in de praktijk niet tot problemen of klachten. Mogelijk kan het beperkte draagvlak voor het actualiseren van de rekenforfaits verklaard worden doordat de huidige forfaiten relatief voordelig uitwerken voor de belastingplichtige die een beperkt recht verkrijgt.
- Mochten de rekenforfaits wel geactualiseerd worden, dan zal dat tot weinig uitvoeringsbezwaren leiden voor notarissen en partijen die grond in erfpacht uitgeven, zoals gemeentes. De praktijk zal zich over het algemeen snel genoeg aanpassen aan het periodiek actualiseren van het forfait. Dat zou alleen anders zijn wanneer bij een projectplanning is uitgegaan van de huidige rekenforfaits en deze forfaiten vervolgens wijzigen. Dat probleem zou (deels) ondervangen kunnen worden door de forfaiten slechts één keer per tien jaar te actualiseren, zodat dergelijke overgangseffecten minder frequent voorkomen. Mogelijk zijn vanuit het perspectief van de besluitgever of de Belastingdienst wel uitvoeringsmoeilijkheden verbonden aan de aanpassing van de rekenforfaits. Dergelijke aspecten vallen buiten het bereik van het onderzoek en zijn daarom niet verder onderzocht.
- Een aanpassing van de forfaiten in de overdrachtsbelasting zal over het algemeen tot een hogere belastingdruk leiden. Een logisch gevolg hiervan is dat het minder aantrekkelijk wordt om een op een onroerende zaak gevestigd beperkt recht te verkrijgen. De fiscale waarde van erfpachtrechten zal stijgen, terwijl de fiscale waarde van de blote eigendom daalt. Omdat de blote eigendom van grond veelal in dezelfde handen blijft (meestal een gemeente die de grond in erfpacht heeft uitgegeven), is er met name extra belastingheffing te verwachten bij de overdracht van erfpachtrechten. Het budgettaire effect van een aanpassing van het rekenforfait, ligt tussen de € 72M en € 117M afhankelijk van de gekozen variant (zie Bijlage E, forfait 9). Bij de voorkeursvariant (looptijd DNB-curve 10 jaar; AG prognosetafel) bedraagt de geschatte budgettaire opbrengst € 80M.³⁵

³⁵ Het nauwkeurig bepalen van de budgettaire gevolgen is lastig omdat de benodigde data niet op één plek beschikbaar is. Om deze reden is een schatting gemaakt door aangiftegegevens te combineren met gegevens van het Kadaster. Verder hebben we daarbij als uitgangspunt genomen dat alle woningen belast worden tegen een tarief van 2%, hoewel dit in de praktijk niet altijd het geval is. Nieuwe erfpachtcontracten (zie Figuur 6) zijn niet meegenomen omdat er voor die gevallen geen (indicatie van een) koopsom bekend is. Geen rekening is gehouden met indexatie van de canon en evenmin met de regel binnen de overdrachtsbelasting dat de waarde van het erfpachtrecht begrensd is op de waarde van de onderliggende onroerende zaak. Vanwege de veel hogere vermenigvuldigingsfactor van de nieuwe rekenforfaits zou laatstgenoemde regel in veel gevallen tot een lagere heffing kunnen leiden en daarmee tot een lagere budgettaire opbrengst.

5.3.3 Specifieke bevindingen

- Uit de opgestelde casuïstiek blijkt dat het actualiseren van de rekenforfaits niet per se tot het beter benaderen van de waarde in het economische verkeer leidt. De oorzaak is dat de rentes in de vastgoedsector hoger zijn dan de rekenrentes waarvan in de nieuwe rekenforfaits wordt uitgegaan. Zo bedraagt de rente voor commercieel vastgoed ongeveer 6% en die voor niet-commercieel vastgoed op dit moment zo rond de 3%. De rentes op de DNB-rentecurve die voor de rekenforfaits wordt gebruikt, liggen fors lager dan deze rentes. Daarnaast valt door rekening te houden met indexatie de gemiddelde erfpachtcanon nog hoger uit. Het nominale erfpachtpercentage benadert daardoor in veel gevallen de rekenrente van 6%, zoals die nu aan de tabellen ten grondslag ligt.
- Door de hogere vermenigvuldigingsfactoren in de nieuwe rekenforfaits stijgt de gekapitaliseerde waarde van de canon/retributie/huur, waardoor het erfpachtrecht voor een hogere waarde in aanmerking wordt genomen. Als gevolg hiervan zal bij de verkrijging van een beperkt recht de maatstaf van heffing voor de overdrachtsbelasting hoger zijn. Zoals uitgelegd in paragraaf 5.1.1 is deze maatstaf gelimiteerd op de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak (indien het zou gaan om vol eigendom) op het moment van de verkrijging. In veel gevallen is de berekende waarde van het erfpachtrecht dusdanig hoog dat dit maximum wordt toegepast. Bij niet-eeuwigdurende erfpachtrechten is dat een opvallend effect, omdat in zo'n geval de erfpachter duidelijk een minder waardevol recht verkrijgt dan iemand die de onroerende zaak in volle eigendom zou verkrijgen.
- Bij verkrijging van de blote eigendom van een onroerende zaak wordt de maatstaf van heffing juist lager. Het eigendom wordt immers verkregen bezwaard met een beperkt recht en voor de berekening van de maatstaf van heffing zal de waarde van dit beperkte recht in mindering worden gebracht (zie Bijlage D3, Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken, Scenario 6). Naar de inschatting van de stakeholders komen dit soort situaties minder vaak voor in de praktijk.

5.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen

5.4.1 Inleiding

Uit het onderzoek zijn verschillende aandachtspunten naar voren gekomen. In deze paragraaf worden deze aandachtspunten besproken en wordt ingegaan op mogelijke oplossingsrichtingen.

5.4.2 Effect op de vastgoedmarkt

Uit de casuïstiek blijkt dat de vermenigvuldigingsfactoren op basis van de aangepaste rekenmethode leiden tot een hogere maatstaf van heffing voor de overdrachtsbelasting bij verkrijging van een erfpachtrecht. Dit komt doordat het rentepercentage van de huidige forfait (6%) hoger is dan het rentepercentage gebruikt in de aangepaste forfait (120-maandsgemiddelde op de rentecurve van de DNB). De te betalen overdrachtsbelasting bij verkrijging van een erfpachtrecht zal hierdoor toenemen, zij het gelimiteerd tot de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak in vol eigendom op het moment van de verkrijging. De overdrachtsbelasting is een transactiebelasting en kan daardoor verstrend werken op de vastgoedmarkt.³⁶ De toename in de verschuldigde overdrachtsbelasting op basis van de aangepaste rekenmethode zal worden geheven van de verkrijger van het erfpachtrecht. Hierdoor is de verwachting dat het duurder zal worden (en dus minder aantrekkelijk) om te investeren in Nederlands vastgoed dat wordt of is uitgegeven in erfpacht. Daarnaast kan de aankondiging van een aanpassing in de overdrachtsbelasting waardoor de belastingdruk toe zal nemen als gevolg hebben dat transacties in de vastgoedmarkt naar voren gehaald worden.³⁷

In de afgelopen drie jaar zijn er 12.272 (in 2021), 11.499 (in 2022) en 9.080 (in 2023) erfpachten gevestigd of overgedragen (zie Figuur 6). Tijdens de interviews met verschillende stakeholders is aangegeven dat de hogere belastingdruk negatieve effecten kan hebben op de vastgoedmarkt, met name in steden met veel erfpachtgrond, zoals de gemeente Amsterdam en de gemeente Rotterdam. In de interviews kwam bijvoorbeeld naar voren dat het gevolg kan zijn dat de gemeente feitelijk een deel van de hogere belasting voor haar rekening moet nemen, omdat woningcorporaties anders niet investeren. Daarnaast zou de hogere overdrachtsbelasting het moeilijker kunnen maken om een woning in erfpacht te financieren.

Een oplossing zou kunnen zijn om specifiek voor de overdrachtsbelasting andere rekenforfaits te hanteren gebaseerd op de gehanteerde rentes in de vastgoedsector. In dat geval zullen de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting afwijken ten opzichte van de rekenforfaits in andere belastingmiddelen (zoals de erf- en schenkbelasting). Het gebruikte rentepercentage (1,86% op basis van het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB) in de aangepaste berekening van dit onderzoek wordt dan vervangen

³⁶ Zie CPB, *Moving behavior in the Dutch owner occupied housing market*, Den Haag: Centraal Planbureau 2012, p. 20.

³⁷ Zie bijvoorbeeld F. van Solinge en C. Fiedler, 'Aanpassing overdrachtsbelasting lokt gedragseffecten uit', CPB, 21 december 2020, te vinden op: <https://www.cpb.nl/aanpassing-overdrachtsbelasting-lokt-gedragseffecten-uit>.

door een hogere rente die aansluit bij de rente in de vastgoedmarkt (ongeveer 6% in de commerciële vastgoedmarkt). Het gevolg van deze hogere rente zou zijn dat de berekening van de gekapitaliseerde erfpachtcanon beter aansluit bij de waarde in het economische verkeer en de stijging van de belastingdruk binnen de perken blijft.

5.4.3 Erfpachtpercentages

De in de markt gehanteerde canonpercentages variëren sterk per plaats en per type vastgoedobject. Zo dient bijvoorbeeld onderscheid gemaakt te worden tussen het type onroerende zaak en tussen stedelijke en buitenstedelijke erfpacht. Uit de input van de geïnterviewden blijkt bijvoorbeeld dat Staatsbosbeheer voor woningen op dit moment een canonpercentage hanteert van 2,5%, terwijl voor niet-woningen de erfpachtpercentages variëren tussen de 4% en 5,5% afhankelijk van de categorie. De erfpachtpercentages van de gemeentes Rotterdam en Amsterdam schommelen tussen de 2% en 3% en worden per kwartaal geactualiseerd. Wegens het feit dat de gehanteerde erfpachtpercentages sterk variëren is het lastig om uniform aanpassingen door te voeren. Het uitgangspunt van de rekenforfaits is echter wel dat de contantmaking van de verschuldigde erfpachtcanon gebeurt tegen rentes die niet afhankelijk zijn van het type object. Voor het doel van de rekenforfaits om de waarde in het economische verkeer te benaderen, is eigenlijk een andere opzet benodigd waarbij wel differentiatie plaatsvindt.

5.4.4 Afweging

De aangepaste forfaiten in de overdrachtsbelasting leiden ertoe dat de belastingdruk toeneemt in de vastgoedsector. In beginsel is het ontstaan van zo'n effect door aanpassing van de forfaiten niet erg, mits de waardering door de aanpassing meer reëel wordt. Dit is hier echter niet het geval omdat de gebruikte rente aansluit bij de rentecurve van de DNB en die wijkt af van de rente in de vastgoedmarkt. Door de forfaiten in de overdrachtsbelastingsfeer af te stemmen op de rente in de vastgoedmarkt kan dit effect worden vermeden. Complicatie daarbij is dat die rente per plaats en type vastgoed sterk verschilt. Binnen de huidige opzet van de rekenforfaits is een gedifferentieerde benadering echter niet mogelijk. Bovendien geven de huidige rekenforfaits een relatief goede, zij het soms wat voorzichtige, benadering van de waarde in het economische verkeer. Hierdoor lijkt het ons op dit moment niet opportuun om de rekenforfaits voor de overdrachtsbelasting aan te passen.

5.5 Aanbeveling Deloitte

Uit de casuïstiek blijkt dat aanpassing van de rekenforfaits leidt tot een hogere overdrachtsbelasting bij overdracht van een recht van erfpacht of ander beperkt recht. Uit de interviews blijkt dat sommige stakeholders verwachten dat de hogere overdrachtsbelasting een negatief effect zal hebben op de vastgoedmarkt. Dat effect kan haaks staan op het overheidsbeleid om de vastgoedsector juist te willen stimuleren. Verder valt op dat de erfpachtpercentages sterk variëren per plaats en per type object, waardoor het doorvoeren van een uniforme aanpassing niet in elke situatie tot een betere benadering van de waarde in het economische verkeer leidt. Sterker nog, de casus laten zien dat in veel gevallen het plafond van de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak benodigd is om te voorkomen dat een erfpachtrecht veel hoger wordt gewaardeerd dan de volle eigendom.

Daarom is ons advies om de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting voorlopig niet aan te passen. Daarbij is ook van belang dat deze forfaiten op dit moment in de praktijk niet tot problemen of klachten leiden. De rekenforfaits in de overdrachtsbelasting ongewijzigd laten is de meest eenvoudige optie, biedt zekerheid en zal geen verstorend effect hebben op de vastgoedmarkt.

Een betere benadering van de waarde in het economische verkeer is naar ons idee wel mogelijk, maar vergt een aanpak die specifiek op de overdrachtsbelasting is toegesneden. Deze aanpak kan complex zijn. Hiervoor is additioneel onderzoek nodig naar de erfpachtcanons die in de markt voorkomen en de daarbij gehanteerde percentages. Aan de hand van die data kunnen rekenforfaits worden bepaald die door aan te sluiten bij de rentes in de vastgoedmarkt een betere schatting van de grondwaarde kunnen geven.

6. Omzetbelasting

6.1 Context

6.1.1 Waarderingsregels

Op basis van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet OB 1968) wordt btw geheven. Op grond van artikel 11 lid 1 sub a Wet OB 1968 is de levering van onroerende zaken en van rechten waaraan deze onderworpen zijn vrijgesteld voor de heffing van omzetbelasting. In de volgende drie gevallen is de levering van een onroerende zaak en van rechten waaraan deze onderworpen zijn wel belast voor de omzetbelasting:

- de levering van een gebouw of een gedeelte daarvan en het erbij behorende terrein vindt plaats vóór, op of uiterlijk twee jaren na het tijdstip van eerste ingebruikneming van die onroerende zaak;
- er wordt een bouwterrein geleverd;
- er wordt onder voorwaarden geopteerd voor een btw-belaste levering.

De vestiging, overdracht, wijziging of beëindiging van beperkte rechten op onroerende zaken kan voor de omzetbelasting kwalificeren als levering of dienst op grond van artikel 3 lid 2 Wet OB 1968. In beginsel is er sprake van een levering voor de btw, maar indien de vergoeding (inclusief omzetbelasting) minder bedraagt dan de waarde in het economische verkeer van het beperkte recht, zal er sprake zijn van een dienst. De waarde in het economische verkeer van het beperkte recht bedraagt minimaal de actuele kostprijs van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft. Indien de vestiging van het erfpachtrecht kwalificeert als een dienst voor de omzetbelasting, zal de vestiging doorgaans vrijgesteld zijn van omzetbelasting (tenzij er onder voorwaarden geopteerd wordt voor btw-belaste verhuur).

Als geen vrijstelling van toepassing is, wordt bij de vestiging, overdracht, wijziging of beëindiging van een beperkt recht, zoals bijvoorbeeld een erfpachtrecht of opstalrecht, omzetbelasting geheven over de vergoeding. De vergoeding van het recht wordt bepaald door het totale bedrag dat ter zake van de prestatie in rekening wordt gebracht (artikel 8 lid 2 Wet OB 1968). De waarde van de gekapitaliseerde canon/retributie/huur/uitkering (de schuldplichtigheid) behoort ook tot de vergoeding en de waarde hiervan wordt bepaald op grond van Bijlage A van het Uitvoeringsbesluit omzetbelasting (UB OB). De vergoeding in de omzetbelasting kan niet hoger zijn dan de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft, welke, zoals hierboven vermeld, ten minste de kostprijs bedraagt die zou ontstaan bij de voortbrenging door een onafhankelijke derde op het tijdstip van de handeling. Bij de verkrijging van de blote eigendom van een onroerende zaak wordt de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak verminderd met de waarde van de schuldplichtigheid.

De waarde van het beperkte recht wordt bepaald aan de hand van verschillende waarderingsregels, waarbij gebruik wordt gemaakt van rekenforfaits. De rekenforfaits zijn sinds 1980 niet meer geactualiseerd in het UB OB. De belangrijkste reden om deze rekenforfaits te herzien is gelegen in het feit dat sindsdien de rente is gedaald en de gemiddelde levensverwachting is gestegen. Die ontwikkelingen roepen de vraag op in hoeverre de huidige rekenforfaits nog in staat zijn de werkelijke waarde te benaderen.

6.1.2 Rekenforfaits in uitvoeringsbesluit

Artikel 5 en Bijlage A van het UB OB geven uitvoering aan de waarderingsregels voor de waardering van een beperkt recht. De waarde van de schuldplichtigheid wordt vastgesteld aan de hand van vermenigvuldigingsfactoren, afhankelijk van de looptijd van het recht (bepaalde- of onbepaalde tijd) en/of het leven van één of meer personen. Deze vermenigvuldigingsfactoren zijn opgenomen in Bijlage A van het UB OB. De waarde van de canon/retributie/huur/uitkering die van het leven afhankelijk is, wordt vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in de tabel van Bijlage A, onderdeel A. De waarde van de canon/retributie/huur/uitkering die na bepaalde tijd vervalt, wordt vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in de tabel van Bijlage A, onderdeel B.

De waarde van de canon/retributie/huur/uitkering voor onbepaalde tijd wordt gesteld op de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak, zoals blijkt uit Bijlage A onderdeel C. Per 1 januari 2015 is de wetgeving op dit punt gewijzigd. Vóór 2015 was in de Bijlage van het UB OB opgenomen dat de waarde van de canon/retributie/huur voor onbepaalde tijd gesteld was op het zeventienvoud van het jaarlijkse bedrag (net zoals in het huidige UB BRV). Sinds 2015 is dit aangepast in het

UB OB en wordt de waarde van een beperkt recht voor onbepaalde tijd gesteld op de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft.

6.1.3 Maatschappelijke context

Voor de maatschappelijke context verwijzen wij naar paragraaf 5.1.4.

6.2 Huidige en nieuwe rekenmethodes

6.2.1 Achtergrond huidige rekenforfaits

De uitgangspunten waarop de huidige rekenforfaits zijn gebaseerd, zijn niet exact te achterhalen. Voor de hand ligt dat de huidige wijze van waardering van de forfait is gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%. Vermoedelijk is dit rentepercentage gekozen om aan te sluiten bij de toenmalige wettelijke rente. Wegens de veroudering van deze uitgangspunten rijst de vraag of de waardering nog goed aansluit bij de waarde in het economische verkeer.

6.2.2. Uitgangspunten nieuwe rekenmethode

In paragraaf 1.1 is uitgelegd wat de uitgangspunten zijn van de nieuwe rekenmethode. Het voornaamste punt is dat de huidige levensverwachting is veranderd ten opzichte van de levensverwachting in 1979 en dat de huidige rekenrente lager is. In het onderzoek zijn zes varianten (2 verschillende tabellen sterftekansen en 3 variaties op de rentetermijnstructuur) uitgewerkt:

- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 12-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 60-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Prognosetafel AG2022
- 120-maandsmiddeling DNB UFR curve en Periodetafel CBS

6.2.3 Voorbeeld nieuwe rekenmethode

De effecten van de aanpassing van de rekenmethode op de waardering zijn in de bijlage uiteengezet voor drie verschillende scenario's. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van deze casuïstiek komen in het volgende onderdeel aan bod. Ter illustratie van de nieuwe rekenmethode geven we hierna een voorbeeld van hoe de nieuwe rekenmethode uitwerkt in de situatie waarin de gemeente Amsterdam een recht van erfpacht uitgeeft betreffende een stuk bouwgrond, tegen een jaarlijkse canon van € 100.000 (zie Bijlage D4, Vergoeding rechten onroerende zaken, Scenario 2). De waarde in het economische verkeer van de grond bedraagt € 5.000.000 en de looptijd van het erfpachtrecht is 15 jaar. Daarbij gaan we uit van onze voorkeursvariant (120-maandsmiddeling DNB UFR curve + Prognosetafel AG2022).

De gekapitaliseerde waarde van de canon is als volgt te berekenen:

- $€ 100.000 \times 5 \times 0,99 = € 495.000.$
- $€ 100.000 \times 5 \times 0,95 = € 475.000.$
- $€ 100.000 \times 5 \times 0,87 = € 435.000.$
- $€ 495.000 + € 475.000 + € 435.000 = € 1.405.000.$

In dit scenario bedraagt de vergoeding minder dan de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak (€ 5.000.000). Hierdoor is er sprake van een dienst voor de omzetbelasting en zal de vestiging van het erfpachtrecht doorgaans vrijgesteld zijn van omzetbelasting (tenzij er geopteerd wordt voor belaste verhuur).

6.3 Bevindingen

6.3.1 Inleiding

Onze bevindingen zijn gebaseerd op de uitwerking van de casuïstiek en interviews met de stakeholders (zie Bijlage D4 Omzetbelasting). In deze paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen samen. Deze onderscheiden wij in algemene bevindingen met betrekking tot de invoering van nieuwe rekenforfaits en bevindingen die specifiek zien op een bepaalde casus of een bepaald rekenforfait.

6.3.2 Algemene bevindingen

Voor onze algemene bevindingen verwijzen wij naar paragraaf 5.3.2 inzake de overdrachtsbelasting. De algemene bevindingen voor de overdrachtsbelasting zijn van overeenkomstige toepassing op de omzetbelasting, omdat ook voor de omzetbelasting het belang van de rekenforfaits met name ziet op de overdracht en de vestiging van een beperkt recht op een onroerende zaak. Een verschil is wel dat van aanpassing van de rekenforfaits voor de omzetbelasting niet direct een budgettaire opbrengst valt te verwachten, omdat de btw-vrijstelling ervoor zorgt dat een hogere maatstaf van heffing niet leidt tot hogere heffing (zie Bijlage E, Tabel 3).

6.3.3 Specifieke bevindingen

- Door de hogere vermenigvuldigingsfactoren in de nieuwe rekenforfaits stijgt de gekapitaliseerde waarde van de canon/retributie/huur bij een erfpachtrecht dat gevestigd is voor bepaalde tijd. Hierdoor wordt het erfpachtrecht meer waard. Doordat de factoren in de aangepaste rekenmethode hoger liggen, kan de aanpassing van de rekenforfaits ertoe leiden dat de vestiging van een erfpacht sneller kwalificeert als een levering voor de btw. De waarde van de canon/retributie/huur/uitkering voor bepaalde tijd wordt namelijk vermenigvuldigd met een hogere factor en hierdoor zal de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak eerder benaderd worden. Op het moment dat er wel sprake is van een dienst voor de btw, zal de vestiging van het erfpachtrecht voor bepaalde tijd doorgaans vrijgesteld zijn van omzetbelasting (zie Bijlage D4, Waardering vergoeding rechten op onroerende zaken, Scenario 2).
- Voor een erfpachtrecht dat gevestigd wordt voor onbepaalde tijd wordt voor de waarde van het erfpachtrecht aangesloten bij de waarde in het economische verkeer van de onderliggende onroerende zaak. Hierdoor zien wij in de casuïstiek dat de waarde van het erfpachtrecht in de aangepaste rekenmethode gelijk is aan de waarde van het erfpachtrecht in de huidige rekenmethode (zie Bijlage D4, Waardering vergoeding rechten op onroerende zaken, Scenario 1 en 3). Een aanpassing van de rekenforfaits heeft in deze situaties geen effect.

6.4 Aandachtspunten en oplossingsrichtingen

6.4.1 Inleiding

Uit het onderzoek zijn verschillende aandachtspunten naar voren gekomen. In deze paragraaf worden deze aandachtspunten besproken en wordt ingegaan op mogelijke oplossingsrichtingen.

6.4.2 Effect op de vastgoedmarkt

De vermenigvuldigingsfactoren op basis van de aangepaste rekenmethode kunnen leiden tot een hogere gekapitaliseerde waarde van de canon (en dus een hogere maatstaf van heffing) voor de omzetbelasting. Uit de casuïstiek blijkt dat dit effect beperkt zal zijn (in vergelijking met de overdrachtsbelastingsfeer), omdat zich de volgende situaties kunnen voordoen:

- In gevallen waarin het gaat om een voortdurend recht van erfpacht wordt voor de maatstaf van heffing aangesloten bij de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft. Hierdoor blijft de te betalen omzetbelasting onder de nieuwe rekenforfaits gelijk aan de te betalen omzetbelasting in de huidige situatie (zie Bijlage D4, Waardering vergoeding rechten op onroerende zaken, Scenario 1 en 3).
- Bij een erfpachtrecht uitgegeven voor bepaalde tijd (waarin de gekapitaliseerde waarde van de canon hoger is onder de aangepaste rekenmethode dan onder de huidige rekenmethode), kan de uitgifte van de erfpacht sneller kwalificeren als een levering (in plaats van dienst) voor de btw. De aangepaste rekenmethode zou dus een heffingsgevolg kunnen hebben. Echter, in de casuïstiek zien wij dit heffingsgevolg niet terugkomen. Wij hebben in scenario 2 gerekend met cijfers waarvan uit de interviews met de stakeholders blijkt dat ze reëel zijn, maar zien dat ook na aanpassing van de rekenforfaits de vestiging van het erfpachtrecht niet kwalificeert als een levering voor de omzetbelasting (maar blijft kwalificeren als een dienst). Als gevolg hiervan is de uitgifte van dit erfpachtrecht in beginsel vrijgesteld van omzetbelasting (zie Bijlage D4, Waardering vergoeding rechten op onroerende zaken, Scenario 2).

6.4.3 Erfpachtpercentages

Wij verwijzen voor het tweede aandachtspunt naar paragraaf 5.4.3 inzake de overdrachtsbelasting. Het aandachtspunt dat de gehanteerde erfpachtpercentages sterk variëren per plaats en type vastgoedobject is van overeenkomstige toepassing op de omzetbelasting.

6.4.4 Afweging

De aangepaste forfaiten in de omzetbelasting kunnen ertoe leiden dat de belastingdruk toeneemt in de vastgoedsector. Uit onze casuïstiek is echter gebleken dat dit effect relatief beperkt is. In alle uitgewerkte scenario's blijft de te betalen omzetbelasting onder de aangepaste rekenmethode en huidige rekenmethode gelijk.

6.5 Aanbeveling Deloitte

Zoals uit het hoofdstuk over de overdrachtsbelasting blijkt, is onze aanbeveling om de huidige rekenforfaits in de overdrachtsbelasting ongewijzigd te laten. Vanwege deze aanbeveling is het naar ons idee evenmin logisch om de rekenforfaits in de omzetbelasting te wijzigen. Dit zou namelijk een onwenselijk verschil veroorzaken tussen vastgoed dat belast is met btw en vastgoed dat belast is met overdrachtsbelasting. Daarnaast blijkt uit ons onderzoek dat aanpassing van de forfaiten niet leidt tot een wijziging in de maatstaf van heffing bij beperkte rechten voor onbepaalde tijd. De maatstaf van heffing bij beperkte rechten voor bepaalde tijd valt wel hoger uit door aanpassing van de forfaiten, maar omdat de gekapitaliseerde waarde van de schuldplichtigheid normaliter nog steeds minder bedraagt dan de actuele kostprijs van de onroerende zaak, blijft sprake van een verhuurdienst. Deze verhuurdienst is in beginsel btw-vrijgesteld. De toepassing van de vrijstelling zorgt ervoor dat de hogere maatstaf van heffing niet tot een hogere belastingdruk leidt.

7. Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk biedt een synthese van de conclusies en aanbevelingen uit voorgaande hoofdstukken van dit rapport. Dit doen we door antwoord te geven op de onderzoeksvragen, zoals die zijn opgesomd in paragraaf 1.2.

Vraag 1: (financiële) gevolgen. Deze vraag bestaat uit twee subvragen:

- Welke (financiële) gevolgen kunnen er voor burgers en/of bedrijven ontstaan bij een wijziging van de forfaits? Welke verdelingseffecten ontstaan er onder belastingplichtigen?
- Wat zijn voor de overheid de te verwachten budgettaire gevolgen?

Antwoord:

- Door de rekenforfaits in de SW 1956 te wijzigen, zullen de waarderingen nauwkeuriger aansluiten bij de waarde in het economische verkeer. Dit zorgt voor een eerlijker belastingheffing en voor een verbetering in de begrijpelijkheid van deze belastingen voor burgers.
- Uit het onderzoek blijkt dat aanpassing van de rekenmethode zal kunnen leiden tot een verlaging van de belastingdruk voor kleine en middelgrote vermogens die via een wettelijke verdeling vererven, maar tot een verhoging van de belastingdruk voor zeer grote vermogens die gebruikmaken van rentebijbeschrijving op schulden die krachtens erfrecht of schenking zijn ontstaan. Hoewel verreweg de meeste huishoudens niet door deze verhoogde belastingdruk getroffen zullen worden, werd in de interviews met de stakeholders erop gewezen dat wel breder het idee kan ontstaan dat de erfbelasting verhoogd wordt, zeker gelet op de hoge geschatte budgettaire opbrengst. Dit vergt heldere communicatie over de precieze wijzigingen en de impact daarvan op de burger.
- De aanpassing van de rekenforfaits in de SW 1956 zal volgens onze schattingen tussen de € 171M en € 190M (bij een vruchtgebruikpercentage van 4.68%) en tussen de € 191M en € 211M (bij een vruchtgebruikpercentage van 3.83%) aan structurele budgettaire opbrengst genereren. De bandbreedte is een gevolg van de verschillende varianten die mogelijk zijn wat betreft de rekenmethode voor levensverwachting en de looptijd op de DNB-rentecurve. Indien er overgangsrecht voor bestaande schuldverhoudingen wordt ingevoerd (zie vraag 3), zal de budgettaire opbrengst in eerste instantie lager zijn.
- Aangezien wij alleen aanraden om de forfaits te wijzigen voor de SW 1956, verwijzen wij voor de financiële gevolgen voor burgers en/of bedrijven van aanpassing van de forfaits in de overige belastingmiddelen naar de geraamde budgettaire gevolgen in Bijlage E.

Vraag 2: gedragseffecten. Welke gedragseffecten zijn te verwachten, en wat is het handelingsperspectief van de betrokken groepen?

Antwoord:

- Zodra de forfaits in de SW 1956 zijn geactualiseerd, zijn met name gedragseffecten te verwachten in gevallen waarin in het kader van estate planning rekening is gehouden met de huidige rekenforfaits. Hierbij kan worden gedacht aan het aanpassen van de rente die op basis van het testament moet worden bijgeschreven op niet-opeisbare vorderingen. Daarnaast worden schenkingen onder schuldigerkenningen mogelijk achterwege gelaten of gedaan met inachtneming van de lagere rekenrente. Door het afnemen van de mogelijkheden voor besparing van erfbelasting door rentevergoeding aan de volgende generatie, is ook denkbaar dat particulieren met (zeer) grote vermogen zoeken naar andere mogelijkheden voor estate planning om de erfbelastingdruk te reduceren. De nieuwe regels in de SW 1956 kunnen met name burgers raken die niet vaak hun testament herzien en/of voor hun estate planning zijn uitgegaan van de oude regels. Dit effect is echter beperkt en de verwachting bestaat dat de praktijk zich makkelijk aanpast aan de nieuwe situatie. Voor testamenten waarin een vaste rente is voorgeschreven kan in het overgangsrecht geregeld worden dat aanpassing van de rente mag plaatsvinden zonder heffing van schenkbelasting.
- Voor de heffing van overdrachtsbelasting leidt de aanpassing van de rekenforfaits tot een hogere belastingdruk bij de overdracht van een erfpachtrecht op een onroerende zaak. Mogelijk heeft dit effect op de vastgoedmarkt. Omdat de wijziging van de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting niet beter aansluit bij de waarde in het economische verkeer dan de huidige

rekenforfaits, is ons advies niet tot wijziging over te gaan. Wel zou nader onderzoek gedaan kunnen worden naar een geschikte rekenrente gelet op de specifieke aard van de vastgoedmarkt.

Vraag 3: overgangsrecht. In welke situaties en op welke wijze kan overgangsrecht worden ingezet om de (financiële) gevolgen voor burgers en bedrijven te beperken?

Antwoord:

Overgangsrecht kan worden geïntroduceerd voor gevallen waarbij een nalatenschap reeds is opge gevallen of een schenking onder schuldigerkenning is verricht en er sprake is van een rentevergoeding die hoger is dan de nieuwe rekenrente voor vruchtgebruik. Daarmee kan recht worden gedaan aan bestaande verwachtingen van belastingplichtigen. Voor die gevallen blijft dan de huidige rekenrente van 6% de norm. Echter, ook het alternatief van onmiddellijke werking van verlaging van de rekenrente is goed te verdedigen en zou kunnen aansluiten bij de wens om belastingbesparing voor grote vermogens tegen te gaan.

Vraag 4: algemene gevolgen. Welke gevolgen heeft het aanpassen van de forfaits in den brede? Moeten er bijvoorbeeld wetten worden aangepast?

Antwoord:

Onze aanbeveling is om alleen de rekenforfaits in de schenk- en erfbelasting te wijzigen. Dat vergt aanpassing van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956. Deze aanpassing werkt automatisch door in de wet zelf, waarin geregeld naar de rekenforfaits uit het besluit wordt verwezen. Aanpassing van de SW 1956 zelf is dus niet noodzakelijk. Wel zou in het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 overgangsrecht getroffen kunnen worden om voor bestaande schuldverhoudingen uit te gaan van de oude rekenrente van 6% (eerbiedigende werking). Ook raden we aan om een regeling te treffen voor testamenten waarin een vaste rente is voorgeschreven, zodat het niet nodig is voor burgers om een dergelijk testament aan te passen vanwege de wijziging van het besluit.

Vraag 5: samenhang tussen wetten. Hoe moet bij het actualiseren naar de samenhang gekeken worden tussen de Successiewet 1956 (SW 1956) en de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) enerzijds, en de Wet op de omzetbelasting (Wet OB 1968) en de Wet op belastingen van rechtsverkeer (WBR) anderzijds?

Antwoord:

- Voor nu is onze aanbeveling om alleen de rekenforfaits in de SW 1956 te actualiseren. Onzes inziens kunnen deze rekenforfaits geactualiseerd worden zonder hierbij ook aanpassingen door te voeren in de Wet IB 2001. Hoewel er wel samenhang tussen beide heffingswetten bestaat, wordt de belastingheffing in box 3 van de inkomstenbelasting vervangen door een heffing naar werkelijk rendement, waarbij nauwelijks nog met forfaits gewerkt hoeft te worden.
- Voor de omzetbelasting en de overdrachtsbelasting geldt dat de aard van de vastgoedmarkt maakt dat de forfaits voor deze belastingen niet goed vergelijkbaar zijn met die in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting. Met betrekking tot de samenhang tussen de Wet OB 1968 en de WBR kan er een onwenselijk verschil ontstaan tussen vastgoed dat belast is met btw en vastgoed dat is belast met overdrachtsbelasting indien de rekenforfaits in de Wet OB 1968 wel zouden worden geactualiseerd, maar de rekenforfaits in de WBR gelijk zouden blijven. Bij een mogelijk toekomstig onderzoek waarin specifiek naar de actualisatie van de rekenforfaits in de overdrachtsbelasting gekeken wordt, moet de samenhang met de Wet OB 1968 voldoende in acht worden genomen.

Vraag 6: forfaitaire waardebepaling. De rekenforfaits zijn gebaseerd op de rente en de levensverwachting. Is het voor alle forfaits nog logisch om de waarde op deze manier vast te stellen?

Antwoord:

- Voor de SW 1956 achten wij het logisch om de forfaits vast te stellen op basis van rente en levensverwachting. Het gaat namelijk om toekomstige uitkeringen, die contant gemaakt moeten worden. Specifiek voor vruchtgebruik geldt dat een rekenrente behulpzaam is om de jaarlijkse opbrengst te bepalen. Wat betreft de Wet IB 2001 is het onze aanbeveling om de gebruikte rekenforfaits nog niet te actualiseren, maar eventuele aanpassingen samen te laten gaan met de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3. Het is naar ons idee wenselijk om daarbij de reikwijdte van de rekenforfaits in te perken. Voor periodieke uitkeringen kan worden aangesloten bij het jaarlijks daadwerkelijk ontvangen bedrag. Voor in de familiesfeer ontstane genotsrechten kan de defiscaliseringsregeling worden gebruikt die nu al voor de meeste genotsrechten geldt. Voor de

waardering van erfpachtcanon krijgt het rekenforfait vanzelf een beperktere rol door de aansluiting bij het werkelijke rendement.

- Met betrekking tot de WBR en Wet OB 1968 kan er mogelijk vervolgonderzoek gedaan worden om specifiek voor de vastgoedmarkt te bepalen welke rekenrente of rekenmethode het beste gebruikt kan worden om de waarde in het economische verkeer van een beperkt recht te benaderen.

Vraag 7: varianten voor actualisatie. Welke varianten zijn er voor het actualiseren van de forfaits, en wat zijn de belangrijkste voor- en nadelen? En wat zijn de voor- en nadelen van niet-actualiseren?

Antwoord:

- In ons onderzoek hebben wij onderscheid gemaakt tussen de zes varianten voor de forfaits voor periodieke uitkeringen al dan niet afhankelijk van een leven, aangevuld met twee varianten voor de berekening van het rendement op vruchtgebruik.
- De varianten 3 en 7 hebben onze voorkeur: gebruik van de Prognosetafel AG2022 gecombineerd met een 120-maandsmiddeling op de DNB UFR en het aansluiten bij de rendementen van de Commissie Parameters voor het rendement op vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid. Het voordeel van de 120-maandsmiddeling op de DNB UFR is dat deze waarde niet zomaar door marktschokken zal wijzigen, maar het nadeel is dat de waarde rekening houdt met een lange historie aan rentes en daarmee minder dicht aansluit bij de actuele waarde in economische verkeer op een dagelijkse basis.
- De prognosetafel sluit, door het meenemen van de sterfteontwikkeling, beter aan bij de waarde in het economische verkeer en is publiek inzichtelijk. De prognosetafel zelf is echter alleen beschikbaar in een mannen- en vrouwenvariant en dient bewerkt te worden om tot een levensverwachting te komen die sekseneutraal is. De periodetafel sluit door het terugkijkende karakter minder aan bij de waarde in het economische verkeer op de langere termijn, maar heeft als voordeel dat door de beschikbaarheid van sekseneutrale sterftekansen en levensverwachting het relatief eenvoudig en transparant is.
- Voor het rendement van vruchtgebruik met verterings- en vervreemdingsbevoegdheid geldt dat voordelen van het gebruik van de Commissie Parameters is dat deze gegevens wetenschappelijk onderbouwd zijn en door experts zijn vastgesteld. Daarnaast worden ze goed gedocumenteerd en periodiek vernieuwd. Verder is de Commissie Parameters ook sturend in de methodiek van de DNB UFR rentecurve, waardoor een consistente bron wordt gehanteerd. Voordelen van het gebruik van de box-3-rendementspercentages is dat er consistentie binnen de fiscale wetgeving ontstaat en dat de bronnen van de gebruikte gegevens goed zijn terug te herleiden. Voor het vaststellen van de rendementspercentages voor een langere periode sluit de Commissie Parameters beter aan, omdat de box-3-rendementspercentages vooral gebaseerd zijn op de actuele standen en het idee is dat in box 3 de toekomst juist wordt afgestapt van de forfaitaire percentages.
- Nadeel van beide methodes is dat, hoewel de achterliggende gegevens en bronnen duidelijk zijn, er ook subjectiviteit en/of recursiviteit in de rendementspercentages zit die voor het reproduceren een mogelijk obstakel kunnen vormen. Verder is het doel van de box-3-rendementen beperkt tot het vaststellen van de heffingsgrondslag voor box 3, terwijl het voor de schenk- en erfbelasting gaat om het totale nagelaten vermogen.
- Onze aanbeveling is de nieuwe rekenmethode alleen te gebruiken voor de schenk- en erfbelasting. Voor die belastingmiddelen sluit de nieuwe methode beter aan bij de werkelijkheid en vallen de gevolgen voor de burger en betrokken professionals te overzien. Bovendien wordt door het actualiseren voorkomen dat belasting kan worden bespaard door gebruik te maken van de huidige, te hoge rekenrente van 6%. Bij de andere belastingmiddelen kleven aan het actualiseren van de rekenforfaits meer nadelen dan voordelen:
 - Voor de inkomstenbelasting is het geen geschikt moment om tot actualiseren over te gaan, omdat de rekenforfaits daar alleen worden toegepast in box 3 en die heffing juist vervangen wordt door een heffing op basis van werkelijk rendement. In een stelsel op basis van werkelijk rendement is er minder noodzaak om te werken met rekenforfaits.
 - Voor de overdrachtsbelasting leidt de nieuwe rekenmethode niet tot een betere aansluiting bij de waarde in het economische verkeer. De reden is dat de rentes in de vastgoedmarkt over het algemeen een stuk hoger liggen dan de algemene marktrente waarvan de nieuwe rekenmethode uitgaat. Voor de omzetbelasting ligt het voor de hand aan te sluiten bij de overdrachtsbelasting en dus evenmin tot actualisering over te gaan.

Vraag 8: overige aandachtspunten. Zijn er verdere aandachtspunten bij het actualiseren van de forfaits volgens de voorliggende methode?

Antwoord:

- Bij het actualiseren van de rekenforfaits in de schenk- en erfbelasting dient er rekening gehouden te worden met de juiste communicatie in dit proces. Het is cruciaal dat er helder en transparant gecommuniceerd wordt naar zowel burgers als professionals over wat deze wijzigingen inhouden en welke gevolgen zij hebben. Dit zal niet alleen helpen bij het managen van

verwachtingen maar ook eventuele verwarring bij vermogenden minimaliseren over de vraag of ze wel of niet hun testament moeten wijzigen en wat de aanpassing inhoudt voor de belastingdruk bij overlijden.

- Daarnaast zou een mechanisme voor regelmatige evaluatie van de effecten van de nieuwe rekenmethode moeten worden ingesteld. Dit zorgt ervoor dat de doelstellingen worden bereikt en biedt de mogelijkheid om bij te sturen waar nodig.

Vraag 9: indexatie. Hoe moet bij de waardering in de overdrachtsbelasting worden omgegaan met een geïndexeerde canon?

Antwoord:

Momenteel geeft het UB BRV geen expliciete regels over hoe moet worden omgegaan met de indexatie van de erfpachtcanon. In dit onderzoek is met twee varianten gerekend. Variant A (de berekening op basis van gemiddelde canonwaarde) zal leiden tot een hogere, maar minder precieze maatstaf van heffing voor de overdrachtsbelasting. Er wordt namelijk geen rekening gehouden met de exponentiële toename van de canon als gevolg van de indexatie. Het voordeel is echter dat deze variant een eenvoudiger berekening heeft. Variant B doet meer recht aan het feit dat de canon die in latere jaren betaald moet worden een lagere contante waarde heeft, doordat de factoren uit het UB BRV vermenigvuldigd worden met de canonwaarden die bij die specifieke jaren horen. Om discussie in de praktijk te voorkomen, is het naar ons idee raadzaam om in het UB BRV expliciet te regelen welke van beide varianten moet worden toegepast.

Vraag 10: periodieke actualisatie. Wat zijn de mogelijkheden om de forfaits na actualisatie ook in de toekomst doorlopend actueel te houden? Wat is een geschikte frequentie? En wat zijn de voor- en nadelen per mogelijkheid?

Antwoord: Om aan te sluiten bij de werkelijkheid moeten aangepaste rekenforfaits in de SW 1956 gebaseerd zijn op actuele gegevens. Toch raden wij om de rekenforfaits (slechts) iedere tien jaar te actualiseren omdat de aanpassing van de rekenforfaits naar verwachting leidt tot verdelingseffecten en gedragseffecten. Bij een tienjaarlijkse aanpassing zullen die effecten beperkt zijn. Hierbij kan worden aangesloten bij de tienjaarsrente op de DNB UFR, zodat kortstondige pieken of dalen in de rentestand geen rol spelen bij de vaststelling van de rekenforfaits. Voor de overige belastingmiddelen (Wet IB 2001, Wet OB 1968 en WBR) hebben wij de periodieke actualisatie niet specifiek onderzocht, omdat onze aanbeveling is voor die belastingen (nog) geen actualisatie van de huidige rekenforfaits toe te passen.

Bijlage A – Leden Begeleidingscommissie

Naam	Organisatie
Iris Boukris	Ministerie van Financiën
Ruben Dirks	Ministerie van Financiën
Esther Groenendijk	Ministerie van Financiën
Inge Groot	Ministerie van Financiën
Annemarie van den Heuvel	Ministerie van Financiën
Eric van Loon	Ministerie van Financiën
Marguerite Marinc-Voll	Ministerie van Financiën
Serap Öztürk	Ministerie van Financiën
Björn Rappange	Ministerie van Financiën
Scott Smeets	Ministerie van Financiën
Jeanine de Visser	Ministerie van Financiën
Martin Schoenmaker	Radboud Universiteit en Universiteit Utrecht
Corné van Iersel	Koninklijk Actuarieel Genootschap
Matthijs van der Wulp	BTW-INSTITUUT/ Tilburg University

Tabel 2 Leden Begeleidingscommissie

Bijlage B – Toelichting forfaitaire tabellen

Introductie

Deze bijlage bevat een toelichting op het tot stand komen van de verschillende forfaits, inclusief een praktische uitleg bij de waardes van de forfaits. Ten eerste worden de algemene formules besproken die zijn gebruikt voor de berekening van de verschillende forfaits. Vervolgens worden de bronnen en assumpties toegelicht die zijn gebruikt bij het opstellen van deze forfaits. Ten slotte worden de forfaits voor elk type uitkering specifiek toegelicht aan de hand van een voorbeeld.

Algemene formules

Forfaits worden gebruikt om de heffingsgrondslag voor bepaalde belastingen te bepalen. Het betreft factoren die bedoeld zijn om de werkelijke situatie te benaderen, maar wel algemeen toegepast kunnen worden: zo wordt de heffingsgrondslag de beste schatting van de te belasten uitkering, rekening houdend met de huidige marktomstandigheden.

Netto contante waarde

Om de waarde van een periodieke uitkering te schatten, speelt de tijdwaarde van geld een belangrijke rol: het ontvangen van één euro op dit moment heeft een andere waarde dan het ontvangen van één euro over tien jaar. Om te komen tot een vergelijkbare waarde op dit moment, worden de toekomstige te ontvangen uitkeringen verdisconteerd. Dit leidt tot een netto contante waarde (NCW).

Voor een enkele uitkering in de toekomst, wordt de NCW berekend met de formule: $\frac{1}{(1+i)^t}$, waarbij i de rente is voor een looptijd t . De NCW van een uitkering van 1 euro over tien jaar zou dan $\frac{1}{(1+i_{10})^{10}}$ zijn.

Voor een reeks van gelijkblijvende, periodieke uitkeringen, wordt de NCW berekend door de netto contante waardes van de individuele uitkeringen (zie hierboven) op te tellen. Dit leidt tot de formule: $\sum_{t=1}^n \frac{1}{(1+i)^t}$, waarbij n het aantal periodieke uitkeringen is. In de bepaling van de forfaits wordt een maximum van 120 gehanteerd, voor uitkeringen die geen einddatum kennen. Daarnaast is het startpunt in deze formule $t=1$, maar dit kan voor bepaalde tijd uitkeringen ook op een ander moment zijn. Voor een uitkering tussen jaar 6 en 8 vanaf nu, wordt het startpunt $t=6$ en $n=2$.

Overlevingskansen

In bepaalde gevallen wordt een periodieke uitkering alleen verstrekt als een betreffende persoon in leven is. In dit rapport is dit relevant voor de *Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven* en *Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven*. Hiertoe wordt bepaald hoe groot de kans is dat er daadwerkelijk een uitkering is in enig jaar en dat wordt verrekend met de verdisconteerde waarde (NCW) van de uitkering.

De kans dat een persoon met huidige leeftijd x nog in leven is op moment t , wordt aangeduid met ${}_xP_t$. Daarmee wordt de formule voor een enkele uitkering in de toekomst die afhankelijk is van het in leven zijn van een persoon met leeftijd x : $\frac{1}{(1+i)^t} * {}_xP_t$. De netto contante waarde wordt vermenigvuldigd met de kans dat het bedrag tot uitkering komt.

Voor een reeks van gelijkblijvende, periodieke uitkeringen die afhankelijk zijn van één leven wordt de formule dan ook:

$$\sum_{t=1}^n \frac{1}{(1+i)^t} * {}_xP_t.$$

Aannames en informatiebronnen

Voor het praktisch toepassen van de algemene formules zijn rentes en overlevingskansen nodig. Voor de rente is de UFR curve van DNB gebruikt, waarbij drie varianten zijn gebruikt die de laatste 12, 60 en 120 maanden middelen. Voor de overlevingskansen is gebruikgemaakt van de CBS Periodetafel 2016-2021 en de AG Prognosetafel 2022.

Daarnaast is een aantal aannames en uitgangspunten gehanteerd:

- Er wordt uitgegaan van jaarlijkse uitkeringen die aan het eind van het jaar tot uitkering komen. Dit wordt ook wel post-numerando genoemd.
- De opzet van de leeftijds- en looptijdcohorten van de huidige IB-tabellen wordt gevolgd.

- Er wordt voor looptijden alsook leeftijden een maximum aangehouden van 120 jaar. Omdat zowel de DNB UFR curve alsook de CBS Periodetafel waardes beschikbaar zijn tot 100 jaar, wordt die waarde constant gehouden voor de looptijden en leeftijden daarna.

De cijfers die horen bij de onderstaande voorbeelden komen voort uit het gebruiken van het 120-maands gemiddelde van de DNB UFR curve (31-01-2014 t/m 31-12-2023) en de AG Prognosetafel 2022 met als startjaar 2024.

Behandeling per forfait

Hieronder volgt een toelichting op de forfaits per type uitkering. Voor elk type uitkering wordt eerst uitgelegd hoe het forfait geïnterpreteerd kan worden. Vervolgens worden de algemene formules toegepast om de totstandkoming van het forfait met een voorbeeld verder toe te lichten.

Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven

Een *Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven* betreft een (jaarlijkse) uitkering die doorloopt totdat de betreffende persoon komt te overlijden. Het bijbehorende forfait wordt vermenigvuldigd met de jaarlijkse uitkering om tot de netto contante waarde te komen. Er is één forfaitwaarde voor ieder leeftijdscohort.

Voorbeeld

Het forfait voor de periodieke uitkering, afhankelijk van één leven voor het leeftijdscohort “van 20 tot 25 jaar” bedraagt 40. Voor een persoon die op dit moment 22 jaar is, wordt de periodieke uitkering met 40 vermenigvuldigd om te komen tot de heffingsgrondslag.

De volgende stappen zijn gevolgd om tot deze waarde te komen:

1. De waarde van een periodieke uitkering, afhankelijk van één leven wordt bepaald voor een specifieke leeftijd. Hierbij wordt de volgende formule gebruikt: $\sum_{t=1}^{120} \frac{1}{(1+i_t)^t} * {}_xP_t$.

Ter illustratie wordt voor een 20-jarige de waarde als volgt berekend:

- a. De rente voor looptijd 1 is 0,0034296.
- b. De kans dat een nu 20-jarige over 1 jaar nog leeft is 99,978%.
- c. De waarde voor looptijd is daarmee: $\frac{1}{(1+0,0034296)^1} * 0,99978 = 0,99636$
- d. Stap a t/m c worden herhaald voor looptijden 2 t/m 120 jaar, met de bijbehorende rentes en overlevingskansen.

De totale waarde voor een 20-jarige persoon is 41,02850.

2. De berekening in stap 1 wordt uitgevoerd voor alle leeftijden in het leeftijdscohort. In dit voorbeeld dus 20, 21, 22, 23 en 24.

De resultaten zijn als volgt:

- o 20 jaar: 41,02850
- o 21 jaar: 40,72459
- o 22 jaar: 40,41299
- o 23 jaar: 40,09330
- o 24 jaar: 39,76577

3. Het forfait van het leeftijdscohort “van 20 tot 25 jaar” is het gemiddelde van de waardes uit stap 2, te weten: 40,40503. Afgerond is dit 40.

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven

Een *Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven* houdt in dat de uitkering doorloopt tot een vastgestelde tijd, zonder dat dit afhankelijk is van het in leven zijn van een persoon.

Er is één forfait per periode van 5 jaar: “1e 5 jaar”, “2e 5 jaar”, “3e 5 jaar” etc. Voor een uitkering die 7 jaar loopt, worden de eerste 5 (jaarlijkse) uitkeringen vermenigvuldigd met het forfait behorende bij “1e 5 jaar” en de 6e en 7e uitkering worden vermenigvuldigd met het forfait behorende bij “2^e 5 jaar”. Deze vermenigvuldigde waarden worden vervolgens opgeteld om te komen tot de waarde voor de heffingsgrondslag.

De waarde van een forfait voor de “1^e 5 jaar” is dus de verwachte jaarlijkse netto contante waarde van de uitkeringen die in jaar 1, 2, 3, 4 of 5 jaar vallen. De waarde van een forfait voor de “2^e 5 jaar” is de verwachte jaarlijkse netto contante waarde van een uitkering die valt in jaar 6, 7, 8, 9 of 10.

Voorbeeld

Het forfait voor de “2e 5 jaar” is 0,95. Alle jaarlijkse uitkeringen die in de 2e 5 jaar vallen, moeten worden vermenigvuldigd met deze waarde.

De volgende stappen zijn gevolgd om tot deze waarde te komen:

1. De waarde van een periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven wordt bepaald voor een uitkering die 1 jaar duurt, startend in jaar 6 (omdat het cohort begint bij de 2e 5 jaar). Daartoe wordt de formule gebruikt:

$$\sum_{t=s}^n \frac{1}{(1+i_t)^t}, \text{ waarbij het startpunt } s = 6 \text{ en } n=1. \text{ De formule is dan uitgeschreven:}$$

$$\frac{1}{(1+i_6)^6}.$$

Voor de waarde van een periodieke uitkering die 2 jaar duurt, startend in jaar 6 (omdat het cohort begint bij de 2^e 5 jaar), wordt de formule uitgeschreven:

$$\frac{1}{(1+i_6)^6} + \frac{1}{(1+i_7)^7}.$$

Dit wordt op een vergelijkbare manier toegepast op de periodieke uitkeringen die 3, 4 en 5 jaar duren (startend vanaf jaar 6). Dit resulteert in vijf separate netto contante waarde van de periodieke uitkeringen met bepaalde tijd.

De resultaten zijn als volgt:

- Jaar 6 t/m jaar 6 (1 jaar): 0,96155
- Jaar 6 t/m jaar 7 (2 jaar): 1,91114
- Jaar 6 t/m jaar 8 (3 jaar): 2,84728
- Jaar 6 t/m jaar 9 (4 jaar): 3,76881
- Jaar 6 t/m jaar 10 (5 jaar): 4,67465

2. De vijf separate waarden worden gemiddeld door deze te delen door respectievelijk 1, 2, 3, 4 en 5. Hiermee wordt de gemiddelde jaarlijkse rentefactor bepaald.

De resultaten zijn als volgt:

- Jaar 6 t/m jaar 6 (1 jaar): $0,96155 / 1 = 0,96155$
- Jaar 6 t/m jaar 7 (2 jaar): $1,91114 / 2 = 0,95557$
- Jaar 6 t/m jaar 8 (3 jaar): $2,84728 / 3 = 0,94909$
- Jaar 6 t/m jaar 9 (4 jaar): $3,76881 / 4 = 0,94220$
- Jaar 6 t/m jaar 10 (5 jaar): $4,67465 / 5 = 0,93493$

3. De resultaten uit stap 2 worden gemiddeld om te komen tot het forfait voor de uitkeringen in de “2e 5 jaar”. Te weten, 0,94867. Afgerond is dit 0,95.

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven

Een *Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven* houdt in dat de uitkering doorloopt tot een vastgestelde tijd, maar stopt als de betreffende persoon komt te overlijden.

Hierbij wordt eenzelfde indeling gevolgd als voor het forfait voor de *periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven*, waarbij de forfaits corresponderen met de “1e 5 jaar”, “2e 5 jaar”, etc. Deze worden echter verder uitgesplitst naar verschillende startleeftijden, in leeftijdscohorten van 5 jaar. Zo ontstaat een matrix van forfaitwaarden.

Ook hier geldt dat de juiste forfaitwaardes moeten worden vermenigvuldigd met de jaarlijkse uitkeringen, waarna deze bij elkaar opgeteld moeten worden om te komen tot de heffingsgrondslag.

Voorbeeld

Het forfait voor de “2^e 5 jaar” is 0,95 voor de leeftijden tussen 20 en 24 jaar. Alle jaarlijkse uitkeringen die in de 2e 5 jaar vallen, moeten worden vermenigvuldigd met deze waarde voor uitkeringen afhankelijk van het leven van een persoon die op dit moment tussen de 20 en 24 jaar is.

De berekening doorloopt dezelfde stappen als bij de *Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven*, maar verschilt op twee punten:

- De formule die wordt gehanteerd in stap 1 is $\sum_{t=s}^n \frac{1}{(1+i_t)^t} * {}_xP_t$. Hierbij wordt de verdisconteerde waarde van de verschillende periodieke uitkeringen voor bepaalde tijd vermenigvuldigd met de kans dat een persoon van leeftijd x leeft tot het moment van die jaarlijkse uitkering. Dit is vergelijkbaar met de berekening voor de *Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven*.
- Alle stappen worden vijfmaal doorlopen, voor personen van leeftijden 20, 21, 22, 23 en 24. Vervolgens worden de vijf resulterende waardes gemiddeld om te komen tot het uiteindelijke forfait.

Perpetuïteit

Voor toepassing bij de perpetuïteit (een eeuwigdurende uitkering), baseren wij ons op een gelijkwaardig equivalent van de rentecurve toegepast op een uitkering die 1000 jaar loopt. Met andere woorden, wat is de rekenrente voor een 1000-jarige uitkering indien de rentecurve van DNB wordt gehanteerd.

Bijlage C - Forfaitaire tabellen

Forfaitaire tabellen - Periodetafel CBS & 1-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	34
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	31
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	29
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	28
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	26
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	24
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	22
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	20
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	18
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	16
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	13
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	11
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	9
		Van 80 tot 85 jaar	6
		Van 85 tot 90 jaar	4
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	2

Legenda:

Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven

Perpetuïteit

Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel				
Factor per leeftijdsgroep				
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																			
Factor per leeftijdsgroep																			
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA
1e 5 jaar	0.94	0.94	0.94	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.92	0.91	0.90	0.88	0.83	0.74	0.62	0.48	0.41	0.94
2e 5 jaar	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.80	0.79	0.78	0.76	0.73	0.68	0.59	0.44	0.26	0.11			0.81
3e 5 jaar	0.70	0.70	0.70	0.69	0.69	0.69	0.68	0.66	0.64	0.60	0.55	0.45	0.31	0.16					0.70
4e 5 jaar	0.61	0.60	0.60	0.60	0.59	0.58	0.57	0.55	0.51	0.46	0.37	0.24	0.11						0.61
5e 5 jaar	0.54	0.54	0.53	0.53	0.52	0.51	0.48	0.45	0.40	0.31	0.20	0.09							0.54
6e 5 jaar	0.49	0.49	0.48	0.47	0.46	0.44	0.40	0.35	0.28	0.18	0.08								0.49
7e 5 jaar	0.45	0.44	0.43	0.42	0.40	0.37	0.32	0.25	0.16										0.45
8e 5 jaar	0.41	0.40	0.39	0.37	0.34	0.30	0.23	0.14											0.41
9e 5 jaar	0.38	0.36	0.34	0.32	0.28	0.21	0.13												0.38
10e 5 jaar	0.35	0.32	0.30	0.26	0.20	0.12													0.35
11e 5 jaar	0.32	0.28	0.24	0.19	0.12														0.32
12e 5 jaar	0.28	0.22	0.17	0.11															0.28
en volgend	0.14	0.06	0.03																0.25

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Eén vaste factor	17	Eén vaste factor	50

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik	
Huidig		Variant A	Variant B
6%		Incl. rendementen	4.68%
		Excl. rendementen	1.99%

Onderzoek Rekenforfaits

Forfaitaire tabellen - Periodetafel CBS & 5-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	47
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	42
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	40
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	37
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	34
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	32
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	29
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	26
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	22
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	19
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	16
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	13
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	10
		Van 80 tot 85 jaar	7
		Van 85 tot 90 jaar	5
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	2

Legenda:

- Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven
- Perpetuïteit
- Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel				
Factor per leeftijdsgroep				
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																				
Factor per leeftijdsgroep																				
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA	
1e 5 jaar	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.97	0.96	0.95	0.92	0.87	0.78	0.65	0.50	0.43	0.98	
2e 5 jaar	0.94	0.94	0.94	0.94	0.93	0.93	0.93	0.92	0.90	0.88	0.84	0.78	0.68	0.51	0.30	0.13			0.94	
3e 5 jaar	0.87	0.87	0.87	0.87	0.87	0.86	0.85	0.83	0.80	0.75	0.68	0.57	0.39	0.19					0.88	
4e 5 jaar	0.81	0.81	0.81	0.80	0.80	0.79	0.76	0.73	0.69	0.61	0.49	0.33	0.15						0.82	
5e 5 jaar	0.77	0.76	0.76	0.75	0.74	0.72	0.69	0.64	0.56	0.45	0.29	0.13							0.77	
6e 5 jaar	0.72	0.72	0.71	0.70	0.68	0.65	0.60	0.52	0.41	0.26	0.11								0.73	
7e 5 jaar	0.68	0.67	0.65	0.63	0.60	0.56	0.49	0.38	0.24										0.69	
8e 5 jaar	0.63	0.61	0.59	0.56	0.52	0.45	0.35	0.22											0.64	
9e 5 jaar	0.58	0.55	0.52	0.48	0.42	0.33	0.20												0.59	
10e 5 jaar	0.53	0.48	0.45	0.39	0.30	0.19													0.55	
11e 5 jaar	0.47	0.41	0.36	0.28	0.17														0.51	
12e 5 jaar	0.42	0.33	0.26	0.16															0.47	
en volgend	0.20	0.09	0.05																0.36	

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Eén vaste factor	17	Eén vaste factor	71

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik	
Huidig		Variant A	Variant B
6%		Incl. rendementen	4.68%
		Excl. rendementen	1.40%

Onderzoek Rekenforfaits

Forfaitaire tabellen - Periodetafel CBS & 10-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	42
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	38
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	37
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	35
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	33
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	30
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	28
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	25
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	22
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	19
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	16
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	13
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	10
		Van 80 tot 85 jaar	7
		Van 85 tot 90 jaar	5
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	2

Legenda:

Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven

Perpetuïteit

Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel					
Factor per leeftijdsgroep					
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA	
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85	
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64	
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48	
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36	
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28	
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15	

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																				
Factor per leeftijdsgroep																				
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA	
1e 5 jaar	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.98	0.98	0.97	0.95	0.93	0.87	0.78	0.65	0.50	0.43	0.99	
2e 5 jaar	0.95	0.95	0.95	0.95	0.94	0.94	0.93	0.93	0.91	0.89	0.85	0.79	0.69	0.51	0.30	0.13			0.95	
3e 5 jaar	0.87	0.87	0.87	0.87	0.86	0.86	0.85	0.83	0.80	0.75	0.68	0.57	0.39	0.19					0.87	
4e 5 jaar	0.80	0.80	0.79	0.79	0.78	0.77	0.75	0.72	0.67	0.60	0.48	0.32	0.15						0.80	
5e 5 jaar	0.74	0.73	0.73	0.72	0.71	0.69	0.66	0.61	0.54	0.43	0.28	0.12							0.74	
6e 5 jaar	0.68	0.67	0.66	0.65	0.63	0.60	0.56	0.49	0.39	0.24	0.10								0.68	
7e 5 jaar	0.61	0.60	0.59	0.57	0.55	0.50	0.44	0.34	0.22										0.62	
8e 5 jaar	0.55	0.53	0.51	0.49	0.45	0.39	0.31	0.19											0.56	
9e 5 jaar	0.48	0.46	0.44	0.40	0.35	0.27	0.17												0.50	
10e 5 jaar	0.43	0.39	0.36	0.31	0.24	0.15													0.45	
11e 5 jaar	0.37	0.32	0.28	0.22	0.13														0.40	
12e 5 jaar	0.31	0.25	0.19	0.12															0.35	
en volgend	0.14	0.06	0.03																0.24	

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Één vaste factor	17	Één vaste factor	54

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik	
Huidig		Variant A	Variant B
6%		Incl. rendementen	4.68%
		Excl. rendementen	1.86%

Onderzoek Rekenforfaits

Forfaitaire tabellen - Prognosetafel AG & 1-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	36
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	33
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	31
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	30
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	28
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	26
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	24
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	21
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	19
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	17
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	14
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	11
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	9
		Van 80 tot 85 jaar	6
		Van 85 tot 90 jaar	4
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	1

Legenda:

- Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven
- Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven
- Perpetuïteit
- Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel				
Factor per leeftijdsgroep				
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																				
Factor per leeftijdsgroep																				
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA	
1e 5 jaar	0.94	0.94	0.94	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.92	0.92	0.90	0.88	0.83	0.74	0.62	0.49	0.28	0.94	
2e 5 jaar	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.80	0.79	0.78	0.77	0.74	0.69	0.60	0.45	0.27	0.12			0.81	
3e 5 jaar	0.70	0.70	0.70	0.69	0.69	0.69	0.68	0.67	0.65	0.62	0.57	0.48	0.33	0.17					0.70	
4e 5 jaar	0.61	0.61	0.60	0.60	0.60	0.59	0.58	0.56	0.53	0.48	0.40	0.27	0.13						0.61	
5e 5 jaar	0.54	0.54	0.54	0.53	0.52	0.51	0.50	0.47	0.43	0.36	0.24	0.11							0.54	
6e 5 jaar	0.49	0.49	0.48	0.48	0.47	0.45	0.43	0.39	0.33	0.23	0.11								0.49	
7e 5 jaar	0.45	0.45	0.44	0.43	0.42	0.40	0.37	0.31	0.22										0.46	
8e 5 jaar	0.42	0.41	0.40	0.39	0.37	0.34	0.29	0.21											0.42	
9e 5 jaar	0.38	0.37	0.36	0.35	0.33	0.28	0.20												0.39	
10e 5 jaar	0.36	0.34	0.33	0.31	0.27	0.20													0.37	
11e 5 jaar	0.33	0.31	0.29	0.26	0.19														0.34	
12e 5 jaar	0.30	0.28	0.25	0.19															0.32	
en volgend	0.18	0.11	0.07																0.25	

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Eén vaste factor	17	Eén vaste factor	50

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik		
Huidig	6%		Variant A	Variant B
		Incl. rendementen	4.68%	3.83%
		Excl. rendementen	1.99%	

Onderzoek Rekenforfaits

Forfaitaire tabellen - Prognosetafel AG & 5-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	50
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	45
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	42
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	40
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	37
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	34
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	31
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	28
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	24
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	21
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	17
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	14
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	10
		Van 80 tot 85 jaar	7
		Van 85 tot 90 jaar	5
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	1

Legenda:

Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven

Perpetuïteit

Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel				
Factor per leeftijdsgroep				
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																				
Factor per leeftijdsgroep																				
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA	
1e 5 jaar	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.98	0.97	0.96	0.95	0.92	0.87	0.78	0.65	0.51	0.29	0.98	
2e 5 jaar	0.94	0.94	0.94	0.94	0.93	0.93	0.93	0.92	0.90	0.89	0.85	0.80	0.69	0.52	0.31	0.14			0.94	
3e 5 jaar	0.87	0.87	0.87	0.87	0.87	0.86	0.85	0.83	0.81	0.77	0.71	0.60	0.42	0.21					0.88	
4e 5 jaar	0.81	0.81	0.81	0.81	0.80	0.79	0.77	0.75	0.71	0.65	0.54	0.37	0.18						0.82	
5e 5 jaar	0.77	0.77	0.76	0.76	0.75	0.73	0.71	0.67	0.61	0.51	0.35	0.16							0.77	
6e 5 jaar	0.73	0.72	0.71	0.71	0.69	0.67	0.64	0.58	0.49	0.33	0.16								0.73	
7e 5 jaar	0.68	0.67	0.66	0.65	0.63	0.60	0.55	0.47	0.32										0.69	
8e 5 jaar	0.63	0.62	0.61	0.59	0.57	0.52	0.45	0.32											0.64	
9e 5 jaar	0.58	0.57	0.55	0.53	0.49	0.43	0.31												0.59	
10e 5 jaar	0.54	0.52	0.50	0.47	0.40	0.30													0.55	
11e 5 jaar	0.49	0.46	0.44	0.38	0.29														0.51	
12e 5 jaar	0.45	0.41	0.36	0.28															0.47	
en volgend	0.26	0.16	0.10																0.36	

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Eén vaste factor	17	Eén vaste factor	71

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik	
Huidig		Variant A	Variant B
6%		Incl. rendementen	4.68%
		Excl. rendementen	1.40%

Onderzoek Rekenforfaits

Forfaitaire tabellen - Prognosetafel AG & 10-jaars gemiddelde DNB rentecurve

Huidige tabel		Nieuwe tabel, nieuwe factoren	
Leeftijd	Factor	Leeftijd	Factor
Jonger dan 20 jaar	16	Jonger dan 20 jaar	44
Van 20 tot 30 jaar	15	Van 20 tot 25 jaar	40
Van 30 tot 40 jaar	14	Van 25 tot 30 jaar	39
Van 40 tot 50 jaar	13	Van 30 tot 35 jaar	37
Van 50 tot 55 jaar	12	Van 35 tot 40 jaar	35
Van 55 tot 60 jaar	11	Van 40 tot 45 jaar	32
Van 60 tot 65 jaar	10	Van 45 tot 50 jaar	30
Van 65 tot 70 jaar	8	Van 50 tot 55 jaar	27
Van 70 tot 75 jaar	7	Van 55 tot 60 jaar	24
Van 75 tot 80 jaar	5	Van 60 tot 65 jaar	20
Van 80 tot 85 jaar	4	Van 65 tot 70 jaar	17
Van 85 tot 90 jaar	3	Van 70 tot 75 jaar	14
Ouder dan 90 jaar	2	Van 75 tot 80 jaar	10
		Van 80 tot 85 jaar	7
		Van 85 tot 90 jaar	5
		Van 90 tot 95 jaar	3
		Ouder dan 95 jaar	1

Legenda:

Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven

Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven

Perpetuïteit

Vruchtgebruikwaardering

NA: Niet afhankelijk van het leven van één persoon

Huidige tabel				
Factor per leeftijdsgroep				
Looptijd	0 t/m 39	40 t/m 59	>60 jaar	NA
1e 5 jaar	0.84	0.83	0.75	0.85
2e 5 jaar	0.62	0.60	0.40	0.64
3e 5 jaar	0.46	0.42	0.15	0.48
4e 5 jaar	0.34	0.28	0.04	0.36
5e 5 jaar	0.25	0.18	0.02	0.28
>25 jaar	0.12	0.06	0.00	0.15

Nieuwe tabel, nieuwe factoren																			
Factor per leeftijdsgroep																			
Looptijd	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	100-120	NA
1e 5 jaar	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.99	0.98	0.98	0.97	0.96	0.93	0.88	0.78	0.65	0.51	0.29	0.99
2e 5 jaar	0.95	0.95	0.95	0.95	0.94	0.94	0.94	0.93	0.91	0.89	0.86	0.81	0.70	0.52	0.31	0.14			0.95
3e 5 jaar	0.87	0.87	0.87	0.87	0.86	0.86	0.85	0.83	0.81	0.77	0.71	0.60	0.42	0.21					0.87
4e 5 jaar	0.80	0.80	0.80	0.79	0.79	0.78	0.76	0.74	0.70	0.64	0.53	0.36	0.17						0.80
5e 5 jaar	0.74	0.74	0.73	0.73	0.72	0.70	0.68	0.65	0.59	0.49	0.33	0.16							0.74
6e 5 jaar	0.68	0.67	0.67	0.66	0.65	0.63	0.60	0.54	0.46	0.31	0.15								0.68
7e 5 jaar	0.61	0.61	0.60	0.59	0.57	0.54	0.50	0.42	0.29										0.62
8e 5 jaar	0.55	0.54	0.53	0.52	0.49	0.46	0.39	0.28											0.56
9e 5 jaar	0.49	0.48	0.46	0.45	0.41	0.36	0.26												0.50
10e 5 jaar	0.43	0.42	0.40	0.38	0.33	0.24													0.45
11e 5 jaar	0.38	0.36	0.34	0.30	0.22														0.40
12e 5 jaar	0.33	0.31	0.27	0.21															0.35
en volgend	0.18	0.11	0.07																0.24

Huidig forfait		Nieuwe forfait	
Één vaste factor	17	Één vaste factor	54

Vruchtgebruik		Vruchtgebruik	
Huidig	6%	Variant A Variant B	
		Incl. rendementen	4.68% 3.83%
		Excl. rendementen	1.86%

Bijlage D1 - Casuïstiek Schenk- en erfbelasting

Forfait Successiewet 1956 – Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)

Inleiding

- **Wettelijk kader Successiewet 1956**

- Artikel 21 lid 11 SW 1956

De waarde van hetgeen onder de last van een vruchtgebruik, een beperkt recht of van een periodieke uitkering wordt verkregen, wordt gesteld op de waarde in onbezwaarde staat, verminderd met de waarde van die last. Met elkaar opvolgende vruchtgebruiken, beperkte rechten en periodieke uitkeringen wordt bij de waardebepaling van de daarmee bezwaarde goederen terstond rekening gehouden.

- Artikel 21 lid 14 SW 1956

Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld voor de bepaling van de waarde van een vruchtgebruik, van beperkte rechten en van rechten op en verplichtingen tot periodieke uitkeringen en voor het daarbij te gebruiken percentage.

- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956**

- Artikel 5 UB SW 1956

De waarde van een periodieke uitkering in geld van het leven van één persoon afhankelijk, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag, vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in artikel 5 UB SW 1956.

- Artikel 10 UB SW 1956

Het percentage, bedoeld in artikel 21, veertiende lid, van de Successiewet 1956, wordt gesteld op 6.

- **Huidige rekenmethode**

De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%.

- **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Het rentepercentage van 1,86% wordt gehanteerd voor een 'klassiek' vruchtgebruik, waarbij de vruchtgebruiker enkel gerechtigd is tot de vruchten van het vermogen. Voor een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid is het rentepercentage ontleend aan het langjarig rendement op vermogen en wordt gesteld op 3,83%.

- Rentepercentage vruchtgebruik zonder vervreemdings- en verteringsbevoegdheid = 1,86%
- Rentepercentage vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid = 3,83%

Scenario #1

- Vader en moeder zijn gehuwd in algehele gemeenschap van goederen. Vader overlijdt in 2024. Op de overlijdensdatum bedraagt de netto omvang van de huwelijksgemeenschap € 1.500.000. De nalatenschap bedraagt de helft daarvan. Er is één kind. De nalatenschap van vader bedraagt € 750.000: € 375.000 voor moeder en € 375.000 voor het kind. De nalatenschap wordt afgewikkeld volgens de wettelijke verdeling. Het kind krijgt zijn erfdeel in de vorm van een vordering op moeder, die in beginsel pas opeisbaar is bij haar overlijden.
 - Variant A: moeder is 80 jaar, de vordering is renteloos.
 - Variant B: moeder is 60 jaar, de vordering is renteloos.
 - Variant C: moeder is 80 jaar, de rente op de vordering bedraagt 6%.
 - Variant D: moeder is 60 jaar, de rente op de vordering bedraagt 6%.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Erfdeel moeder en kind = € 375.000	Variabelen: • Erfdeel moeder en kind = € 375.000

• Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige = 4 • Rente op vordering = 0% • Rentepercentage = 6% • Partnervrijstelling = € 795.156* • Vrijstelling kinderen = € 25.187	• Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige = 7 • Rente op vordering = 0% • Rentepercentage = 3,83% • Partnervrijstelling = € 795.156* • Vrijstelling kinderen = € 25.187

2	Waarde vruchtgebruik = $6\% \times 4 \times € 375.000 = € 90.000$	Waarde vruchtgebruik = $3,83\% \times 7 \times € 375.000 = € 100.538$
3	Grondslag erfbelasting moeder = $€ 375.000 + € 90.000 - € 795.156 = \text{nihil}$	Grondslag erfbelasting moeder = $€ 375.000 + € 100.538 - € 795.156 = \text{nihil}$
4	Te betalen erfbelasting moeder is € 0	Te betalen erfbelasting moeder is € 0
5	Grondslag erfbelasting kind = $€ 375.000 - € 90.000 - € 25.187 = € 259.813$	Grondslag erfbelasting kind = $€ 375.000 - € 100.538 - € 25.187 = € 249.276$
6	Te betalen erfbelasting kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 259.813 - € 152.368) \times 20\% = \text{€ 36.726}$	Te betalen erfbelasting kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 249.276 - € 152.368) \times 20\% = \text{€ 34.618}$
7	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 0 + € 36.726 = \text{€ 36.726}$	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 0 + € 34.618 = \text{€ 34.618}$

*Onder voorbehoud dat een eventuele pensioenimputatie buiten beschouwing wordt gelaten.

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de te betalen belasting in variant A, B, C en D aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	• Moeder: € 0 • Kind: € 36.726 Totaal: € 36.726	• Moeder: € 0 • Kind: € 34.618 Totaal: € 34.618
Verschil:		
	• Moeder: € 0 (0%) • Kind: - € 2.108 (-6%) Totaal: - € 2.108 (-6%)	
B	• Moeder: € 0 • Kind: € 12.481 Totaal: € 12.481	• Moeder: € 0 • Kind: € 6.256 Totaal: € 6.256
Verschil:		
	• Moeder: € 0 (0%) • Kind: - € 6.225 (-50%) Totaal: - € 6.225 (-50%)	
C	• Moeder: € 0 • Kind: € 54.726 Totaal: € 54.726	• Moeder: € 0 • Kind: € 54.726 Totaal: € 54.726
Verschil:		
	• Moeder: € 0 (0%) • Kind: € 0 (0%) Totaal: € 0 (0%)	
D	• Moeder: € 0	• Moeder: € 0

- Kind: € 54.726
- Totaal: € 54.726**

- Kind: € 54.726
- Totaal: € 54.726**

Verschil:

- Moeder: € 0 (0%)
- Kind: € 0 (0%)
- Totaal: € 0 (0%)**

- Stel dat moeder 5 jaar later overlijdt. Op haar nalatenschap komt in mindering de schuld aan het kind. Die schuld bedraagt in zowel de huidige als de aangepaste situatie in variant A en B € 375.000. In de huidige situatie in variant C en D bedraagt de schuld € 375.000 + rente ter hoogte van $1,06^5$. In de aangepaste situatie in variant C en D bedraagt de schuld € 375.000 + rente ter hoogte van $1,0186^5$. Rentebijbeschrijving is namelijk fiscaal aftrekbaar tot het rentepercentage van 1,86% dat voor een klassiek vruchtgebruik wordt gehanteerd.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Variant A	€ 36.726	€ 37.491	€ 37.491	€ 34.618	€ 34.618	€ 34.618	€ 34.618
Variant B	€ 12.481	€ 10.565	€ 12.001	€ 4.820	€ 7.693	€ 6.256	€ 7.693
Variant C	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726
Variant D	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726	€ 54.726

Scenario #2

- Vader en moeder zijn gehuwd in algehele gemeenschap van goederen. Vader overlijdt in 2024. Op de overlijdensdatum bedraagt de netto omvang van de huwelijksgemeenschap € 7.500.000. De nalatenschap bedraagt de helft daarvan. Er is één kind. De nalatenschap van vader bedraagt € 3.750.000: € 1.875.000 voor moeder en € 1.875.000 voor het kind. Het kind krijgt zijn erfdeel in de vorm van een vordering op moeder, die in beginsel pas opeisbaar is bij haar overlijden.
 - Variant A: moeder is 80 jaar, de vordering is renteloos.
 - Variant B: moeder is 60 jaar, de vordering is renteloos.
 - Variant C: moeder is 80 jaar, de rente op de vordering bedraagt 6%.
 - Variant D: moeder is 60 jaar, de rente op de vordering bedraagt 6%.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Erfdeel kind en moeder = € 1.875.000 - Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige = 4 - Rente op vordering = 0% - Rentepercentage = 6% - Partnervrijstelling = € 795.156 - Vrijstelling kinderen = € 25.187	Variabelen: - Erfdeel kind en moeder = € 1.875.000 - Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige = 7 - Rente op vordering = 0% - Rentepercentage = 3,83% - Partnervrijstelling = € 795.156 - Vrijstelling kinderen = € 25.187

2	Waarde vruchtgebruik = $6\% \times 4 \times € 1.875.000 = € 450.000$	Waarde vruchtgebruik = $3,83\% \times 7 \times € 1.875.000 = € 502.688$
3	Grondslag erfbelasting moeder = $€ 1.875.000 + € 450.000 - € 795.156 = € 1.529.844$	Grondslag erfbelasting moeder = $€ 1.875.000 + € 502.688 - € 795.156 = € 1.582.532$
4	Te betalen erfbelasting moeder = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 1.529.844 - € 152.368) \times 20\% = \mathbf{€ 290.732}$	Te betalen erfbelasting moeder = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 1.582.532 - € 152.368) \times 20\% = \mathbf{€ 301.270}$
5	Grondslag erfbelasting kind = $€ 1.875.000 - € 450.000 - € 25.187 = € 1.399.813$	Grondslag erfbelasting kind = $€ 1.875.000 - € 502.688 - € 25.187 = € 1.347.126$
6	Te betalen erfbelasting kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 1.399.813 - € 152.368) \times 20\% = \mathbf{€ 264.726}$	Te betalen erfbelasting kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 1.347.126 - € 152.368) \times 20\% = \mathbf{€ 254.188}$
7	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 290.732 + € 264.726 = \mathbf{€ 555.458}$	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 301.270 + € 254.188 = \mathbf{€ 555.458}$

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de te betalen belasting in variant A, B, C en D aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	- Moeder: € 290.732 - Kind: € 264.726 Totaal: € 555.458	- Moeder: € 301.270 - Kind: € 254.188 Totaal: € 555.458
Verschil: - Moeder: € 10.538 (4%) - Kind: - € 10.538 (-4%) Totaal: € 0 (0%)		
B	- Moeder: € 425.732 - Kind: € 129.726 Totaal: € 555.458	- Moeder: € 487.982 - Kind: € 67.476 Totaal: € 555.458
Verschil: - Moeder: € 62.250 (15%) - Kind: - € 62.250 (-48%) Totaal: € 0 (0%)		
C	- Moeder: € 200.732 - Kind: € 354.726 Totaal: € 555.458	- Moeder: € 200.732 - Kind: € 354.726 Totaal: € 555.458
Verschil: - Moeder: € 0 (0%) - Kind: € 0 (0%) Totaal: € 0 (0%)		
D	- Moeder: € 200.732 - Kind: € 354.726 Totaal: € 555.458	- Moeder: € 200.732 - Kind: € 354.726 Totaal: € 555.458
Verschil: - Moeder: € 0 (0%) - Kind: € 0 (0%) Totaal: € 0 (0%)		

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de aftrek in de nalatenschap bij moeder bij haar overlijden in variant A, B, C en D aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode. De aftrek bestaat uit de nominale schuld aan het kind plus maximaal 1,86% bijgeschreven rente. Het meerdere aan rente wordt belast op basis van artikel 9 SW 1965. Daarbij wordt voor het overlijden uitgegaan van de statistische levensverwachting van moeder, gebaseerd op de prognosetafels, en een belastingtarief van 20%. Oftewel, het belastingvoordeel bedraagt 20% x de aftrekbare schuld.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 - Belastingvoordeel: € 375.000	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 - Belastingvoordeel: € 375.000
B	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 - Belastingvoordeel: € 375.000	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 - Belastingvoordeel: € 375.000
C	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 + € 1.875.000 x 1,06⁹ - Belastingvoordeel: € 1.008.555	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 + € 1.875.000 x 1,0186⁹ - Belastingvoordeel: € 817.654
D	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 + € 1.875.000 x 1,06²⁶ - Belastingvoordeel: € 2.081.019	- Aftrekbare schuld: € 1.875.000 + € 1.875.000 x 1,0186²⁶ - Belastingvoordeel: € 980.518

Overzicht rekenmethoden scenario #2

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 2 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Variant A	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458
Variant B	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458
Variant C	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458
Variant D	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458	€ 555.458

Scenario #3

- Opa is in 2024 overleden en heeft in zijn testament bepaald dat zijn kind (60 jaar) recht heeft op het vruchtgebruik van alle aandelen in BV X. Kleinkind heeft recht op de blote eigendom van de aandelen. De aandelen in BV X hebben een waarde in het economische verkeer van € 5.000.000.
 - Variant A: Klassiek vruchtgebruik, rentepercentage van 1,86%.
 - Variant B: Vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid, rentepercentage van 3,83%.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Waarde economisch verkeer aandelen BV X = € 5.000.000 - Vermenigvuldigingsfactor 60-jarige = 10 - Rentepercentage = 6% - Vrijstelling (klein)kinderen = € 25.187	Variabelen: - Waarde economisch verkeer aandelen BV X = € 5.000.000 - Vermenigvuldigingsfactor 60-jarige = 20 - Rentepercentage = 1,86% - Vrijstelling (klein)kinderen = € 25.187
2	Jaarlijkse opbrengst vruchtgebruik = 6% x € 5.000.000 = € 300.000	Jaarlijkse opbrengst vruchtgebruik = 1,86% x € 5.000.000 = € 93.000
3	Waarde vruchtgebruik = € 300.000 x 10 = € 3.000.000	Waarde vruchtgebruik = € 93.000 x 20 = € 1.860.000
4	Waarde blote eigendom = € 5.000.000 - € 3.000.000 = € 2.000.000	Waarde blote eigendom = € 5.000.000 - € 1.860.000 = € 3.140.000
5	Te betalen erfbelasting kind = € 152.368 x 10% + (€ 3.000.000 - € 152.368 - € 25.187) x 20% = € 610.199	Te betalen erfbelasting kind = € 152.368 x 10% + (€ 1.860.000 - € 152.368 - € 25.187) x 20% = € 351.726
6	Te betalen erfbelasting kleinkind = € 152.368 x 18% + (€ 2.000.000 - € 152.368 - € 25.187) x 36% = € 683.506	Te betalen erfbelasting kleinkind = € 152.368 x 18% + (€ 3.140.000 - € 152.368 - € 25.187) x 36% = € 1.093.906
7	Te betalen erfbelasting totaal = € 610.199 + € 683.506 = € 1.293.706	Te betalen erfbelasting totaal = € 351.726 + € 1.093.906 = € 1.445.632

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de te betalen belasting in variant A en B aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	- Kind: € 610.199 - Kleinkind: € 683.506 Totaal: € 1.293.706	- Kind: € 351.726 - Kleinkind: € 1.093.906 Totaal: € 1.445.632
Verschil: - Kind: - € 258.474 (-42%) - Kleinkind: € 410.400 (60%) Totaal: € 151.926 (12%)		
B	- Kind: € 610.199 - Kleinkind: € 683.506 Totaal: € 1.293.706	- Kind: € 745.726 - Kleinkind: € 384.706 Totaal: € 1.130.432
Verschil: - Kind: € 135.526 (22%) - Kleinkind: - € 298.800 (-44%) Totaal: - € 163.274 (-13%)		

Overzicht rekenmethoden scenario #3

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 3 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Variant A	€1.293.706	€1.490.272	€1.505.152	€1.430.752	€1.460.512	€1.445.632	€1.460.512
Variant B	€1.293.706	€1.222.352	€1.252.992	€1.099.792	€1.161.072	€1.130.432	€1.161.072

Scenario #4

- Ouder heeft een overeenkomst van een geldlening gesloten met kind. De looptijd van de lening is 5 jaar en niet eerder opeisbaar. De marktrente is 3%. De overeengekomen rente bedraagt 0%.³⁸
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Waarde geldlening = € 1.000.000 - Looptijd lening = 5 jaar - Marktrente = 3% - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,85 - Rentepercentage = 6% - Vrijstelling kinderen = € 6.633	Variabelen: - Waarde geldlening = € 1.000.000 - Looptijd lening = 5 jaar - Marktrente = 3% - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,99 - Rentepercentage = 1,86% - Vrijstelling kinderen = € 6.633
2	Schenking ouder aan kind wordt gewaardeerd als een vijfjarig vruchtgebruik op een geldsom van € 1.000.000. Jaarlijkse voordeel = € 1.000.000 x 6% = € 60.000	Schenking ouder aan kind wordt gewaardeerd als een vijfjarig vruchtgebruik op een geldsom van € 1.000.000. Jaarlijkse voordeel = € 1.000.000 x 1,86% = € 18.600
3	Waarde vruchtgebruik = € 60.000 x 5 x 0,85 = € 255.000	Waarde vruchtgebruik = € 18.600 x 5 x 0,99 = € 92.070
4	Grondslag schenkbelasting kind = € 255.000 - € 6.633 = € 248.367	Grondslag schenkbelasting kind = € 92.070 - € 6.633 = € 85.437
5	Te betalen schenkbelasting kind = € 152.368 x 10% + (€ 248.367 - € 152.368) x 20% = € 34.437	Te betalen schenkbelasting kind = € 85.437 x 10% = € 8.544

- De te betalen schenkbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 25.893 lager (-75%) t.o.v. huidige te betalen schenkbelasting.³⁹

³⁸ Eerst toetsen of er sprake is van een schenking, vervolgens pas de vermenigvuldigingsfactoren uit de tabellen van het Uitvoeringsbesluit Successiewet toepassen. Indien de overeengekomen rente gelijk is aan de marktrente is er geen sprake van een schenking.

³⁹ Dit verschil wordt in dit scenario niet alleen veroorzaakt door een wijziging van het forfait, maar ook doordat bij de aangepaste rekenmethode, de volledige verkrijging in de eerste tariefshijf valt.

Overzicht rekenmethoden scenario #4

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 4 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
	€ 34.437	€ 8.079	€ 8.079	€ 8.451	€ 8.451	€ 8.544	€ 8.544

Scenario #5

- Vader en moeder zijn getrouwd op huwelijkse voorwaarden, waarbij geen gemeenschap van goederen is. Zowel vader als moeder bezit alleen eigen vermogen. Moeder is in 2024 overleden en heeft in haar testament bepaald dat vader (70 jaar) recht heeft op het vruchtgebruik van haar volledige nalatenschap. Het betreft een vruchtgebruik met vervreemdings-/verteringsbevoegdheid. Hun twee kinderen hebben recht op de blote eigendom van haar volledige nalatenschap. De nalatenschap heeft een waarde van € 1.000.000.
 - Vruchtgebruik met vervreemdings-/verteringsbevoegdheid, rentepercentage van 3,83%.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Waarde nalatenschap = € 1.000.000 - Vermenigvuldigingsfactor 70-jarige = 7 - Rentepercentage = 6% - Partnervrijstelling = € 795.156 - Vrijstelling kinderen = € 25.187	Variabelen: - Waarde nalatenschap = € 1.000.000 - Vermenigvuldigingsfactor 70-jarige = 14 - Rentepercentage = 3,83% - Partnervrijstelling = € 795.156 - Vrijstelling kinderen = € 25.187
2	Jaarlijkse opbrengst vruchtgebruik = $6\% \times € 1.000.000 = € 60.000$	Jaarlijkse opbrengst vruchtgebruik = $3,83\% \times € 1.000.000 = € 38.300$
3	Waarde vruchtgebruik vader = $€ 60.000 \times 7 = € 420.000$	Waarde vruchtgebruik vader = $€ 38.300 \times 14 = € 536.200$
4	Waarde blote eigendom kinderen = $€ 1.000.000 - € 420.000 = € 580.000$	Waarde blote eigendom kinderen = $€ 1.000.000 - € 536.200 = € 463.800$
5	Waarde blote eigendom per kind = $€ 580.000 / 2 = € 290.000$	Waarde blote eigendom per kind = $€ 463.800 / 2 = € 231.900$
6	Grondslag erfbelasting vader = $€ 420.000 - € 795.156 = \text{niel}$	Grondslag erfbelasting vader = $€ 536.200 - € 795.156 = \text{niel}$
7	Te betalen erfbelasting vader is € 0	Te betalen erfbelasting vader is € 0
8	Te betalen erfbelasting per kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 290.000 - € 152.368 - € 25.187) \times 20\% = \text{€ 37.726}$	Te betalen erfbelasting per kind = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 231.900 - € 152.368 - € 25.187) \times 20\% = \text{€ 26.106}$
9	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 0 + 2 \times € 37.726 = \text{€ 75.452}$	Te betalen erfbelasting totaal = $€ 0 + 2 \times € 26.106 = \text{€ 52.212}$

- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is voor vader gelijk gebleven t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.
- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is per kind € 11.620 lager (-31%) t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.
- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is in totaal € 23.240 lager (-31%) t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #5

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 5 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Levensverwachting	€ 75.452	€ 75.192	€ 75.192	€ 52.212	€ 59.872	€ 52.212	€ 59.872

Input geïnterviewden

- Aanpassing van testamenten is mogelijk geboden, hoewel een passend overgangsrecht zorgen en lasten op dit terrein kan wegnemen.
- Politiek gezien zullen de gevolgen voor de wettelijke verdeling en de quasi-wettelijke verdeling bij een gemiddeld vermogen het meest interessant zijn.
- Meenemen in het onderzoek hoe de verdeling is van de opbrengst van de erfbelasting over de verschillende vermogensgroepen, om zo beter de gevolgen voor de verschillende groepen huishoudens in kaart te kunnen brengen.
- Goed om mee te nemen welke tussenvarianten (bv: wel vervreemdings- maar geen verteringsbevoegdheid, of je komt pas aan verteringsbevoegdheid toe als je eerst je eigen vermogen verteerd hebt, etc.) er zijn voor vruchtgebruik en welk percentage voor deze gevallen zou moeten gelden.
- Een juridisch aandachtspunt is dat het in de praktijk gebeurt dat kinderen beslag proberen te leggen als ze zien dat het vermogen van moeder dusdanig daalt waardoor de uitbetaling van hun onderbedelingsvordering in gevaar komt.
- Een probleem van de waardering van vruchtgebruik is dat omstandigheden zoals de gezondheid van de vruchtgebruiker geen rol spelen. In de communicatie is het daarom belangrijk om te benoemen dat een zekere starheid en het abstraheren van concrete feiten en omstandigheden altijd als het ware ingebakken zitten in het forfait.
- Bij veranderingen spelen altijd emoties; mensen kunnen het idee hebben dat je iets van ze afpakt bij het aanpassen van de forfaits.
- Als je de uitvoerbaarheid wilt vergroten, moet je een robuust systeem bouwen, en niet te vaak periodiek actualiseren omdat dit haaks op de uitvoerbaarheid staat. Eens per jaar zou het beste aansluiten bij de werkelijke waarde, maar of dit uitvoerbaar is, is de vraag. Eens per vijf jaar is dan misschien weer te lang omdat bijvoorbeeld de medische wetenschap elk jaar flinke resultaten boekt.
- De praktijk, zoals notarissen zal zich snel genoeg aanpassen bij periodiek actualiseren van het forfait. Het probleem zit met name in de uitvoering op wetgevings- of besluitvormingsniveau.
- Het liefst maak je de tabellen zo verfijnd mogelijk, maar om regelmatige actualisatie mogelijk te maken moet je een robuust systeem hebben, en dat gaat in tegen verdere verfijning.
- Onderscheid tussen klassiek vruchtgebruik en vruchtgebruik met verteringsbevoegdheid is lastig en een tegenstelling die er niet is, want welke varianten houd je dan aan en hoe ga je al die varianten waarderen?
- Het is misschien makkelijker en robuuster om vast te houden aan het etiket 'vruchtgebruik', en op de koop toe nemen dat een vruchtgebruiker mag vervreemden en verteren. Dit is anders bij een fictief vruchtgebruik. Daarvoor is een hoger vruchtgebruik percentage wel logisch.
- Het is vaker tegen de wettelijke verdeling ingebracht dat we ervan uit blijven gaan dat de kinderen de nominale vordering in de heffing betrokken zien worden, terwijl de vraag is of ze daar ooit iets van gaan zien. Dit werkt fiscaal niet goed. Misschien

moet je de wettelijke verdeling voor de erfbelasting acceptabeler maken via een fundamenteelere oplossing (bijvoorbeeld een defiscaliseringsregeling in de Successiewet 1956) dan het aanpassen van percentages en tabellen.

- Een aandachtspunt zijn oude testamenten van voor de invoering van het nieuwe erfrecht. Daarin komt nog vaak een hoge enkelvoudige rente voor.
- Mensen maken meestal maar één of twee keer in hun leven een testament, zodat te vaak actualiseren van de forfaits niet voor de hand ligt.
- Het onderscheid tussen klassiek vruchtgebruik en vruchtgebruik met verteringsbevoegdheid is wenselijk; wel belangrijk om te kijken wat de praktische gevolgen zijn voor bestaande testamenten.
- Erfbelasting vinden mensen vervelend, ze hebben er snel een negatieve associatie mee. Daarom van belang concreet te maken wat het omslagpunt is bij welke vermogens de aanpassingen tot een hogere in plaats van lagere belastingdruk kunnen leiden.
- Voor het notariaat zullen aanpassingen in erf- en schenkelasting geen groot probleem zijn. Voor estate planners is een complicatie dat adviezen beperkter houdbaar zijn als de tabellen elke tien jaar aangepast worden. Hiermee moet dan rekening worden gehouden in de advisering.
- De aanpassingen nu doorvoeren is een bijzonder moment omdat de wettelijke rente nu juist op 7% staat, wat hoog is vergeleken met de afgelopen tien jaar.
- Goed om iemand te spreken bij de Belastingdienst die meer kennis heeft van de benodigde veranderingen in het IT-systeem mochten de rekenforfaits geregeld geactualiseerd worden.
- Jaarlijks de tabellen aanpassen is bewerkelijk; eens in de tien jaar is daarom al frequent genoeg.
- Als je de werkelijkheid wilt benaderen, ontkom je er niet aan om te differentiëren naar het vermogen waarop het vruchtgebruik is gevestigd, zij het dat dit uitvoeringstechnisch zeer complex kan worden en bij een tijdstipheffing ook niet altijd eerlijk hoeft uit te pakken.

Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens

Forfait Successiewet 1956 – Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens

Inleiding

- **Wettelijk kader Successiewet 1956**
 - **Artikel 21 lid 14 SW 1956**
Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld voor de bepaling van de waarde van een vruchtgebruik, van beperkte rechten en van rechten op en verplichtingen tot periodieke uitkeringen en voor het daarbij te gebruiken percentage.
 - **Artikel 32 lid 2 SW 1956**
De waarde van aanspraken ingevolge een pensioenregeling – andere dan die ingevolge de Algemene Ouderdomswet en de Algemene nabestaandenwet –, van lijfrenten alsmede van aanspraken op periodieke uitkeringen bij overlijden welke door een partner ten gevolge van het overlijden worden verkregen en hetzij van erfbelasting zijn vrijgesteld ingevolge het eerste lid, onder 5°, hetzij naar hun aard niet krachtens deze wet belastbaar zijn, strekt voor de helft in mindering van het in het eerste lid, onder 4°, onderdeel a, bedoelde bedrag, met dien verstande dat na deze korting de vrijstelling niet minder bedraagt dan € 205.420.
- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956**
 - **Artikel 5 UB SW 1956**
De waarde van een periodieke uitkering in geld van het leven van één persoon afhankelijk, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag, vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in artikel 5 UB SW 1956.
- **Huidige rekenmethode**
De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%.
- **Aangepaste rekenmethode**
De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB.

Scenario #1

- Mevrouw Y (70 jaar) krijgt bij overlijden van haar man X recht op een nabestaandenpensioen van € 25.000 per jaar. Daarnaast bedraagt de nalatenschap van de heer X € 1.000.000. Mevrouw Y is enig erfgenaam.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Nalatenschap heer X = € 1.000.000 - Jaarlijkse uitkering nabestaandenpensioen = € 25.000 - Vermenigvuldigingsfactor 70-jarige = 7 - Partnervrijstelling = € 795.156	Variabelen: - Nalatenschap heer X = € 1.000.000 - Jaarlijkse uitkering nabestaandenpensioen = € 25.000 - Vermenigvuldigingsfactor 70-jarige = 14 - Partnervrijstelling = € 795.156
2	Waardering nabestaandenpensioen = € 25.000 x 7 = € 175.000	Waardering nabestaandenpensioen = € 25.000 x 14 = € 350.000
3	Toepassing pensioenimputatieregeling: Halve waarde nabestaandenpensioen = 0,5 x 7 x € 25.000 = € 87.500 Latente inkomstenbelasting = 30% x € 87.500 = € 26.250 Partnervrijstelling na imputatieregeling = € 795.156 - € 61.250 = € 733.906	Toepassing pensioenimputatieregeling: Halve waarde nabestaandenpensioen = 0,5 x 14 x € 25.000 = € 175.000 Latente inkomstenbelasting = 30% x € 175.000 = € 52.500 Partnervrijstelling na imputatieregeling = € 795.156 - € 122.500 = € 672.656
4	Grondslag erfbelasting = € 1.000.000 - € 733.906 = € 266.094	Grondslag erfbelasting = € 1.000.000 - € 672.656 = € 327.344
5	Te betalen erfbelasting = € 152.368 x 10% + (€ 266.094 - € 152.368) x 20% = € 37.982	Te betalen erfbelasting = € 152.368 x 10% + (€ 327.344 - € 152.368) x 20% = € 50.232

- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 12.250 hoger (32%) t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognosetafel	Periodetafel	Prognosetafel	Periodetafel	Prognosetafel	Periodetafel
	€ 37.982	€ 44.982	€ 44.982	€ 50.232	€ 48.482	€ 50.232	€ 48.482

Input geïnterviewden

Geen input van geïnterviewden ontvangen

Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens

Forfait Successiewet 1956 – Waardering van periodieke uitkering voor een bepaalde periode, eventueel levensafhankelijk

Inleiding

- **Wettelijk kader Successiewet 1956**
 - **Artikel 21 lid 14 SW 1956**
Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld voor de bepaling van de waarde van een vruchtgebruik, van beperkte rechten en van rechten op en verplichtingen tot periodieke uitkeringen en voor het daarbij te gebruiken percentage.
- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956**
 - **Artikel 6 UB SW 1956**
De waarde van een periodieke uitkering in geld welke na een bepaalde tijd vervalt, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag, vermenigvuldigd met het aantal jaren gedurende welke zij moet plaatshebben, iedere euro berekend tegen de bedragen zoals weergegeven in artikel 6 lid 1 UB SW 1956.
- **Huidige rekenmethode**
De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de levensverwachting van mannen uit 1979 in combinatie met een rentepercentage van 6%.
- **Aangepaste rekenmethode**
De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB.

Scenario #1

- Opa is overleden en heeft in zijn testament een legaat opgenomen aan zijn minderjarige kleinzoon (6 jaar), dat bestaat uit een jaarlijkse periodieke uitkering van € 20.000 gedurende tien jaar. Dochter is erfgenaam en daarom verschuldigd deze periodieke uitkering aan kleinzoon te betalen. Als kleinzoon binnen deze tien jaar overlijdt, eindigt de periodieke uitkering.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,84 ○ Jaar 5 – 10 = 0,62 • Jaarlijkse periodieke uitkering = € 20.000 • Bepaalde periode = 10 jaar • Vrijstelling kleinkinderen = € 25.187	Variabelen: • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,99 ○ Jaar 5 – 10 = 0,95 • Jaarlijkse periodieke uitkering = € 20.000 • Bepaalde periode = 10 jaar • Vrijstelling kleinkinderen = € 25.187
2	Waarde jaar 1 – 5 = $5 \times € 20.000 \times 0,84 = € 84.000$ Waarde jaar 5 – 10 = $5 \times € 20.000 \times 0,62 = € 62.000$ Totale waarde = € 146.000	Waarde jaar 1 – 5 = $5 \times € 20.000 \times 0,99 = € 99.000$ Waarde jaar 5 – 10 = $5 \times € 20.000 \times 0,95 = € 95.000$ Totale waarde = € 194.000
3	Grondslag erfbelasting = $€ 146.000 - € 25.187 = € 120.813$	Grondslag erfbelasting = $€ 194.000 - € 25.187 = € 168.813$
4	Te betalen erfbelasting = $€ 120.813 \times 10\% = \mathbf{€ 12.081}$	Te betalen erfbelasting = $€ 152.368 \times 10\% + (€ 168.813 - € 152.368) \times 20\% = \mathbf{€ 18.526}$

- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 6.445 hoger (53%) t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.⁴⁰

⁴⁰ Dit verschil wordt in dit scenario niet alleen veroorzaakt door een wijziging van het forfait, maar ook door een wijziging van de tariefschijf.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling		60-maandsmiddeling		120-maandsmiddeling	
		DNB UFR Curve		DNB UFR Curve		DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognosetafel	Periodetafel	Prognosetafel	Periodetafel	Prognosetafel	Periodetafel
		€ 12.081	€ 15.237	€ 15.237	€ 18.126	€ 18.526	€ 18.526

Input geïnterviewden

Geen input van geïnterviewden ontvangen

Waardering erfpachtcanon**Forfait Successiewet 1956 – Waardering erfpachtcanon****Inleiding**

- Wettelijk kader Successiewet 1956**
 - Artikel 21 lid 9 SW 1956**
De waarde van een recht van erfpacht op een onroerende zaak die als woning in gebruik is, wordt gesteld op de waarde van die onroerende zaak, berekend volgens het vijfde of zesde lid, verminderd met de overeenkomstig het veertiende lid bepaalde waarde van de canon.
- Kader uit het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956**
 - Artikel 10b UB SW 1956**
De waarde van een erfpachtcanon als bedoeld in artikel 21, negende lid, van de Successiewet 1956 wordt gesteld op het zeventienvoud van het jaarlijkse bedrag. In afwijking van de eerste volzin wordt het deel van een erfpachtcanon dat kan worden toegerekend aan een verhuurde woning als bedoeld in artikel 10a, vierde lid, gesteld op het twintigvoud van het jaarlijkse bedrag. De toerekening van de erfpachtcanon, bedoeld in de vorige volzin, geschiedt naar rato van de, met inachtneming van artikel 10a, vierde lid, berekende, WOZ-waarden van de onderscheiden zelfstandige onderdelen van het gebouwd eigendom waarop de erfpachtcanon betrekking heeft.
- Huidige rekenmethode**
De factor 17 is gebaseerd op het rentepercentage van 6% dat geldt voor waarderingen in de Successiewet 1956 op grond van artikel 10 UB SW 1956. De factor voor een eeuwigdurend recht volgt door 6% in de formule voor een zogenaamde 'perpetuity' in te vullen: $1 / 0,06 \approx 17$. De historische onderbouwing van het rentepercentage van 6% is niet meer volledig te achterhalen, maar zal zijn ontleend aan de wettelijke rentepercentages destijds.
- Aangepaste rekenmethode**
De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Voor een eeuwigdurend recht is uitgegaan van een rentepercentage van 1,86% (de uitkomst van de rentecurve bij een extreem lange looptijd). De aangepaste rekenmethode leidt voor dat geval tot een factor van 53,64. Afgerond zal de waarde van een eeuwigdurend erfpacht berekend worden door de jaarlijkse erfpachtcanon te vermenigvuldigen met een factor van 54.

Scenario #1

- Een particulier heeft het voortdurend recht van erfpacht met betrekking tot een perceel grond met daarop een vakantiewoning. De grondwaarde bedraagt € 250.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 4% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De koopprijs bedraagt € 600.000.

- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Canon 2041 = € 13.728 • Gemiddelde canon = c. € 11.772 • Vermenigvuldigingsfactor = 17 • Grondwaarde = € 250.000	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Canon 2078 = € 28.563 • Gemiddelde canon = c. € 17.717 • Vermenigvuldigingsfactor = 54 • Grondwaarde = € 250.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $17 \times € 11.772 = € 200.121$	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $54 \times € 17.717 = € 956.731$
3	Grondslag erfbelasting = € 600.000 - € 200.121 - € 25.187 = € 374.689	Grondslag erfbelasting = € 600.000 - € 956.731 - € 25.187 = nihil
4	Te betalen erfbelasting = € 152.368 x 10% + (€ 374.689 - € 152.368) x 20% = € 59.701	Te betalen erfbelasting = nihil

- De te betalen erfbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 59.701 lager (-100%) t.o.v. huidig te betalen erfbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 59.701	€ 0	€ 0	€ 0

Input geïnterviewden

Geen input van geïnterviewden ontvangen

Bijlage D2 - Casuïstiek Inkomstenbelasting

Forfait Inkomstenbelasting 2001 – Waardering woning bij erfpacht

Inleiding

• Wettelijk kader Inkomstenbelasting 2001

– Artikel 5.20 lid 4 Wet IB 2001

In geval van erfpacht wordt voor de toepassing van dit artikel en de daarop berustende bepalingen het in het eerste of tweede lid bedoelde waarde gegeven verminderd met een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen waarde van de erfpachtcanon.

• Kader uit het Uitvoeringsbesluit Inkomstenbelasting 2001

– Artikel 17b UB IB 2001

De waarde van een erfpachtcanon als bedoeld in artikel 5.20, vierde lid, van de wet wordt gesteld op het zeventienvoud van het jaarlijkse bedrag. In afwijking van de eerste volzin wordt het deel van een erfpachtcanon dat kan worden toegerekend aan een verhuurde woning als bedoeld in artikel 17a, vierde lid, gesteld op het twintigvoud van het jaarlijkse bedrag. De toerekening van de erfpachtcanon, bedoeld in de vorige volzin, geschiedt naar rato van de, met inachtneming van artikel 17a, vierde lid, berekende, WOZ-waarden van de te onderscheiden zelfstandige onderdelen van het gebouwd eigendom waarop de erfpachtcanon betrekking heeft.

• Huidige rekenmethode

De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op een rentepercentage van 6%. De factor voor een eeuwigdurend recht volgt door 6% in de formule voor een zogenaamde perpetuïteit in te vullen: $1 / 0,06 \approx 17$. De historische onderbouwing van het rentepercentage van 6% is niet meer volledig te achterhalen, maar zal zijn ontleend aan de wettelijke rentepercentages destijds.

• Aangepaste rekenmethode

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Voor een eeuwigdurend recht is uitgegaan van een rentepercentage van 1,86% (de uitkomst van de rentecurve bij een extreem lange looptijd). De aangepaste rekenmethode leidt voor dat geval tot een factor van 53,64. Afgerond zal de waarde van een eeuwigdurend erfpacht berekend worden door de jaarlijkse erfpachtcanon te vermenigvuldigen met een factor van 54.

Scenario #1

- Een particulier heeft het voortdurend recht van erfpacht met betrekking tot een perceel grond met daarop een vakantiewoning. De grondwaarde bedraagt € 250.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 4% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De koopprijs bedraagt € 600.000.
- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Canon 2041 = € 13.728 • Gemiddelde canon = c. € 11.772 • Vermenigvuldigingsfactor = 17 • Grondwaarde = € 250.000	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Canon 2078 = € 28.563 • Gemiddelde canon = c. € 17.717 • Vermenigvuldigingsfactor = 54 • Grondwaarde = € 250.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $17 \times € 11.772$ = € 200.121	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $54 \times € 17.717$ = € 956.731
3	Grondslag inkomstenbelasting = € 600.000 - € 200.121 = € 399.876	Grondslag inkomstenbelasting = € 600.000 - € 956.731 = nihil

4	Te belasten rendement inkomstenbelasting = € $399.876 \times 6,04\% = € 24.153$	Te belasten rendement inkomstenbelasting = nihil
5	Te betalen inkomstenbelasting = € 24.153 x 36% = € 8.695	Te betalen inkomstenbelasting = nihil

- De te betalen inkomstenbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 8.695 lager (-100%) t.o.v. huidig te betalen inkomstenbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 8.695	€ 0	€ 0	€ 0

Input geïnterviewden

- Factor 54 wordt als hoog gezien ten opzichte van 17, en dat roept de vraag op of dit wel een wenselijke manier is om het waardedrukkend effect van erfpacht te benaderen.
- In het nieuwe scenario kom je op een groot waardedrukkend effect voor erfpacht, omdat er in de markt met hogere percentages wordt gerekend. De indruk bestaat dat dit in de praktijk helemaal niet speelt. Er zijn bijvoorbeeld geen procedures over de huidige factor van 17.
- Het is misschien niet het beste moment om te sleutelen aan de factor vanwege de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3. Aanpassen van de factor zou invloed hebben op de vermogenswinst of vermogensaanwas die straks onder die wet belast zal worden.

Forfait Inkomstenbelasting 2001 – Waardering genotsrechten

Inleiding

- Wettelijk kader Inkomstenbelasting 2001**
 - Artikel 5.22 lid 1 Wet IB 2001
Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld met betrekking tot de in aanmerking te nemen waarde van genotsrechten.
 - Artikel 5.22 lid 2 Wet IB 2001
Bezittingen waarop een genotsrecht is gevestigd, worden gewaardeerd op het verschil van de waarde van de onbezwaarde bezitting en de overeenkomstig het eerste lid vastgestelde waarde van het genotsrecht. De eerste volzin is van overeenkomstige toepassing op schulden waarvan een genotsgerechtigde de rente moet voldoen.
 - Artikel 5.22 lid 3 Wet IB 2001
In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder *genotsrecht*: elke gerechtigdheid tot voordelen uit goederen.
- Kader uit het Uitvoeringsbesluit Inkomstenbelasting 2001**
 - Artikel 18 lid 1 UB IB 2001
De waarde van een genotsrecht als bedoeld in artikel 5.22, derde lid, van de wet wordt gesteld op het overeenkomstig artikel 19 tot kapitaal gebrachte bedrag van de jaarlijkse voordelen uit de gerechtigdheid.
 - Artikel 18 lid 2 UB IB 2001

Voor de toepassing van het eerste lid worden de jaarlijkse voordelen gesteld op 4% van de waarde van hetgeen aan het genotsrecht is onderworpen, naar het tijdstip waarop de waardering van het genotsrecht plaatsvindt.

– **Artikel 19 lid 1 UB IB 2001**

De waarde van een levenslange, ingegane periodieke uitkering in geld afhankelijk van het leven van één mannelijke persoon, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in artikel 19 lid 1 UB IB 2001.

– **Artikel 19 lid 7 UB IB 2001**

Een periodieke uitkering in geld, afhankelijk van het leven van één vrouwelijke persoon, wordt gelijkgesteld met een periodieke uitkering, afhankelijk van het leven van een mannelijk persoon die vijf jaar jonger is dan vorenbedoeld vrouwelijk persoon.

• **Huidige rekenmethode**

De huidige overlevingstafels zijn gebaseerd op de levensverwachting in de jaren 1990-1995. Per 1 januari 2006 zijn enkele aanpassingen gedaan in de tabel van artikel 19 lid 2 UB IB 2001. Daarnaast bedraagt de rekenrente in artikel 19 UB IB 2001 4%. Hiermee is aansluiting gezocht bij de waarderingssystematiek van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 en het (vervallen) Uitvoeringsbesluit vermogensbelasting 1964.

• **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Voor een vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid is het rentepercentage ontleend aan het langjarig rendement op vermogen en wordt gesteld op 3,83%.

- Rentepercentage vruchtgebruik met vervreemdings- en verteringsbevoegdheid = 3,83%.
- Artikel 19 lid 7 UB IB 2001 is niet van toepassing in de aangepaste rekenmethode.

Scenario #1

- Kleinkind X krijgt bij overlijden van opa recht op een legaat van € 20.000. Dit legaat bestaat uit een vorderingsrecht van € 20.000 op oma, afhankelijk van het leven van oma.
 - Variant A: oma is 80 jaar, de vordering is renteloos.
 - Variant B: oma is 60 jaar, de vordering is renteloos.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Vorderingsrecht = € 20.000 • Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige vrouw (levensafhankelijk) = 6 • Rente op vordering = 0% • Rentepercentage vruchtgebruik = 4% • Rendementspercentage 2024 beleggingen en andere bezittingen = 6,04% • Tarief 2024 box 3 = 36%	Variabelen: • Vorderingsrecht = € 20.000 • Vermenigvuldigingsfactor 80-jarige (levensafhankelijk) = 7 • Rente op vordering = 0% • Rentepercentage vruchtgebruik = 3,83% • Rendementspercentage 2024 beleggingen en andere bezittingen = 6,04% • Tarief 2024 box 3 = 36%
2	Waarde (fictief) vruchtgebruik = $4\% \times 6 \times € 20.000 = € 4.800$	Waarde (fictief) vruchtgebruik = $3,83\% \times 7 \times € 20.000 = € 5.362$
3	Waarde vorderingsrecht kleinkind = $€ 20.000 - € 4.800 = € 15.200$	Waarde vorderingsrecht kleinkind = $€ 20.000 - € 5.362 = € 14.638$
4	Belastbaar rendement = $€ 4.800 \times 6,04\% = € 290$	Belastbaar rendement = $€ 5.362 \times 6,04\% = € 324$

5 Te betalen inkomstenbelasting = € 290 x 36% = **€ 104** Te betalen inkomstenbelasting = € 324 x 36% = **€ 117**

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de te betalen belasting in variant A en B aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	• Inkomstenbelasting oma: € 104	• Inkomstenbelasting oma: € 117
Verschil inkomstenbelasting oma: € 12 (12%)		
B	• Inkomstenbelasting oma: € 226	• Inkomstenbelasting oma: € 333
Verschil inkomstenbelasting oma: € 107 (47%)		

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Variant A	€ 104	€ 100	€ 100	€ 117	€ 117	€ 117	€ 117
Variant B	€ 226	€ 283	€ 266	€ 350	€ 316	€ 333	€ 316

Input geïnterviewden

- Goed om rekening te houden met schommelingen in de waardering van het genotsrecht als periodiek de tabellen worden geactualiseerd. Dat kan een direct heffingseffect hebben bij het belasten van het werkelijke rendement. Dit is overigens afhankelijk van de vormgeving van de Wet werkelijk rendement box 3.

Forfait Inkomstenbelasting 2001 – Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, niet van het leven afhankelijk

Inleiding

• Wettelijk kader Inkomstenbelasting 2001

– Artikel 5.23 Wet IB 2001

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen, in het kader van dit hoofdstuk passende, regels worden gesteld ten behoeve van de waardering van bezittingen en schulden.

• Kader uit het Uitvoeringsbesluit Inkomstenbelasting 2001

– Artikel 19 lid 2 UB IB 2001

De waarde van een ingegane periodieke uitkering in geld die van het leven van één mannelijke persoon afhankelijk is en die na een bepaalde tijd vervalt, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag, en vervolgens voor ieder vijftal jaren of, zo dat minder is, het aantal jaren gedurende welke de uitkering (nog) moet plaatshebben, vermenigvuldigd met vijf onderscheidenlijk het aantal jaren gedurende welke de uitkering (nog) moet plaatshebben, en vermenigvuldigd met de factor zoals in de tabel die is opgenomen in artikel 19 lid 2 UB IB 2001.

• Huidige rekenmethode

De huidige overlevingstafels zijn gebaseerd op de levensverwachting in de jaren 1990-1995. Per 1 januari 2006 zijn enkele aanpassingen gedaan in de tabel van artikel 19 lid 2 UB IB 2001. Daarnaast bedraagt de rekenrente in artikel 19 UB IB 2001 4%, hiermee is aansluiting gezocht bij de waarderingssystematiek van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 en het (vervallen) Uitvoeringsbesluit vermogensbelasting 1964.

- **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB.

Scenario #1

- Opa is overleden en heeft in zijn testament een legaat opgenomen aan zijn minderjarige kleinzoon (6 jaar), dat bestaat uit een jaarlijkse periodieke uitkering van € 20.000 gedurende tien jaar. Dochter is erfgenaam en daarom verschuldigd deze periodieke uitkering aan kleinzoon te betalen. Als de kleinzoon binnen deze tien jaar overlijdt, eindigt de periodieke uitkering.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,91 ○ Jaar 5 – 10 = 0,74 • Jaarlijkse periodieke uitkering = € 20.000 • Bepaalde periode = 10 jaar	Variabelen: • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,99 ○ Jaar 5 – 10 = 0,95 • Jaarlijkse periodieke uitkering = € 20.000 • Bepaalde periode = 10 jaar
2	Waarde jaar 1 – 5 = $5 \times € 20.000 \times 0,91 = € 91.000$ Waarde jaar 5 – 10 = $5 \times € 20.000 \times 0,74 = € 74.000$ Totale waarde = € 165.000	Waarde jaar 1 – 5 = $5 \times € 20.000 \times 0,99 = € 99.000$ Waarde jaar 5 – 10 = $5 \times € 20.000 \times 0,95 = € 95.000$ Totale waarde = € 194.000
3	Belastbaar rendement = $€ 165.000 \times 6,04\% = € 9.966$	Belastbaar rendement = $€ 194.000 \times 6,04\% = € 11.718$
4	Te betalen inkomstenbelasting = $€ 9.966 \times 36\% = € 3.588$	Te betalen inkomstenbelasting = $€ 11.718 \times 36\% = € 4.218$

- De te betalen inkomstenbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 631 hoger (18%) t.o.v. huidig te betalen inkomstenbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
	€ 3.588	€ 3.805	€ 3.805	€ 4.175	€ 4.175	€ 4.218	€ 4.218

Input geïnterviewden

Geen input van geïnterviewden ontvangen

Forfait Inkomstenbelasting 2001 – Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, van het leven afhankelijk

Inleiding

- **Wettelijk kader Inkomstenbelasting 2001**

- Artikel 5.23 Wet IB 2001

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen, in het kader van dit hoofdstuk passende, regels worden gesteld ten behoeve van de waardering van bezittingen en schulden.

- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Inkomstenbelasting 2001**

- Artikel 19 lid 1 UB IB 2001

De waarde van een levenslange, ingegane periodieke uitkering in geld afhankelijk van het leven van één mannelijke persoon, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in artikel 19 lid 1 UB IB 2001.

- **Huidige rekenmethode**

De huidige overlevingstafels zijn gebaseerd op de levensverwachting in de jaren 1990-1995. Per 1 januari 2006 zijn enkele aanpassingen gedaan in de tabel van artikel 19 lid 2 UB IB 2001. Daarnaast bedraagt de rekenrente in artikel 19 UB IB 2001 4%. Hiermee is aansluiting gezocht bij de waarderingssystematiek van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 en het (vervallen) Uitvoeringsbesluit vermogensbelasting 1964.

- **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 in combinatie met een rentepercentage gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB.

Scenario #1

- Mevrouw Y en meneer X hebben ieder recht op een periodieke uitkering van € 10.000 per jaar uit hoofde van een particuliere levensverzekering, gezamenlijk bedraagt de periodieke uitkering € 20.000 per jaar. Deze periodieke uitkering is levensafhankelijk. Mevrouw Y (60 jaar) heeft bij overlijden van haar man X recht op 70% van de totale periodieke uitkering, deze uitkering bedraagt dan € 14.000 per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Jaarlijkse uitkering particuliere levensverzekering = € 14.000 • Vermenigvuldigingsfactor 60-jarige vrouw (levensafhankelijk) = 13 • Rendementspercentage 2024 beleggingen en andere bezittingen = 6,04% • Tarief 2024 box 3 = 36%	Variabelen: • Jaarlijkse uitkering particuliere levensverzekering = € 14.000 • Vermenigvuldigingsfactor 60-jarige (levensafhankelijk) = 20 • Rendementspercentage 2024 beleggingen en andere bezittingen = 6,04% • Tarief 2024 box 3 = 36%
2	Waardering levensverzekering = € 14.000 x 13 = € 182.000	Waardering levensverzekering = € 14.000 x 20 = € 280.000
3	Belastbaar rendement = € 182.000 x 6,04% = € 10.993	Belastbaar rendement = € 280.000 x 6,04% = € 16.912
4	Te betalen inkomstenbelasting = € 10.993 x 36% = € 3.957	Te betalen inkomstenbelasting = € 16.912 x 36% = € 6.088

- De te betalen inkomstenbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 2.131 hoger (54%) t.o.v. huidig te betalen inkomstenbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
	€ 3.957	€ 5.175	€ 4.871	€ 6.393	€ 5.784	€ 6.088	€ 5.784

Input geïnterviewden

- Een box-3-lijfrente is niet een product wat vaak afgesloten wordt, dus aanpassing zal daar weinig effect op hebben. Wel zal in bestaande gevallen de individuele belastingplichtige meer belasting gaan betalen over de ontvangen uitkering.
- Problematisch is als de forfaitaire waarde hoger is dan de reservewaarde van de verzekering zelf.
- Het is reëler om aan te sluiten bij de reservewaarde die de verzekeraar zelf afgeeft. Dat ligt het dichtste bij de realiteit en is ook het plan onder de Wet werkelijk rendement.
- Het elke tien jaar actualiseren van de tabellen geeft geen uitvoeringsproblemen.
- De waardering van periodieke uitkeringen (artikel 19 UB IB 2001) is voor het behandelen van pensioenen van internationale organisaties belangrijk. Vooral omdat internationale organisaties niet gedwongen kunnen worden om gegevens uit te wisselen – ze vallen ook expliciet niet onder de DAC-richtlijnen. Daarnaast is het de vraag hoe de actuariële waarde van deze pensioenen überhaupt vastgesteld moet worden.
- Herijking van de forfaits zal effect hebben op de liquiditeit van burgers, die mogelijk de belastingheffing niet kunnen betalen als de waarde van de verzekering omhoog gaat en daarmee de belastingdruk. Hierbij gaat het overigens niet om een groot aantal gevallen.
- Voorstander van het idee om voor verzekeringen de actuariële waarde te gebruiken en de reservewaarde op te vragen bij verzekeraars. Zo ben je een stap dicht bij een realistische waarde. De reservewaarde houden de verzekeraars bij en kunnen ze renseigneren.
- Voor box 3 zou je een knip kunnen maken tussen oud en nieuw, omdat er niet of nauwelijks nieuwe producten zijn op dit gebied.
- Het is misschien beter om de rekenforfaits te updaten bij de invoering van de Wet werkelijk rendement box 3.
- Voor de inkomstenbelasting het liefst een vermogenswinstbelasting hanteren waarin de feitelijke periodieke uitkering jaarlijks wordt belast in plaats van de waarde mutatie.

Bijlage D3 - Casuïstiek Overdrachtsbelasting

Forfait Overdrachtsbelasting – Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken

Inleiding

- **Wettelijk kader Wet op belastingen van rechtsverkeer 1970**

- Artikel 9 lid 1 WBR

Bij de verkrijging van een beperkt recht moet het recht in aanmerking worden genomen voor de waarde in het economische verkeer. De waarde is ten minste gelijk aan die van de tegenprestatie.

- Artikel 11 lid 1 WBR

Bij verkrijging van een beperkt recht wordt de waarde van het recht op de onroerende zaak vermeerderd met die van de canon, retributie of de huur. De waarde waarover de overdrachtsbelasting verschuldigd wordt kan niet hoger zijn dan de waarde van de zaak waar het recht betrekking op heeft.

- Artikel 11 lid 2 WBR

De waarde van hetgeen onder last van een beperkt recht wordt verkregen wordt gesteld op de waarde in onbezwaarde staat, verminderd met de waarde van de canon, retributie of huur.

- Artikel 11 lid 3 WBR

Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld voor de bepaling van de waarde van de canon, retributie of huur en voor het daarbij te gebruiken percentage.

- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Wet op belastingen van rechtsverkeer 1971**

- Artikel 2 UB BRV

De waarde van de canon, retributie of huur die na bepaalde tijd vervalt wordt vermenigvuldigd met de factor.

- Bijlage UB BRV, letter c

De waarde van de canon, retributie of huur voor onbepaalde tijd, die niet van het leven afhankelijk is, wordt gesteld op 17 maal dit bedrag.

- **Huidige rekenmethode**

De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op een rentepercentage van 6%. De factor voor een eeuwigdurend recht volgt door 6% in de formule voor een zogenaamde perpetuïteit in te vullen: $1 / 0,06 \approx 17$. De historische onderbouwing van het rentepercentage van 6% is niet meer volledig te achterhalen, maar zal zijn ontleend aan de wettelijke rentepercentages destijds.

- **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Voor een eeuwigdurend recht is uitgegaan van een rentepercentage van 1,86% (de uitkomst van de rentecurve bij een extreem lange looptijd). De aangepaste rekenmethode leidt voor dat geval tot een factor van 53,64. Afgerond zal de waarde van een eeuwigdurend erfpacht (met een canon voor onbepaalde tijd, die niet van het leven afhankelijk is) berekend worden door de jaarlijkse erfpachtcanon te vermenigvuldigen met een factor van 54.

Scenario #1

- Er is een recht van erfpacht uitgegeven op een stuk grond. Het recht van erfpacht heeft een looptijd van 30 jaar. De grondwaarde bedraagt € 1.000.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 3% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De aanvangscanon bedraagt € 30.000.
 - Variant A: De gemiddelde jaarlijkse canon over de gehele looptijd wordt vermenigvuldigd met de betreffende factor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
 - Variant B: De gemiddelde jaarlijkse canon per periode van vijf jaar wordt vermenigvuldigd met de betreffende factor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting in variant A aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Canonpercentage = 3% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon 2024 = € 30.000 • Canon 2054 = € 53.275 • Gemiddelde canon = € 40.568 • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,85 ○ Jaar 5 – 10 = 0,64 ○ Jaar 10 – 15 = 0,48 ○ Jaar 15 – 20 = 0,36 ○ Jaar 20 – 25 = 0,28 ○ Jaar 25 – x = 0,15 • Grondwaarde = € 1.000.000	Variabelen: • Canonpercentage = 3% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon 2024 = € 30.000 • Canon 2054 = € 53.275 • Gemiddelde canon = € 40.568 • Vermenigvuldigingsfactor: ○ Jaar 1 – 5 = 0,99 ○ Jaar 5 – 10 = 0,95 ○ Jaar 10 – 15 = 0,87 ○ Jaar 15 – 20 = 0,80 ○ Jaar 20 – 25 = 0,74 ○ Jaar 25 – x = 0,68 • Grondwaarde = € 1.000.000
2	Waarde jaar 1 – 5 = € 40.568 x 5 x 0,85 = € 172.414 Waarde jaar 5 – 10 = € 40.568 x 5 x 0,64 = € 129.818 Waarde jaar 10 – 15 = € 40.568 x 5 x 0,48 = € 97.363 Waarde jaar 15 – 20 = € 40.568 x 5 x 0,36 = € 73.023 Waarde jaar 20 – 25 = € 40.568 x 5 x 0,28 = € 56.795 Waarde jaar 25 – 30 = € 40.568 x 5 x 0,15 = € 30.426 Totale waarde van het erfpachtrecht = € 559.839	Waarde jaar 1 – 5 = € 40.568 x 5 x 0,99 = € 200.812 Waarde jaar 5 – 10 = € 40.568 x 5 x 0,95 = € 192.698 Waarde jaar 10 – 15 = € 40.568 x 5 x 0,87 = € 176.471 Waarde jaar 15 – 20 = € 40.568 x 5 x 0,80 = € 162.272 Waarde jaar 20 – 25 = € 40.568 x 5 x 0,74 = € 150.102 Waarde jaar 25 – 30 = € 40.568 x 5 x 0,68 = € 137.931 Totale waarde van het erfpachtrecht = € 1.020.287
3	Grondslag overdrachtsbelasting = € 559.839	Grondslag overdrachtsbelasting = € 1.000.000
4	Te betalen overdrachtsbelasting = € 559.839 x 10,4% = € 58.223	Te betalen overdrachtsbelasting = € 1.000.000 x 10,4% = € 104.000

- De tabel hieronder toont de uitkomsten van de te betalen belasting in variant A en B aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Variant	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
A	€ 58.223	€ 104.000
	Verschil overdrachtsbelasting: € 45.777 (79%)	
B	€ 52.756	€ 103.773
	Verschil overdrachtsbelasting: € 51.018 (97%)	

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
Variant A	€ 58.221	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000
Variant B	€ 52.756	€ 83.048	€ 83.048	€ 106.122	€ 106.122	€ 103.773	€ 103.773

Scenario #2

- De gemeente heeft een voortdurend recht van erfpacht overgedragen op een stuk grond. De grondwaarde bedraagt € 1.000.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 5% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De aanvangscanon bedraagt € 50.000.
- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Canonpercentage = 5% - Jaarlijkse indexatie = 2% - Aanvangscanon = € 50.000 - Canon 2041 = € 68.639 - Gemiddelde canon = c. € 58.859 - Vermenigvuldigingsfactor = 17 - Grondwaarde = € 1.000.000	Variabelen: - Canonpercentage = 5% - Jaarlijkse indexatie = 2% - Aanvangscanon = € 50.000 - Canon 2078 = € 142.817 - Gemiddelde canon = c. € 88.586 - Vermenigvuldigingsfactor = 54 - Grondwaarde = € 1.000.000
2	Waarde van het erfpachtrecht = € 58.859 x 17 = € 1.000.604	Waarde van het erfpachtrecht = € 88.586 x 54 = € 4.783.654
3	Grondslag overdrachtsbelasting = € 1.000.000	Grondslag overdrachtsbelasting = € 1.000.000
4	Te betalen overdrachtsbelasting = € 1.000.000 x 10,4% = € 104.000	Te betalen overdrachtsbelasting = € 1.000.000 x 10,4% = € 104.000

- De te betalen overdrachtsbelasting met de aangepaste rekenmethode is gelijk gebleven t.o.v. de huidige te betalen overdrachtsbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #2

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 2 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van een perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000

Scenario #3

- De gemeente heeft een voortdurend recht van opstal uitgegeven. Het opstalrecht ziet op het in eigendom houden van tijdelijke woningen op de grond van de gemeente. De grond mag uitsluitend gebruikt worden voor tijdelijke bewoning door statushouders. De grondwaarde bedraagt € 500.000. De jaarlijkse retributie is gebaseerd op een percentage van 1,5% en wordt niet geïndexeerd.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor = 17 - Grondwaarde = € 500.000	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor = 54 - Grondwaarde = € 500.000

2	Waarde van het opstalrecht = € 7.500 x 17 = € 127.500	Waarde van het opstalrecht = € 7.500 x 54 = € 405.000
3	Grondslag overdrachtsbelasting = € 127.500	Grondslag overdrachtsbelasting = € 405.000
4	Te betalen overdrachtsbelasting = € 127.500 x 10,4% = € 13.260	Te betalen overdrachtsbelasting = € 405.000 x 10,4% = € 42.120

- De te betalen overdrachtsbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 28.860 hoger (218%) t.o.v. huidig te betalen overdrachtsbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #3

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 3 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 13.260	€ 39.000	€ 55.380	€ 42.120

Scenario #4

- De gemeente heeft een recht van opstal uitgegeven betreffende een stuk grond. Het opstalrecht ziet op het in eigendom houden van tijdelijke woningen op de grond van de gemeente. De grond mag uitsluitend gebruikt worden voor tijdelijke bewoning door statushouders. De grondwaarde bedraagt € 500.000. Het recht van opstal heeft een looptijd van 15 jaar. De jaarlijkse retributie is gebaseerd op een percentage van 1,5% en wordt niet geïndexeerd.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,85 - Jaar 5 – 10 = 0,64 - Jaar 10 – 15 = 0,48 - Grondwaarde = € 500.000	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,99 - Jaar 5 – 10 = 0,95 - Jaar 10 – 15 = 0,87 - Grondwaarde = € 500.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de retributie: € 7.500 x 5 x 0,85 = € 31.875 € 7.500 x 5 x 0,64 = € 24.000 € 7.500 x 5 x 0,48 = € 18.000 € 31.875 + € 24.000 + € 18.000 = € 73.875	Gekapitaliseerde waarde van de retributie: € 7.500 x 5 x 0,99 = € 37.125 € 7.500 x 5 x 0,95 = € 35.625 € 7.500 x 5 x 0,87 = € 32.625 € 37.125 + € 35.625 + € 32.625 = € 105.375
3	Waarde van het opstalrecht = € 73.875	Waarde van het opstalrecht = € 105.375
4	Grondslag overdrachtsbelasting = € 73.875	Grondslag overdrachtsbelasting = € 105.375
5	Te betalen overdrachtsbelasting = € 73.875 x 10,4% = € 7.683	Te betalen overdrachtsbelasting = € 105.375 x 10,4% = € 10.959

- De te betalen overdrachtsbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 3.276 hoger (43%) t.o.v. huidig te betalen overdrachtsbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #4

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 4 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
	€ 7.683	€ 9.555	€ 9.555	€ 10.920	€ 10.920	€ 10.959	€ 10.959

Scenario #5

- Een particulier koopt het voortdurend recht van erfpacht van een perceel grond met daarop een eigen woning. De grondwaarde bedraagt € 250.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 4% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De koopprijs bedraagt € 600.000.
- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Canonpercentage = 4% - Jaarlijkse indexatie = 2% - Aanvangscanon = € 10.000 - Canon 2041 = € 13.728 - Gemiddelde canon = c. € 11.772 - Vermenigvuldigingsfactor = 17 - Grondwaarde = € 250.000	Variabelen: - Canonpercentage = 4% - Jaarlijkse indexatie = 2% - Aanvangscanon = € 10.000 - Canon 2078 = € 28.563 - Gemiddelde canon = c. € 17.717 - Vermenigvuldigingsfactor = 54 - Grondwaarde = € 250.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $17 \times € 11.772$ = € 200.121	Gekapitaliseerde waarde van de canon = $54 \times € 17.717$ = € 956.731
3	Waarde van het erfpachtrecht = € 200.121 + € 600.000 = € 800.121	Waarde van het erfpachtrecht = € 956.731 + € 600.000 = € 1.556.731
4	Grondslag overdrachtsbelasting = € 800.121	Grondslag overdrachtsbelasting = € 850.000
5	Te betalen overdrachtsbelasting = € 800.121 x 2% = € 16.002	Te betalen overdrachtsbelasting = € 850.000 x 2% = € 17.000

- De te betalen overdrachtsbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 998 hoger (6%) t.o.v. huidig te betalen overdrachtsbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #5

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 5 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 16.002	€ 17.000	€ 17.000	€ 17.000

Scenario #6

- De gemeente heeft een recht van opstal uitgegeven. Het opstalrecht ziet op het in eigendom houden van tijdelijke woningen op de grond van de gemeente. De grond mag uitsluitend gebruikt worden voor tijdelijke bewoning door statushouders. De gemeente draagt de eigendom van de grond om niet over aan organisatie X. De grondwaarde bedraagt € 500.000. Het recht van opstal heeft een looptijd van 15 jaar. De jaarlijkse retributie is gebaseerd op een percentage van 1,5% en wordt niet geïndexeerd.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,85 - Jaar 5 – 10 = 0,64 - Jaar 10 – 15 = 0,48 - Grondwaarde = € 500.000	Variabelen: - Percentage retributie = 1,5% - Retributie = € 7.500 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,99 - Jaar 5 – 10 = 0,95 - Jaar 10 – 15 = 0,87 - Grondwaarde = € 500.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de retributie: € 7.500 x 5 x 0,85 = € 31.875 € 7.500 x 5 x 0,64 = € 24.000 € 7.500 x 5 x 0,48 = € 18.000 € 31.875 + € 24.000 + € 18.000 = € 73.875	Gekapitaliseerde waarde van de retributie: € 7.500 x 5 x 0,99 = € 37.125 € 7.500 x 5 x 0,95 = € 35.625 € 7.500 x 5 x 0,87 = € 32.625 € 37.125 + € 35.625 + € 32.625 = € 105.375
3	Waarde van het opstalrecht = € 73.875	Waarde van het opstalrecht = € 105.375
4	Waarde van de blote eigendom = € 500.000 - € 73.875 = € 426.125	Waarde van de blote eigendom = € 500.000 - € 105.375 = € 394.625
5	Grondslag overdrachtsbelasting blote eigendom = € 426.125	Grondslag overdrachtsbelasting blote eigendom = € 394.625
6	Te betalen overdrachtsbelasting = € 426.125 x 10,4% = € 44.317	Te betalen overdrachtsbelasting = € 394.625 x 10,4% = € 41.041

- De te betalen overdrachtsbelasting met de aangepaste rekenmethode is € 3.276 lager (-7%) t.o.v. huidig te betalen overdrachtsbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #6

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 6 per rekenmethode. De term Prognose sluit aan bij de Prognosetafel AG2022 en de term Periode sluit aan bij de Periodetafel CBS, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast					
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve		60-maandsmiddeling DNB UFR Curve		120-maandsmiddeling DNB UFR Curve	
Levensverwachting		Prognose	Periode	Prognose	Periode	Prognose	Periode
	€ 44.317	€ 42.445	€ 42.445	€ 41.080	€ 41.080	€ 41.041	€ 41.041

Input geïnterviewden

- Rechten van erfpacht verschillen per situatie (garage versus huis kopen in Amsterdam) en vragen dus eventueel om verschillende waarderingsregels.
- Goed om onderscheid te maken tussen stedelijke en buitenstedelijke erfpacht.

- Er moet rekening gehouden worden met de looptijd van vastgoedprojecten; de voorkeur is dan om de tabellen niet vaker dan eens in de tien jaar te actualiseren.
- Omdat er nu eigenlijk geen klachten zijn over de tabellen, kun je misschien juist problemen creëren door de factor te verhogen van 17 naar 54.
- Meer belastingopbrengsten uit de markt halen zou niet het uitgangspunt moeten zijn, zeker gezien overheidsbeleid om de vastgoedsector juist te stimuleren.
- Staatsbosbeheer heeft honderden erfpachtcontracten lopen, en geeft nog steeds contracten uit in twee segmenten: woningen en niet-woningen.
- Staatsbosbeheer heeft een aantal contracten die langer lopen, maar het standaardbeleid is dat wordt gewerkt met tijdelijke erfpacht van 30 jaar.
- Staatsbosbeheer hanteert momenteel een canonpercentage van 2,5% voor woningen en percentages van 4-5,5% voor niet-woningen, afhankelijk van de categorie.
- Volgens de wet is de maatstaf van heffing bij verkrijging van een erfpachtrecht gemaximeerd op de waarde in het economische verkeer van de grond. Bij aanpassing van de rekenforfaits kan dat plafond komen te vervallen.
- Problemen doen zich vooral voor bij de overdracht en de wijziging van bestaande rechten, niet zozeer bij nieuw uitgegeven erfpachtrechten.
- Voorstander van periodiek aanpassen, zelfs jaarlijks. Het aanpassen van de rekenrente en het verwerken van de sterftekansen is zo gedaan.
- Tussen gemeentes bestaan verschillen in canonpercentages.
- De vraag is op wie de hogere belasting zal drukken. In gevallen dat wordt uitgegaan van de residuele grondwaarde (transacties met woningcorporaties) zal de gemeente feitelijk de hogere belasting voor zijn rekening nemen, omdat de corporatie van een vast rendement uitgaat.
- Het is niet uit te leggen als de waarde van het erfpachtrecht hoger is dan de grondwaarde die de gemeente hanteert.
- Het geregeld actualiseren van de rekenforfaits kan vanuit de gemeente op uitvoeringsproblemen stuiten.
- Het rentepercentage dat de gemeentes Rotterdam en Amsterdam hanteren wordt per kwartaal geactualiseerd en schommelt tussen de 2 en 3 %.
- Er worden bijna nooit vragen gesteld over de huidige tabel en factoren, waarom niet de bestaande tabellen blijven hanteren?

Bijlage D4 - Casuïstiek Omzetbelasting

Forfait Omzetbelasting – Vergoeding rechten op onroerende zaken

Inleiding

- **Wettelijk kader Wet op de omzetbelasting 1968**

- Artikel 3 lid 2 Wet OB 1968

De vestiging, wijziging, overdracht, afstand en opzegging wordt voor de btw als een levering van de onderliggende onroerende zaak aangemerkt wanneer de vergoeding gelijk is of meer bedraagt dan de waarde in het economische verkeer van het beperkte recht. De waarde in het economische verkeer van het beperkte recht bedraagt minimaal de actuele kostprijs van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft.

- Artikel 8 lid 2 Wet OB 1968

De vergoeding is het totale bedrag dat ter zake van de prestatie in rekening wordt gebracht. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld voor het bepalen van de vergoeding de canon, retributie of de huur.

- **Kader uit het Uitvoeringsbesluit Wet op de Omzetbelasting 1986**

- Artikel 5 UB OB

De waarde van de canon, retributie of huur behoort tot de vergoeding. De waarde van de canon, retributie of huur die na bepaalde tijd vervalt wordt vermenigvuldigd met de factor zoals weergegeven in de tabel van Bijlage A.

- Bijlage A onderdeel C UB OB

De waarde van de canon, retributie of huur voor onbepaalde tijd wordt gesteld op de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft.

- **Huidige rekenmethode**

De huidige vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op een rentepercentage van 6%. De factor voor een eeuwigdurend recht volgt door 6% in de formule voor een zogenaamde perpetuïteit in te vullen: $1 / 0,06 \approx 17$. De historische onderbouwing van het rentepercentage van 6% is niet meer volledig te achterhalen, maar zal zijn ontleend aan de wettelijke rentepercentages destijds.

- **Aangepaste rekenmethode**

De aangepaste vermenigvuldigingsfactoren zijn gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde op de rentecurve van de DNB. Voor een eeuwigdurend recht is uitgegaan van een rentepercentage van 1,86% (de uitkomst van de rentecurve bij een extreem lange looptijd). De aangepaste rekenmethode leidt voor dat geval tot een factor van 53,64. Afgerond zal de waarde van een eeuwigdurend erfpacht berekend worden door de jaarlijkse erfpachtcanon te vermenigvuldigen met een factor van 54.

Scenario #1

- De gemeente heeft een voortdurend recht van erfpacht overgedragen betreffende een stuk grond. De waarde in het economische verkeer van de grond bedraagt € 1.000.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 5% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De aanvangscanon bedraagt € 50.000.
- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: • Canonpercentage = 5% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 50.000 • Vermenigvuldigingsfactor = n.v.t. • Waarde economisch verkeer = € 1.000.000	Variabelen: • Canonpercentage = 5% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 50.000 • Vermenigvuldigingsfactor = n.v.t. • Waarde economisch verkeer = € 1.000.000
2	Waarde van het erfpachtrecht = € 1.000.000	Waarde van het erfpachtrecht = € 1.000.000
3	Grondslag omzetbelasting = € 1.000.000	Grondslag omzetbelasting = € 1.000.000

4	Te betalen omzetbelasting = € 1.000.000 x 21% = € 210.000	Te betalen omzetbelasting = € 1.000.000 x 21% = € 210.000
----------	---	---

- De te betalen omzetbelasting met de aangepaste rekenmethode is gelijk aan de huidige te betalen omzetbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #1

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 1 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000	€ 210.000

Scenario #2

- De gemeente Amsterdam geeft een recht van erfpacht uit betreffende een stuk bouwgrond tegen een jaarlijkse canon van € 100.000. De waarde in het economische verkeer van de grond bedraagt € 5.000.000. De looptijd van het erfpachtrecht is 15 jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode
1	Variabelen: - Aanvangscanon = € 100.000 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,85 - Jaar 5 – 10 = 0,64 - Jaar 10 – 15 = 0,48 - Grondwaarde = € 5.000.000	Variabelen: - Aanvangscanon = € 100.000 - Vermenigvuldigingsfactor: - Jaar 1 – 5 = 0,99 - Jaar 5 – 10 = 0,95 - Jaar 10 – 15 = 0,87 - Grondwaarde = € 5.000.000
2	Gekapitaliseerde waarde van de canon: € 100.000 x 5 x 0,85 = € 425.000 € 100.000 x 5 x 0,64 = € 320.000 € 100.000 x 5 x 0,48 = € 240.000 € 425.000 + € 320.000 + € 240.000 = € 985.000	Gekapitaliseerde waarde van de canon: € 100.000 x 5 x 0,99 = € 495.000 € 100.000 x 5 x 0,95 = € 475.000 € 100.000 x 5 x 0,87 = € 435.000 € 495.000 + € 475.000 + € 435.000 = € 1.405.000
3	Vestiging van het erfpachtrecht kwalificeert als dienst voor de omzetbelasting.	Vestiging van het erfpachtrecht kwalificeert als dienst voor de omzetbelasting.
4	De vestiging van het erfpachtrecht is vrijgesteld van omzetbelasting.	De vestiging van het erfpachtrecht is vrijgesteld van omzetbelasting.

Scenario #3

- Een projectontwikkelaar koopt het voortdurend recht van erfpacht met betrekking tot een perceel grond. De grondwaarde bedraagt € 250.000. De jaarlijkse canon is gebaseerd op een canonpercentage van 4% en wordt jaarlijks geïndexeerd. De koopprijs bedraagt € 600.000.
- Gerekend wordt met de gemiddelde canon over een looptijd die gelijk is aan de vermenigvuldigingsfactor, uitgaande van een indexatie van 2% per jaar.
- De tabel hieronder toont de rekenstappen om te komen tot de te betalen belasting aan de hand van de huidige en aangepaste rekenmethode.

Stap	Huidige rekenmethode	Aangepaste rekenmethode		
1	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Grondwaarde = € 250.000 • Waarde economisch verkeer = € 600.000	Variabelen: • Canonpercentage = 4% • Jaarlijkse indexatie = 2% • Aanvangscanon = € 10.000 • Grondwaarde = € 250.000 • Waarde economisch verkeer = € 600.000		
2	Waarde van het erfpachtrecht = € 600.000	Waarde van het erfpachtrecht = € 600.000		
3	Grondslag omzetbelasting = € 600.000	Grondslag omzetbelasting = € 600.000		
4	Te betalen omzetbelasting = € 600.000 x 21% = € 126.000	Te betalen omzetbelasting = € 600.000 x 21% = € 126.000		

- De te betalen omzetbelasting met de aangepaste rekenmethode is gelijk aan de huidige te betalen omzetbelasting.

Overzicht rekenmethoden scenario #3

- De tabel hieronder toont een overzicht van de totale belastingdruk in scenario 3 per rekenmethode. De aangepaste rekenmethoden sluiten aan bij de waardering van perpetuïteit, zoals omschreven in 'Deel A – Aanpassen rekenforfaits'.

Rekenmethode	Huidig	Aangepast		
Rente		12-maandsmiddeling DNB UFR Curve	60-maandsmiddeling DNB UFR Curve	120-maandsmiddeling DNB UFR Curve
	€ 126.000	€ 126.000	€ 126.000	€ 126.000

Input geïnterviewden

Zie input van geïnterviewden bij overdrachtsbelasting

Bijlage E - Budgettaire gevolgen

Belastingmiddel	Algemene informatie			Budgettaire gevolgen (€M)																	
	#	Forfait	Forfait (subset)	Vruchtgebruik incl. rendement 4.68%												Vruchtgebruik incl. rendement 3.83%					
				Periodetafel CBS						Prognosetafel AG						Periodetafel CBS			Prognosetafel AG		
				1 jaar		5 jaar		10 jaar		1 jaar		5 jaar		10 jaar		1 jaar	5 jaar	10 jaar	1 jaar	5 jaar	10 jaar
				Min	Max	Min	Max	Min	Max	Min	Max	Min	Max	Min	Max						
Schenkbelasting	1	Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)	Vruchtgebruik	-0.02	-0.03	-0.02	-0.03	-0.01	-0.02	-0.02	-0.03	-0.02	-0.03	-0.01	-0.02	Niet van toepassing					
	Schuldigerkenning		45.05	89.39	51.68	102.55	46.51	92.29	45.05	89.39	51.68	102.55	46.51	92.29							
	2	Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens		1.55	2.59	2.67	4.45	2.41	4.01	1.78	2.97	3.00	4.99	2.69	4.48						
	3	Waardering periodieke uitkering voor een bepaalde periode, eventueel levensafhankelijk	Onafhankelijk van het leven	0.03	0.05	0.06	0.09	0.06	0.09	0.03	0.05	0.06	0.09	0.06	0.09						
			Afhankelijk van het leven	0.03	0.06	0.05	0.09	0.05	0.10	0.03	0.06	0.05	0.09	0.05	0.10						
4	Waardering erfpachtcanon		1.85	2.11	3.04	3.46	2.08	2.37	1.85	2.11	3.04	3.46	2.08	2.37							
Erfbelasting	1	Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)	Renteloze vordering	Kind	-32.05		-57.22		-57.22		-34.80		-61.12		-61.05	-3.20	-26.60	-26.44	-5.95	-32.50	-31.71
				Partner	8.69		18.09		17.35		10.36		21.56		20.41	1.66	8.77	8.16	2.87	11.54	10.60
		Rentedragende vordering	Kind, eerste overlijden	2.82		2.61		2.66		2.78		2.55		2.61	3.45	3.45	3.45	3.45	3.45	3.45	
			Kind, tweede overlijden	138.50		154.44		142.16		138.50		154.44		142.16	Niet van toepassing						
			Partner	-1.36		-1.35		-1.35		-1.36		-1.35		-1.35	-1.40	-1.40	-1.40	-1.40	-1.40	-1.40	
	2	Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens	Pensioenimputatie	Uitkeringen die stoppen bij overlijden partner	1.36		2.16		2.06		1.49		2.47		2.32	Niet van toepassing					
	3	Waardering periodieke uitkering voor een bepaalde	Pensioenimputatie	Uitkeringen die stoppen op vaste datum	0.11		0.16		0.17		0.12		0.17		0.17						
	4	Waardering erfpachtcanon		-8.32		-13.51		-9.50		-8.32		-13.51		-9.50							
Inkomstenbelasting	5	Waardering woning bij erfpacht	Geen zuivere aangiftegegevens beschikbaar Ministerie van Financiën																		
	6	Waardering genotsrechten	De waarde van het vruchtgebruik en de waarde van het bloot eigendom zijn communicerende vaten, waardoor er in principe geen budgettair gevolg ontstaat. Specifieke data over de fiscale posities van de vruchtgebruiker en de bloot eigenaar kan leiden tot een budgettair gevolg, maar de verwachting is dat deze verwaarloosbaar is.																		
	7	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, niet van het leven afhankelijk	Geen data beschikbaar Ministerie van Financiën																		
	8	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, van het leven afhankelijk																			
Overdrachtsbelasting	9	Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken	71.51		117.02		80.18		71.51		117.02		80.18	Niet van toepassing							
Omzetbelasting	10	Vergoeding rechten op onroerende zaken	Het budgettair gevolg is verwaarloosbaar gezien de rekenforfaits geen invloed lijken te hebben op de kwalificatie als levering of als dienst van een beperkt recht op een onroerende zaak.																		

Tabel 3 Overzicht budgettaire gevolgen in miljoenen euro's per belastingmiddel en per forfait (negatieve resultaten in rood weergegeven; ramingen gebaseerd op geanonimiseerde en geaggregeerde aangiftegegevens)

Algemene informatie						
Belastingsmiddel	#	Forfait	Forfait (subset)	Casus/stiek	Type forfait	Berekening
Schenkbelasting	1	Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)	Vruchtgebruik	Vruchtgebruik 4	- Vruchtgebruikwaardering - Perpetuïteit	Rente_nieuw = 1,4%; 1,86%; 1,93%; Gew. gem. tarief (min/max) = SUMPRODUCT(Verhouding_N; Tarief) per tariefgroep Gem. kwijtescholden vruchtgebruik per jaar = SUM(kwijt.vrucht.2017_2023)/7 Delta_grondslag = Gem. kwijtescholden vruchtgebruik per jaar * (Rente_nieuw - Rente_oud) * (Factor_nieuw - Factor_oud) Jaarlijks budgettaire effect = Delta_grondslag * Gew. gem. tarief (min/max)
	2	Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens	Schulderkenning		Vruchtgebruikwaardering	Rente_nieuw = 1,4%; 1,86%; 1,93%; Rente per jaar = Totale schulderkenning_2021 * (Rente_nieuw - Rente_oud) Gem. levensverwachting = Gem. levensverwachting prognose/periode voor gem. leeftijd schenker Totale rente = Rente per jaar * Gem. levensverwachting Gew. gem. tarief (min/max) = SUMPRODUCT(Verhouding_N; Tarief) per tariefgroep Jaarlijks budgettaire effect = Totale rente * Gew. gem. tarief (min/max)
	3	Waardering periodieke uitkering voor een bepaalde periode, eventueel levensafhankelijk	Onafhankelijk van het leven	-	Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven	Gew. gem. tarief (min/max) = SUMPRODUCT(Verhouding_N; Tarief) per tariefgroep Toename forfaitaire verkrijging = (Factor_nieuw - Factor_oud) * Gem. PU op jaarbasis 2017_2020 * N Jaarlijks budgettaire effect per cohort = Toename forfaitaire verkrijging Jaarlijks budgettaire effect = SUM(Jaarlijks budgettaire effect per cohort) * Gew. gem. tarief (min/max) / 4
	4	Waardering erfpachtcanon	Afhankelijk van het leven		Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven	Looptijd < 0 jaar niet meegenomen Factor_nieuw/oud = Gew. gem. over alle leeftijden Jaarlijks budgettaire effect per looptijd = (Factor_nieuw - Factor_oud) * Gemiddelde PU 2017_2020 * N * Tarief (min/max) Jaarlijks budgettaire effect = SUM(Jaarlijks budgettaire effect per looptijd) / 4
Erfbelasting	1	Waardering van vruchtgebruik of beperkte rechten en waardering van wat onder last van vruchtgebruik of beperkte rechten wordt verkregen (blote eigendom)	Renteloze vordering	Kind	Vruchtgebruik 1-3,5	Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven
			Partner			Rente = 6% (oud), 4,68%; 3,83% (nieuw) Vruchtgebruik = Gem. verkrijging kind * Factor * Rente Belastbaar bedrag per kind = Gem. verkrijging kind - Vruchtgebruik - Vrijstellingsgrens kinderen Belasting per kind = (Schijfgrens_2021 * 10%) + ((Belastbaar bedrag per kind - Schijfgrens_2021) * 20%) N = Aantal kinderen Jaarlijks budgettaire effect = (Belasting per kind_nieuw - Belasting per kind_oud) * N
		Rentedragende vordering	Kind, eerste overlijden			Rente = 6% (oud), 4,68%; 3,83% (nieuw) Gem. verkrijging partner = (Nalatenschap * Erfdeel) + Overige verkrijgingen Gem. vruchtgebruik = Gem. verkrijging kinderen * Gem. aantal kinderen * Factor * Rente Heffingsgrondslag_jaar_nalatenschap = (Gem. verkrijging partner + Gem. vruchtgebruik - Gem. vrijstellingsgrens 2017_2022) / 6 Belasting_jaar_nalatenschap = (Schijfgrens_2021 * 10%) + ((Heffingsgrondslag_jaar_nalatenschap - Schijfgrens_2021) * 20%) N = Aantal nalatenschappen Jaarlijks budgettaire effect = (Belasting_jaar_nalatenschap_nieuw - Belasting_jaar_nalatenschap_oud) * N
			Kind, tweede overlijden			Kinderen, eerste overlijden Rente vruchtgebruik = 6% (oud), 4,68%; 3,83% (nieuw) Fictief vruchtgebruik per kind = Factor * (Rente vruchtgebruik - Rente op vordering) * Gem. verkrijging kind Belastbaar bedrag per kind = Gem. verkrijging kind + Gem. overige verkrijging - Fictief vruchtgebruik - Vrijstellingsgrens kinderen Belasting per kind = (Schijfgrens_2021 * 10%) + ((Belastbaar bedrag per kind - Schijfgrens_2021) * 20%) N = Aantal kinderen Jaarlijks budgettaire effect = (Belasting per kind_nieuw - Belasting per kind_oud) * N
Erfbelasting	1		Partner			Kinderen, tweede overlijden N = Aantal kinderen Rente op vordering = 4,1%; 5,9%; Rente vruchtgebruik = 1,93%; 1,4%; 1,86%; Grondslag totaal_oud = (Verkrijging kind * N) * (1 + Rente op vordering) * Gem. levensverwachting Grondslag totaal_nieuw = (Verkrijging kind * N) * (1 + Rente vruchtgebruik) * Gem. levensverwachting Tarief = 10% en 20% afhankelijk van de grootte van de vordering Belasting_nieuw/oud = Grondslag totaal_nieuw/oud * Tarief Jaarlijks budgettaire effect = Belasting_nieuw - Belasting_oud
			Partner			Partner Data geaggregeerd over 2017-2022 Rente vruchtgebruik = 6% (oud), 4,68%; 3,83% (nieuw) Fictief vruchtgebruik per partner = Gem. verkrijging partner * Gem. aantal kinderen * Factor * (Rente vruchtgebruik - Rente op vordering) Belastbaar bedrag per partner = Gem. verkrijging partner + Overige verkrijging + Fictief vruchtgebruik - Gem. vrijstellingsgrens N = Aantal nalatenschappen Belasting = (Schijfgrens_2021 * 10% * N) + ((Belastbaar bedrag per partner - Schijfgrens_2021) * 20% * N) Jaarlijks budgettaire effect = (Belasting_nieuw - Belasting_oud) / 6

Tabel 4 Berekeningen budgettaire gevolgen (deel 1/2)

Belastingmiddel	Algemene informatie					Berekening
	#	Forfait	Forfait (subset)	Casuïstiek	Type forfait	
Erfbelasting	2	Waardering van periodieke uitkering afhankelijk van één of meer levens	Pensioenimputatie	Uitkeringen die stoppen bij overlijden partner	Periodieke uitkering pensioen	Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven
	3	Waardering periodieke uitkering voor een bepaalde periode, eventueel levensafhankelijk	Pensioenimputatie	Uitkeringen die stoppen op vaste datum	Periodieke uitkering (Afhankelijk van leven)	Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, afhankelijk van één leven
	4	Waardering erfpachtcanon		Erfpachtcanon	Perpetuïteit	Data geaggregeerd over 2017-2022 Halve waarde pensioen = $0.5 * \text{Factor}(\text{leeftijd} \& \text{looptijdsafh.}) * \text{PU pensioen per jaar}$ Latente inkomstenbelasting = Halve waarde pensioen * 30% Partnervrijstelling na imputatie = Partnervrijstelling - Halve waarde pensioen + Latente inkomstenbelasting Grondslag = Nalatenschap - Partnervrijstelling na imputatie N = Aantal partners Belasting = $(\text{Schijfgrens}_{2021} * 10\% * N) + (\text{Grondslag} - \text{Schijfgrens}_{2021}) * 20\% * N$ Jaarlijks budgettaire effect = $(\text{Belasting}_{\text{nieuw}} - \text{Belasting}_{\text{oud}}) / 6$ Data: geaggregeerd over 2021 en 2022; woningen met erfpacht met en zonder einddatum; aangiftebiljet erfbelasting Factor: 17 (oud), 50, 71, 54 (nieuw, afhankelijk van looptijd DNB-curve, onafhankelijk van periode- of prognosetafel) Berekening woning met erfpacht zonder einddatum: Waardedrukkend effect = Gemiddelde canon * $\text{Factor}_{\text{oud/nieuw}}$ (=gekap. waarde) Grondslag = WOZ-Waardedrukkend effect N = Aantal nalatenschappen Tarief = 10% voor WW < €475k, 20% voor WW > €475k Jaarlijks budgettaire effect = $((\text{Grondslag} * \text{Tarief}) - (\text{Gemiddelde waarde woning na aftrek waardeverminderende factoren})) * N / 2$ De budgettaire gevolgen voor woningen met erfpacht met een einddatum worden opgeteld bij de erfpachten zonder einddatum. De berekeningen verschillen van elkaar in het type rekenforfait dat is gebruikt.
Inkomstenbelasting	5	Waardering woning bij erfpacht		Erfpachtcanon IB	Perpetuïteit	
	6	Waardering genotsrechten		Vruchtgebruik IB	Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven	
	7	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, niet van het leven afhankelijk		Periodieke uitkering IB 2	Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven	
	8	Waardering (tijdelijke) periodieke uitkeringen, van het leven afhankelijk		Periodieke uitkering IB	Periodieke uitkering, afhankelijk van één leven	
Overdrachtsbelasting	9	Waardebepaling bij verkrijging van een recht op onroerende zaken		OVB 1-6	Periodieke uitkering voor bepaalde tijd, niet afhankelijk van één leven	De gewogen gemiddelde canonpercentages zijn berekend met geanonimiseerde en geaggregeerde aangiftegegevens van 1,651 nalatenschappen in de schenk- en erfbelasting. De gebruikte variabelen zijn de waarde van de woning na aftrek van waardeverminderende factoren, en de gemiddelde erfpachtcanon. N = Gemiddeld aantal overgedragen erfpachtcontracten per jaar (zie data Kadaster) Tarief = 2% voor woningen; 10.4% voor niet-woningen Gewogen gemiddelde canonpercentage = 0.81% voor woningen; $1.5 * 0.81\% = 1.22\%$ voor niet-woningen Jaarlijkse erfpachtcanon = Gemiddelde koopsom (zie data Kadaster) * Gewogen gemiddelde canonpercentage Belasting_wonen = $N * \text{Tarief} * \text{Jaarlijkse erfpachtcanon}$ Belasting_niet-woningen = $\text{SUM}(\text{Belasting}_{\text{woningen}} \dots \text{Belasting}_{\text{niet-woningen}})$ Jaarlijks budgettaire effect = $\text{Belasting} * (\text{Factor}_{\text{nieuw}} - \text{Factor}_{\text{oud}})$
Omzetbelasting	10	Vergoeding rechten op onroerende zaken		-	-	-

Tabel 5 Berekeningen budgettaire gevolgen (deel 2/2)

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL", its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global" and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network" is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2024 Deloitte The Netherlands

Designed by CoRe Creative Services. RITM1932788